

Det sörmländska fågelåret 2007
Fåglar i Sörmland 2008

Det sörmländska fågelåret 2007

Fåglar i Sörmland

ges ut med en årsbok varje år av Föreningen Sörmlands Ornitologer, som är en ideell regional-förening till Sveriges Ornitologiska Förening.

FSO verkar för vidgad kännedom om och bättre levnads-betingelser för de sörmländska fåglarna. Vi vill också sprida intresse för ornitologi.

Styrelsen kontaktas på fso@sormlandsornitologerna.se

Redaktionen

för detta nummer av årsboken har bestått av

Göran Andersson,
redaktör,
goranxandersson@gmail.com

Göran Alstedt,
alstedt@gmail.com

Jan Gustafsson,
solvidd@gmail.com

Peter Hennix,
grafisk form & layout,
peter@hennix.eu

Omslagsfoton kungsfiskare och buskskvätta: Leif Nyström,
www.nh-foto.se

Upplaga: 400 ex

Tryckeri: Grafoma, Strängnäs.
Manusstopp för årsboken 2009 är den 25 februari 2009.

Redaktionellt material

skickas till redaktören. Helst som e-post. Givetvis tas även hand- och maskinskrivet material emot. Bilder skickas till någon i redaktionen i digitalt högupplöst format.

Medlemsservice

Adressändring, medlemskap, försäljning etc: Andreas Grabs kassör, Skiringe gård, 642 92 Flen, telefon 0157-131 90

Innehåll

Inledare	1
Rapportkommittén Sörmland: Fågelåret 2007.	2
Allmänt om rapportering	59
Rapportkommitténs ledamöter	59
Tjäderinventering	60
Status för tjäderstammen i Södermanland	60
Bakgrund.	62
Inventeringsmetodik	63
Förstagångsfynd av sibirisk nötväcka	64
Hartsö-Enskär fågelstation 2007.	66
Väder	66
Personal	66
Observationer utom invasionsarter	66
Återfynd och kontroller under 2007	73
Återfynd och kontroller under 2005–2006	74
Återfynd inrapporterade 2006	75
Främmande kontroller inrapporterade 2006	76
Ringmärkning Hartsö-Enskär fågelstation	77
Reflektioner över drygt 30 år med fågelrapporten	82
Gäss	85
Områk	85
Fåglar knutna till jordbrukslandskapet.	88
Sångare	90
Tynnelsö, en reserverad naturupplevelse	93
Gamla lövträd betydelsefulla för hålhäckare	97
Sörmlandssvararen omslaget sid 3	
Info om Hartsö-Enskär fågelstation . . . omslaget sid 3	
Lokalföreningar omslaget sid 3	
Bli medlem i FSO! omslaget sid 3	

Sörmlandssvararen 0157-108 64

Ring Sörmlandssvararen för att få besked om läget i de sörmländska markerna eller de lokala fågelföreningarnas exkursioner och möten.

På Sörmlandssvararen görs numera inläsningar vid tillfällena, då information om föreningar föreligger, samt när det är något speciellt som hänt/händer i våra fågelmarker. När, till exempel, en ovanlig fågel har upptäckts och man vill ha en vägbeskrivning, kommer denna information att finnas på 0157-10864.

Hartsö-Enskär fågelstation

Genom ideellt arbete som ringmärkare eller assistent på vår ”egen” fågelstation kan du göra en ovärderlig insats för fågelforskningen. Som assistent behöver du inte vara fågelexpert, men du ska gilla fåglar.

Det går även utmärkt att förlägga föreningsexkursioner till ön (transportkostnad cirka 100 kr/person vid 12 deltagare). Logi sker lämpligen i tält.

Fågelstationen är belägen på ön Enskär i Hartsö-arkipelagens södra del som en sista utpost mot det öppna havet. Stationen drivs av FSO och verksamhet har här bedrivits sedan 1965.

För mer info: Lennart Wahlén, 0155-215711.

Du kan också stödja verksamheten genom att köpa fågelstationens T-tröjor, dekalor och fågelholkar.

Bli medlem i FSO!

Föreningen Södermanlands Ornitologer (FSO) är en regional förening som i huvudsak arbetar med frågor och aktiviteter av regional karaktär. Exkursioner och andra lokala aktiviteter sker genom lokalföreningarnas försorg.

FSO kommer i samverkan med länets lokala fågelföreningar att från och med 2009 erbjuda möjlighet till medlemskap enligt följande:

● Medlem genom lokalförening – man betalar endast medlemsavgift till lokalföreningen som i sin tur är ansluten till FSO. Lokalföreningen betalar

Lokalföreningar

i Sörmland (utom Södertörn) och kontaktpersoner:

Ornitologiska Klubben i Eskilstuna

Lennart Eriksson (016-35 14 21)
Hemsida: www.oke.sormlandsornitologerna.se
E-post oke@sormlandsornitologerna.se
Rapportmottagare: Lennart Eriksson

Strängnäs Ornitologiska Klubb

Leif Ekblom (0152-511 54)
Hemsida: www.strangnasornitologerna.se
E-post kontakt@strangnasornitologerna.se
Rapportmottagare: Kent Söderberg

Katrineholm/Vingåkers Ornitologiska Förening

Pelle Moqvist (0150-527 89)
Hemsida: www.kvof.sormlandsornitologerna.se
E-post kvof@sormlandsornitologerna.se

Fågelföreningen Tärnan

Nyköping/Oxelösund
Kontaktperson: Ingvar Jansson (0155-28 73 73)
Hemsida: www.tarnan.sormlandsornitologerna.se
E-post: c.ingvar.jansson@gmail.com

Södertäljes Ornitologiska Förening

Stig Strid (08-550 994 17)
Hemsida: www.stjof.sormlandsornitologerna.se
E-post: stig.strid@telia.com
Rapportmottagare: Lennart Karlén

i sin tur 20 kr per medlem till FSO (förordas).
● Direktansluten medlem till FSO – man betalar medlemsavgift på 30 kr direkt till FSO. Detta alternativ är tänkt för de personer som ej vill tillhöra någon lokalförening eller som är bosatta i annan del av landet.

Årsbok kan endast köpas av medlemmar genom förskottsinsbetalning. Kostnad för årsbok 2009 är 75kr inklusive distribution (beräknat självkostnadspris) för medlemmar boende i Södermanlands län. För medlemmar boende utanför länet tillkommer kostnad för distribution.

Studie
främjandet

Utgivandet av
”Det sörmländska fågelåret 2007”
sponsras av
Studiefremjandet i Sörmland

Inledare

De senaste två årens verksamhetskonferenser med lokalklubbarna i Sörmland har syftat till att utveckla den ornitologiska verksamheten i länet. Organisation, roller, ansvarsområden, styrkor och svagheter är alla ämnen som diskuterats. Konferenserna har varit eniga i att det finns ett behov av ett gemensamt regionalt organ som ett komplement till de lokala klubbarna. Genom en ny organisationsstruktur för den sörmländska ornitologin skulle man kunna skapa bättre förutsättningar att ta tillvara olika kompetenser och utveckla olika intresseområden där vi idag har svårt att räkna till rent personellt.

Förändringen from 2009 blir att de sörmländska lokalklubbarna kommer att bli delar av en gemensam regional organisation. FSO förväntas att i framtiden bestå av de lokala klubbarna. Enskilt medlemskap kommer att dirigeras till de lokala klubbarna. En medlem kommer således att betala medlemskap i en lokalklubb som i sin tur är en del av FSO. Detta kommer däremot inte betyda att FSO kommer att styra de lokala klubbarna eller att äga någon verksamhet utan ska fungera som en gemensam regional arbetsplattform och som ett serviceorgan.

En viktig del i denna ansträngning blir att bedriva arbete med övergripande frågor i arbetsgrupper som helst ska bemannas med en representant från respektive lokalförening. Exempel på redan fungerande regionala arbetsgrupper är Regionala rapportkommittén (Rrk) och Kungsörnsgruppen. När det gäller vindkraften, är arbetet redan igång med bildande av en sådan regional arbetsgrupp.

En av frågorna som också diskuterats under de nämnda konferenserna är vår regionala tidskrift. Flera lokala föreningar har idag omfattande programblad som i vissa fall blivit små tidskrifter. I dagsläget befinner vi oss i en situation där den lokala och regionala tidskriften i viss mån fylls med likartat innehåll och även konkurrerar om samma material. Ett förslag från FSO har varit att omforma nuvarande regionala tidskrift till en årsbok som mer beskriver den ornitologiska verksamheten år för år. Fokus i denna är tänkt att ligga på dokumentation av fågelskyddsarbete och faunaövervakning i Sörmland samt rapporter från olika verksamheter.

Det ska också ges möjlighet till att publicera sig för de som arbetar med att fördjupa kunskapen om fågelfaunan i länet. Årsboken ges också med detta ett ökat vetenskapligt och historisk värde. Såväl verksamhetskonferensen som FSOs påföljande årsmöte fann initiativet intressant och förordade vidare arbete med att ta fram den årsbok du nu håller i din hand. Arbetet med denna årsbok är ett resultat av en nybildad regional arbetsgrupp.

Trevlig läsning önskar

Göran Andersson, redaktör och Jukka Väyrynen, ordförande FSO

Rapportkommittén Sörmland:

Bergänder ökar, färre smådoppingar – rekordmånga havsörnar

Den milda vintern 2007 har påverkat fågelbeståndet både uppåt och nedåt, visar Rrk-rapporten. Några exempel: Bergänder har till skillnad mot vigg under vintern fortsatt att öka, nu till cirka 5 000 ex. Konstaterade häckningar av smådopping är färre än under de senaste åren. Rekordmånga havsörnar däremot oförändrat lågt antal kungsörnar. Sämsta året på länge för mindre strandpipares häckningar. För myrsnäppa och dvärgbeckasin ett gott år. Berguvens häckningar fortsätter att minska i skärgården men ökar i inlandet. 2007 års riksinventering av nattskärna visar ett stabilt eller till och med något ökande bestånd. För första gången sedan 1991 observerades taigasångare, 3 st. Efter flera år utan observationer sågs återigen en snögås och en förbiflygande svart stork.

Årets 48 ex av mindre sångsvan under våren är en fortsatt ökning jämfört med de två senaste åren. Foto Daniel Pettersson.

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Årets 48 ex av mindre sångsvan under våren är en fortsatt ökning jämfört med de två senaste åren. Förutom ett ex sågs samtliga i mars månad. Betydligt färre ex ses under hösten, dock är årets antal om 7 ex något mer än vad som är normalt under hösten.

Fynd (stora flockar): Max 10 ex sågs rastande på Rossviksfälten, Eskilstuna 14-16.3 (Kent Karlsson m.fl.).

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Större flockar ses normalt rasta på väg norröver under slutet på mars och början på april. Årets antal var lite större än vad som setts under senare år. Vårens största flock var max 240 ex Björksund, Nyköping 24-25.3 (Janne Oldebring, Nisse Nilsson).

Under januari sågs för rapportområdet ovanligt stora mängder sångsvan på flera lokaler. Största antalet var 402 ex rastande Lövsund, Nyköping 1-6.1 (Gigi Sahlstrand, Jan Hägg)

Sädgås *Anser fabalis*

De sädgäss som sågs i Skåraområdet, Nyköping under december 2006 fanns kvar i januari och övervintrade alltså i området. I slutet av oktober dök återigen cirka 800 sädgäss upp i Skåraområdet. De fanns kvar året ut. Det är tredje året i rad som sädgäss övervintrat i Skåraområdet. Med största sannolikhet är det samma fåglar som återkommer. Förutom i Skåraområdet sågs flockar över 500 ex vid Stenkvistafälten,

Grågäss med ungar på väg mot tryggt vatten. Årets största flock var 3 000 ex i Vadsjön, Nyköping.

Foto Peter Hennix.

Eskilstuna, Stensjön, Katrineholm och vid Lundbyfälten, Eskilstuna. Årets största flock sågs i Skåraområdet, för övrigt den enda flocken över 1000 ex som noterades i rapportområdet under året.

Fynd (stor flock): 1800 ex rast Skåraviken, Skåraområdet, Nyköping 10.4 (Lennart Wahlén)

Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus* (-2006:23/47) (2007:9/97)

Fynd av tundrasädgäss fortsätter att öka och årets antal är återigen nytt rekord. Det är främst två sträckande flockar om 55 respektive 24 ex. som drar upp antalet. Bortsett från dessa två flockar var antalet mer normalt. Decemberfynd är numera inte ovanliga.

Fynd (samtliga): 4 ex rast Skåraområdet, Nyköping 9.3-10.4 (*Kalle Brinell, *Lennart Wahlén, *Jan Sjöstedt). 1 ex Vingåkerslätten, Vingåker 11.3 (*Lillemor Däckfors). 1 ex rast Lötfälten, Gorsingeholm, Strängnäs 12.3 (*Kent Söderberg), 2 ex rast Vadsjön, Nyköping 11.4 (*Nisse Nilsson, *Jan Sjöstedt), 55 ex str SV Marsäng – Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 30.9 (*Kalle Brinell, *Jan Hägg), 24 1K+ str SV Norra ängarna, Svanviken,

Nyköping 1.10 (*Kalle Brinell). 3 ex rast fd. Katrineholms gård, Kafjärden, Eskilstuna 7.10 (*Joachim Strengbom). 6 ex rast Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 28.10 (*Nisse Nilsson), 1 ex stationär Kjulsta, Skåraområdet, Nyköping 11.12 (Jonny Werdin).

Rrk Sörmland har beslutat den 1.10 2007 att beskrivningskravet på blankett för tundrasädgås ska upphöra. Vi har i FiSrm (nr 1, 2007) publicerat en artikel om hur man kan rasbestämma denna sädgäsras och kommer även att ha denna artikel på rrk sörmlands hemsida. Trots detta vill vi höja ett varnande finger att man inte ska ta för lätt på denna rasbestämning, då det finns många individer som hamnar i zonen mellan taigasädgås och tundrasädgås. Rapportkommittén kommer även fortsättningsvis att följa rapporteringen av tundrasädgäss för att se vilken effekt beslutet får på fyndbilden i rapportområdet.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

Under 2000-talet har antalet fynd av spetsbergsgäss ökat markant. Ökningen har främst skett under våren, men även höstfynden har ökat. Det är svårt att exakt uppskatta antalet rastande spetsbergsgäss. De

Under hösten 2007 sågs omkring 300 bläsgäss i rapportområdet. Foto Kjell Widén.

stannar under en längre tid och förflyttar sig även mellan lokaler. En del flyttar vidare och andra kommer till. Angivna siffror får ses som ett minimiantal. Under våren sågs cirka 50 ex och under hösten 13 ex.

Bläsgås Anser albifrons

Återigen ett år med många fynd både under höst och under vår. Under hösten sågs cirka 300 ex runt om i rapportområdet. Inte riktigt lika många som förra årets 1000 ex, men ändå ett ovanligt högt antal jämfört med tidigare år. Cirka 360 ex under år också mer än normalt.

I Skåraområdet ses numera bläsgäss regelbundet vintertid. I år som mest 6 ex.

Fynd (max vinter): Max 6 ex rast Skåraområdet 1-22.1 (Per Flodin, Jukka Väyrynen, Göran Andersson m.fl.).

Fjällgås Anser erythropus

Två fynd av totalt 5 ex. Fågeln den 15.4 och en av fåglarna den 1.5 var märkta. Det var två olika individer.

Samtliga fynd: 1 ad rast Horns båtvarv, Nyköping 15.4 (Nisse Nilsson). 4 ex Horns båtvarv, Nyköping 1.5 (Jan Hägg).

Grågås Anser anser

Årets största flock var 3000 ex i Vadsjön, Nyköping 11.8 (Tommy Pettersson). I övrigt har flockar om mer än 1000 ex setts på flera lokaler runt om i rapportområdet. Fynd under januari och december har blivit vanligare.

Fjällgås X vitkindad gås Branta leucopsis X anser erythropus (-2006:2/2) (2007:1/2)

Tredje fyndet av denna hybrid. Totalt har fyra ex setts.

Fynd (samtliga): 2 ex rast Horns båtvarv, Nyköping 15.4 (*Nisse Nilsson).

Grågås X kanadagås

Anser anser X branta canadensis

Denna hybrid ses numera rätt allmänt i rapportområdet. Tjugotre ex observerade under året, spridda över hela rapportområdet. Inga rapporter om häckningar i år.

Strippgås Anser indicus (-2006:20/23) (2007:1/1)

Något ex ses numera nästan årligen.

Samtliga fynd: 1 ex stationär Mariefred – Gorsingeholm, Strängnäs 24.7-29.9 (*Erik

Två rastande ex av hybriden fjällgås x vitkindad sågs i april 2007 i Nyköping. Foto Thomas Larsson.

Widuss, Björn Karlsson, Staffan Hellbom med flera.

Snögås *Anser caerulescens* (-2006:40/65) (2007:1/1)

Efter några år utan observationer sågs återigen ett ex. Senaste fyndet var 2003.

Fynd samtliga: 1 ex rastande av vit fas Närkebaderna, Buskhyttan – Marsäng, Nyköping 31.7-7.8 (*Jan Hägg, Arne Hellström, Tommy Pettersson, mfl).

Prutgås *Branta bernicla*

Få vårfynd som vanligt. Mer ovanligt var att samtliga fynd gjordes i inlandet. Under hösten passerade de flesta prutgässen under september. De flesta ses i Enskärsområdet. Enstaka ex kan ses sträcka/rasta i inlandet. I år noterades en ovanligt stor flock i inlandet nämligen 300 ex sträckande SV Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 28.9 (Jalle Hiltunen).

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Rapporter om häckning från artens normala utbredningsområde d.v.s. kusten i Nyköping och Oxelösunds kommuner, samt i Yngaren.

Utifrån årets rapporter är det svårt att avgöra om det skett några större förändringar i beståndet. Ev. har det skett en mindre

ökning i Yngaren. Förra årets uppskattning om cirka 75 par får gälla även för i år.

Vitkindad gås x kanadagås *Branta leucopsis X canadensis*

Under året finns två fynd av hybrid mellan vitkindad gås och kanadagås.

Samtliga fynd: 2 2K+ rast Hörningsholm, Norra Mörkö, Södertälje 21.3 (Johannes Hermundsson), och 1 ex rast Västerviken Tullgarn, Trosa 30.9 (Göran Andersson).

Kanadagås *Branta canadensis*

1000 ex rast Stenby Gärd, Strängnäs 14.9 (Barbro Hellström).

Gravand *Tadorna tadorna*

Anmärkningsvärt och tråkigt är att det i år inte finns några rapporter om häckningar. Det är första gången som några häckningar inte rapporterats. Har gravand försvunnit som häckfågel, eller är det förhoppningsvis så att lämpliga lokaler inte besökts under häckningstid? Några fynd gjordes i inlandet under året och de flesta som vanligt under hösten. De flesta som ses är ungfåglar.

Fynd (inland): 2 ex rast Trosa Vätmark, Trosa 7.5 (Örjan Jitelius, Claes Leijon). 2 ex str V Torshälla huvud 18.8 (Bo Gustafsson, Lars-Owe Hagman, Sten Ljungars). 1 1K stationär Ekeby vätmark, Eskilstuna 28.8-3.9 (Jonas Ericsson, Tommy Emanuelsson, Kent Karlsson m-fl.). 2 ad + 6 1K str V Kviksundsbron, Eskilstuna 1.9 (Joachim Strengbom, Jonas Ericsson, Tommy Emanuelsson, Kent Karlsson). 1 ad rast Näsnaren, Katrineholm 14-15.10 (Håkan Lernefalk, Agne Swenzén, Krister Andersson).

Bläsand *Anas penelope*

Fynd under januari och december är numera inte ovanligt. Årets är från de klassiska lokalerna Kylvattendammarna i Oxelösund och Ekeby vätmark. Häckningar är mycket ovanliga. Årets häckning är den

andra under 2000-talet och den sjätte totalt. Senaste häckningen var 2004 vid Tynnelsö, Strängnäs.

Fynd (häckning): 1 ad hona bo, ägg/ungar Ön Fingerborgen, Sörfjärden, Eskilstuna 26.5 (Lars Broberg, Ture Persson).

Amerikansk bläsand x bläsand *Anas americana* X *penelope* (-2006:0/0) (2007:2/2)

De första fynden av denna hybrid.

Fynd (samtliga): 1 hane rast Vadsjön, Nyköping 19.4-8.5 (*Per Flodin, *Göran Andersson, Jan Sjöstedt m.fl.). 1 hane rast Lilla Blackhäll, Eskilstuna 25-27.5 (Södermanlands rapportkommitté).

Snatrerand *Anas strepera*

Snatrerand är den simand som det rapporteras mest häckningar av. Antalet häckningar har ökat under hela 2000-talet och det blir spännande att se om den utvecklingen kommer att fortsätta. I takt med de milda vintrarna ses numera snatrerand regelbundet under vintern.

Fynd (häckning, stort antal): 2 ad hona ruvande Svavelgrund, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 28.6 (Lars Broberg). 1 ad hona bo, ägg/ungar Dyskär, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 28.6 (Lars Broberg), 3 pull pulli/nyligen flygga Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 1.7 (Jan Hägg), 5 pull pulli/nyligen flygga Vadsjön, östra sidan, Vadsjön, Nyköping 10.7 (Kalle Brinell), 7 pull pulli/nyligen flygga Vadsjön, östra sidan, Vadsjön, Nyköping 10.7 (Kalle Brinell). 210 1K+ rast Strandstuviken, Nyköping 16.8 (Kalle Brinell).

Kricka *Anas crecca*

Numera ses enstaka ex regelbundet vintertid. Antalet har ökat med de milda vintrarna. Under januari sågs ovanligt stora flockar i både Ekeby våtmark och i Västerviken Tullgarnsområdet. I övrigt sågs 1-2 ex på ytterligare ett antal lokaler.

Under senare år har häckningar bara konstaterats i anlagda vatten. Kricka häckar

normalt i sjöar och mindre skogssjöar. Har kricka slutat häcka i dessa sjöar eller är det helt enkelt så att dessa lokaler inte besöks under häckningstid?

Fynd (häckning, stora flockar vintertid): 4 ungar) bo, ägg/ungar Nytorp viltvatten, SV Sofielund, Flen 17.6 (Per Flodin m.fl.), 7 pull pulli/nyligen flygga, östra sidan, Vadsjön, Nyköping 21.6 (Jan Hägg).

16 hontecknade Ekeby våtmark, Eskilstuna 6.1 (Kent Karlsson), 14 ex Västerviken, Tullgarnsområdet, Södertälje 11-13.1 (Anders Westlund, Örjan Jitelius, Leif Östman, Kersti Östman).

Gräsand *Anas platyrhynchos*

Flockar om 1000 ex eller mer har setts vid tre tillfällen under året. Fåglarna från Katrineholm härstammar troligen till stor del från under året utsatta gräsänder i olika viltvatten.

Fynd (stora flockar): 1400 ex stationär Kylvattendammen, Nyköping 11.2 (Lennart Wahlén). 1000 ex Djulfors, Eriksberg, Katrineholm 11.2 (Karl-Henrik Udd) och 1000 ex stationär Genne Kvarn, Värmbol, Katrineholm 25.11 (Håkan Lernefalk, Lennart Pettersson).

Stjärtand *Anas acuta*

Stjärtand ses numera regelbundet vintertid, dock bara enstaka ex. Fynd sommartid är inte ovanliga. Det rör sig inte om häckningar, utan det är översomrande ex.

Fynd (vinter, sommar): 1 hane Djulfors, Eriksberg, Katrineholm 28-29.1 (Pelle Moqvist, Bengt Larsson, Lennart Pettersson), 2 i par stationär Hartsö skärgård, Nyköping 4.6 (Lennart Wahlén), 1 hona och 2 hane Strandstuviken, Nyköping 14.6 (Anders Adolfsson), 3 ex stationär Vadsjön, Nyköping 11.7 (Johan Gustafsson).

Årta *Anas querquedula*

En konstaterad häckning och fynd i övrigt från åtta lokaler under häckningstid. Under

Ett viggpar i Strängnäs-fjärden. Årets kraftiga minskning kan bero på bättre övervintringsförhållanden i östra Östersjön eftersom en stor del av viggarna kommer från öster. Foto Peter Hennix.

2000-talet har antalet fynd under häckningstid mer än halverats. Det tycks inte som åtta har gynnats av de nyanlagda små-/viltvattnen, vilket andra simänder och doppingar har gynnats av. Frågan är om åtta numera annat än tillfälligt häckar i rapportområdet.

Fynd: (Häckning) (7 ungar) bo, ägg/ungar Brannäs våtmark, Oxelösund 30.5 (Tommy Pettersson m.fl.).

Skedand *Anas clypeata*

Fyra konstaterade häckningar och fynd under häckningstid från ytterligare tio lokaler. Detta är något mer än tidigare år. Hur många par som häckar är svårt att uppskatta, men under 2000-talet har en svag ökning skett.

Fynd (häckningar): 1 ad hona bo, ägg/ungar Ön Fingerborgen, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 26.5 (Lars Broberg, Ture Persson), 6 pull pulli/nyligen flygga Grinda våtmark, Nyköping 28.5 (Nisse Nilsson), 2 pull bo, ägg/ungar Stora Sundby, Eskilstuna 24.6 (Bo Gustafsson), 6 1K lämpl biotop Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 15.7 (Nisse Nilsson).

Rödhuvad dykand *Netta rufina* (-2006:4/5) (2007:1/1)

Femte fyndet för rapportområdet. Precis som årets fynd har de tidigare fynden gjorts vid kustlokaler. Samtliga tidigare fynd gjordes under 1990-talet. Alla utom ett fynd gjordes under hösten.

Fynd: 1 2K+ hane rast Tureholmsviken, Trosa 8-13.9 (*Örjan Jitelius, Göran Andersson, Gunilla Olsson m.fl.).

Brunand *Aythya ferina*

De senaste åren har brunand haft en positiv utveckling, efter att ha minskat i flera år. I år tycks dessvärre den positiva utvecklingen ha avstannat. Bara en häckning har konstaterats jämfört med 2006 då det var fem häckningar.

Det största antalet som setts under året, är som vanligt under sensommar/tidig höst i Näsnaren. Årets antal var glädjande nog det högsta på många år, även om det inte når upp till antalen som sågs under 90-talet.

Fynd (häckning, stora antal): 2 pull Tynnelsö norra delen, Tynnelsö, Strängnäs 21.7 (Yngve Meijer, Markku Kemppe, Björn Sjögren). 240 ad rast Naturstugan, Näsnaren, Katrineholm 31.7 (Håkan Lernefalk).

Vigg *Aythya fuligula*

Under vintern ses stora antal viggpar vid kusten. Årets högsta antal om 20 000 ex skulle förr om åren ha ansetts som ett stort antal. Under 2000-talet har det skett en markant ökning av antalet viggpar för att som mest ses 60 000 ex under 2006. Årets kraftiga minskning kan kanske bero på bättre övervintringsförhållanden i östra Östersjön, eftersom en stor del av viggarna kommer från öster.

Fynd (stort antal): 20 000 ex stationär Romholmen, Nyköping 17.2 (Jan Sjöstedt).

Bergand *Aythya marila*

Till skillnad mot vigg så har antalet bergänder under vintern fortsatt att öka. Årets

5000 rastande bergänder sågs i Nyköping i februari 2007. Foto Thomas Larsson.

antal om 5 000 ex är förstås det mesta som rapporterats.

I inlandet sågs totalt 13 ex, med 4 ex under våren och 9 ex under hösten.

Fynd (stor flock): 5000 ex rast Örstignäs, Strandstuviken, Nyköping 3.2 (Nisse Nilsson).

Ejder *Somateria mollissima*

Årets inlandsfynd var totalt 13 ex och samtliga var förbisträckande i april. De flesta fynden brukar vara sträckande fåglar i april och maj.

Fynd (inland): 1 hane str O Dansbaneudden, Hjälmarensund, Eskilstuna 13.4 (Joachim Strengbom, Kent Karlsson). 8 ad hane str Valnaren, Strängnäs 26.4 (Staffan Hellbom). 2 ex förbifl. Mikaelgården, Södertälje 27.4 (Alex Roetemeijer). 2 i par str O Hjälmarensund, V om bron, Eskilstuna 29.4 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson).

Alförrädare *Polysticta stelleri* (-2006:47/60) (2007:1/8)

Två fynd under året är normalt. Däremot tillhör inte flocken om 8 ex det vanliga. Tidigare har som mest setts 3 ex, vilket observerats vid 4 tillfällen. Den adulta hannen i Hartsö skärgård bedöms vara samma individ som sågs vid ungefär samma tid och i samma område förra året.

Fynd (samtliga): 1 ad hane stationär Hartsö skärgård, Nyköping 31.5-6.6 (*Lennart Wahlén, Göran Altstedt), 8 honf rast Hartsö skärgård, Nyköping 6.6 (*Göran Altstedt).

Alfågel *Clangula hyemalis*

Inlandsfynd i mars är inte vanligt. De flesta inlandsfynden under våren görs under april och maj. Något fler fynd under året än normalt.

Fynd (inland): 3 ad hane och 2 ad hona rast Tosteröbron, Strängnäs 29.3 (Ulf Cirkassel). 1 hane rast Naturstugan, Näsnaren, Katrineholm 24.4 (Krister Andersson). 1

Under 2007 konstaterades en häckning av småskrake i vardera Mälaren och Hjälmaren.

Foto Andreas Trepte.

hane förbifl. Hjälmarensund, V om bron, Eskilstuna 29.4 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson). 1 hane rast Närsjötornet, Närsjöfjärden, Eskilstuna 29.4 (Bo Gustafsson, Bengt Andersson). 1 hane förbifl. Närsjöfjärden, Eskilstuna 29.4 (Kent Karlsson). 1 ex str V Fittjehuvud, Hjälmaren, Eskilstuna 7.10 (Joachim Strengbom). 1 hona rast Reningsverksdammarna, Gorsingeholm, Strängnäs 3-4.11 (Erik Widuss, Staffan Hellbom, Yngve Meijer m.fl.).

Sjöorre *Melanitta nigra*

Under 2007 gjordes inte lika många inlandsfynd som året innan. Antalet fynd ligger dock på en högre nivå än för ett par år sedan. De flesta fynden görs under våren, men i år sågs ovanligt många under hösten. En förklaring till att flera sjöorrar ses numera, kan vara fler besök vid lämpliga lokaler under lämplig tidpunkt. Dessutom sker numera en flitigare bevakning av sträcket vid Mälaren och Hjälmaren.

Svärta *Melanitta fusca*

För första gången finns inga rapporter om häckningar i rapportområdet. Några häckande par har tidigare rapporterats. Förhoppningsvis har inte svärta försvunnit som häckfågel, utan orsaken är mera brist på besök vid lämpliga lokaler under häckningstid. Inlandsfynden är av normal omfattning.

Salskrake *Mergus albellus*

Förra året konstaterades rapportområdets första häckning, vilket även var den sydligaste någonsin i landet. Häckningen var vid Tynnelsö, Strängnäs. Ingen häckning kunde konstateras i år, men fåglar observerades under häckningstid i området. I övrigt finns ytterligare några fynd från andra lokaler under häckningstid.

Flockar över 100 ex är inte ovanliga under vår, höst och vinter. De största flockarna ses rasta under höststräcket.

Större flockar: 100, sommarfynd:

135 ex rast Snäckviken, Nyköping 3.2 (Jan Hägg), 103 ex rast Tullgarnsnäs, Södertälje 16.3 (Peter Ringqvist), 138 ex rast Näsaren, Katrineholm 28.10 (Håkan Lernefalk), 120 1K+ rast Strandstuviken, Nyköping 17.11 (Kalle Brinell). 130 ex rast Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 17.11 (Jan Gustafsson m.fl.), 113 ex rast Häggånsviken, Tullgarnområdet, Södertälje 21.11 (Claes Kyrk).

1 hona stationär Strandstuviken, Nyköping 26-27.6 (Jan Hägg, Lennart Wahlén, Nisse Nilsson), 6 ex (2 hanar+4 honfärgade) Tynnelsö norra delen, Strängnäs 1.7 (Yngve Meijer, Markku Kempfi).

Småskrake *Mergus serrator*

Några par häckar årligen i Mälaren och Hjälmaren. Troligen inte mer än 5-10 par. I år konstaterades en häckning i vardera sjön.

Tidigare skedde häckningar i några av de större sjöarna, främst Yngaren och Båven. Förutom ett fynd i år i Båven finns inga rapporter under häckningstid från övriga insjöar.

Storskrake *Mergus merganser*

Inga flockar i år på mer än 1000 ex i vare sig Mälaren eller Hjälmaren. Årets största flock sågs i Öljaren, en klassisk höstlokal för rastande storskrakar.

Större flockar: 2000 ex Öljaren, Katrineholm/Vingåker 17-18.11 (Lillemor

Däckfors, Håkan Lernefalk, Agne Swenzén), 1200 ex Ellestaviken, Hallbosjön, Nyköping 18.11 (Tommy Pettersson).

Järpe *Bonasa bonasia*

Sammanlagt 14 fynd av totalt 15 fåglar finns rapporterade från 2007 vilket är ungefär i nivå med de två senaste åren. Merparten av fynden är från rapportområdets norra delar och fynd saknas helt i rapportområdets södra delar. Inga rapporter om troliga eller säkra häckningar finns från året.

Fynd: (samtliga) 1 ex Skiren, Eskilstuna 6.1 (Barbro Hedström). 1 ex Fågelsund, Flen 7.1 (Sven Pettersson). 1 ex Ärendal, Gnesta 12.3 (Lennart Wahlén). 2 ex Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 18-27.3 (Kent Karlsson, Leif Karlsson). 1 ex Kalvsjön, Näshulta, Eskilstuna 24.3 (Leif Karlsson). 1 ex spel/sång Kvarntorp, Näshulta, Eskilstuna 26.3 (Leif Karlsson). 1 ex Finnsjövägen, Åker, Strängnäs 8.4-30.12 (Leif Ekblom, Staffan Hellbom, Yngve Meijer m.fl.). 1 ex Lyttersta, Vingåker 9.4 (Lillemor Däckfors). 1 ex Brännmossen, Åker, Strängnäs 31.7-6.10 (Bernt Andersson). 1 ex Vallaskogen, Åker, Strängnäs 6.10 (Bernt Andersson). 1 ex Smalsundet, Bälgviken, Eskilstuna 31.10 (Jonas Ericsson). 1 ex Söderlänna skog, Länna, Strängnäs 9.11 (Bernt Andersson). 1 ex Bertilsdalsskogen, Björnlunda, Gnesta 16.12 (Håkan Welff). 1 ex Klastorp, Floda, Katrineholm 30.12 (Håkan Lernefalk).

Orre *Tetrao tetrix*

Från året finns som vanligt ett flertal rapporter om enstaka spelande tappar var spridda inom rapportområdet. På följande lokaler har 3 eller fler spelande tappar rapporterats: Stora Bötet, Nyköping (6 spelande), Salvaren, Åkers bergslag, Strängnäs (4 spelande), Vattgruvmossen, Södertälje (15 spelande), Holmsjön, Dillnäs allmänning, Gnesta (4 spelande), Hedmossen, Ärla, Eskilstuna (11 spelande) samt

För storlom finns endast 4 rapporter om säkra eller troliga häckningar från hela rapportområdet. Foto Robert Bergman/US.Fish and Wildlife Service.

Merparten av raphönsen är sedda under hösten och härstammar med säkerhet från utplanteringar. Foto Bertil Karlsson.

Fågelsjön, Eskilstuna (5 spelande).

Inga rapporter 2007 om häckningar.

Tjäder *Tetrao urogallus*

Endast rapporter från 4 lokaler med spelande tjädertappar vilket inte alls speglar de verkliga förhållandena. Antalet tappar på de fyra lokalerna var: 1 tupp på två av lokalerna och 3 respektive 6 på de bägge andra.

Under åren 2004–2007 har en riktad tjäderinventering genomförts i Södermanlands län. I inventeringsrapporten framgår att man i länet hittat totalt 29 aktiva spelplatser med ett genomsnitt på 5 tappar/spelplats. Totalt resulterade inventeringen i 138 spelande tappar. Dessutom redovisas en viss positiv trend under perioden 2004–2007 (Hans Svensson, Jan-Erik Hägerroth).

Då rapportområdet har en något större utbredning än länet kan man anta att antalet

tjädrar och spelplatser är något högre i rapportområdet än vad som redovisas ovan.

Rapphöna *Perdix perdix*

Rapphöns finns rapporterade från totalt 10 lokaler under 2007. Merparten av fåglarna är sedda under hösten och härstammar med säkerhet från utplanteringar. Större utsättningar tycks, av rapporterna att döma, ha gjorts på Norra Mörkö i Södertälje, området söder om Toresund i Strängnäs och vid Gåsinge-Dillnäs i Gnesta.

2 fynd under juni månad kan möjligen indikera häckning eller häckningsförsök.

Fynd: (juni) 1 ex lockläte Stenta gård, Stora Malm, Katrineholm 1.6 (Bengt Larsson, Arne Moqvist). 1 ex spel/sång Skundern NV Malmköping, Flen 15.6 (Jukka Väyrynen).

Vaktel *Coturnix coturnix*

Totalt 68 spelande vaktlar i rapportområdet, under perioden 6.5-19.8, är något fler än de senaste åren. Mer än 60 spelande fåglar har nu rapporterats fyra år i rad. Utöver de spelande finns dessutom rapporter om 4 uppstötta fåglar under augusti och september vilket ger totalt 72 fynd under året i rapportområdet. Olikt flera andra arter knutna till jordbrukslandskapet tycks vakteln, precis som kornknarren, glädjande nog uppvisa en svagt positiv trend i rapportområdet.

Årets spelande fåglar fördelar sig kommunvis enligt följande: Eskilstuna 26, Nyköping 20, Södertälje 8, Gnesta 4, Katrineholm 4, Strängnäs 3, Vingåker 2, Nykvarn 1.

Fynd: (3 eller fler spelande) 3 ex spel/sång Vängsö flygfält, Gnesta 6.5-21.6 (Tomas Widlund, Bertil Karlsson, Lennart Wahlén m.fl.). 4 ex spel/sång Mörkö kyrka, Södertälje 26.5-22.7 (Stefan Clason, Janne Oldebring, Claes Kyrk m.fl.). 4 ex spel/sång Lilla Kungsladugården, Nyköping 3.6-2.7 (Arne Hellström, Nisse Nilsson, Lennart Wahlén). 3 ex spel/sång Kjula kyrka, Eskilstuna 8-9.6 (Joachim Strengbom, Björn Jönsson, Leif Karlsson m.fl.). 3 ex spel/

sång Snesta, Nyköping 9-15.6 (Jan Hägg, Nisse Nilsson, Bertil Karlsson). 4 ex spel/sång Kallmyra, Nyköping 9-17.6 (Jan Hägg, Nisse Nilsson, Hasse Berglund m.fl.).

Smålom *Gavia stellata*

Sammanlagt 74 smålommar under året är en återgång till mera normala antal efter förra årets cirka 400 ex. Från 2007 saknas helt rapporter om högre antal sträckande fåglar och den stora skillnaden antalsmässigt jämfört med 2006 beror till stor del på sämre bevakning av vårsträcket längs kusten.

Årets smålommar fördelar sig under året enligt följande: januari 5 ex, vår (mars-maj) 43 ex, sommar (juni-juli) 2 ex, höst (sept-nov) 19 ex och december 5 ex.

Årligen rapporteras ett fåtal inlandsobservationer och under 2007 gjordes 5 fynd på inlandslokaler.

Fynd: (inlandsfynd) 1 3K+ str N Lindbacke, Nyköping 14.4 (Kalle Brinell). 1 ex Fittjehuvud, Hjälmaran, Eskilstuna 20.5 (Joachim Strengbom). 1 ex str V Torshälla huvud, Eskilstuna 10.7 (Sten Ljungars). 2 ex förbif. Vadsjön, Nyköping 7.9 (Tommy Pettersson). 1 1K Torshälla huvud, Eskilstuna 24.11 (Sten Ljungars).

Storlom *Gavia arctica*

Totalt finns endast 4 rapporter om säkra eller troliga häckningar från hela rapportområdet under 2007. De få rapporterna beror sannolikt mest på bristfällig rapportering och kanske på att relativt få ornitologer besöker och rapporterar från de många lämpliga storlomssjöar som finns i rapportområdet. Man kan undra hur många par som verkligen häckar i rapportområdet.

9 storlommar finns rapporterade från vintermånaderna (januari och december). De två fåglarna vid Lyttersta, Vingåker är samma fåglar som sågs på samma lokal i december 2006.

Fynd: (vinter) 1 ex Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 6.1 (Göran Altstedt). 2 ex

Lyttersta, Vingåker 7.1 (Lillemor Däckfors). 1 ex Oaxen, Mörkö, Södertälje 11.1 (Hans Norelius). 2 ex Kungshamn nedre, Nyköping 17.1 (Jan Hägg). 1 ex Örsbaken, Oxelösund 28.1 (Tommy Knutsson). 1 ad Torshälla huvud, Eskilstuna 2.12 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 1K+ Ängudden, Nyköping 30.12 (Nisse Nilsson).

Svarträddad islom *Gavia immer* (-2006:4/4) (2007:1/1)

Precis som förra året rapporteras även i år en sträckande fågel från kusten under våren. Lokal och tidpunkt för årets fynd är inte direkt överraskande. Sannolikt skulle fyndbilderna för de bägge islommarna, och kanske lommarna generellt i rapportområdet, se an norrlunda ut med bättre bevakning av sträcket i ytterskärgården under april och maj. Årets fynd var det femte i rapportområdet.

Fynd: 1 ad i sommarträkt sträckande Önskärr, Hartsö skärgård, Nyköping 28.4 (*Göran Altstedt, *Per-Åke Hägerroth).

Ob. islom *Gavia immer/adamsii* (-2006:7/7) (2007:1/1)

Rapportområdets åttonde fynd av obestämd islom. Fågeln var troligen helt i sommarträkt men sågs tyvärr så bristfälligt (kort obstid och motljus) att den fick lämnas, till arten, obestämd. Datumet ligger bra i tiden, det är troligen under maj månad man har störst chans att se sträckande islommar i rapportområdet.

Fynd: 1 ex sträckande NO Ängudden, Hummelvik fiskehamn, Nyköping 5.5 (*Nisse Nilsson).

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

Precis som för kusinen svarthakedopping så är det förvånansvärt få fynd av stationära par i lämplig häckningsbiotop som sedan kan konstateras ha fått ut ungar. Cirka 15 par noterades under häckningstid i lämplig biotop, men endast i tre fall kan lyckad häckning ha konstaterats. Detta är färre

Av svarthakedopping finns 20 säkert konstaterade häckningar, medan det totalt setts närmare 80 par i lämplig biotop under häckningstid. Foto Ilva Hansson.

konstaterade häckningar än under de senaste årens positiva trend, men totala antalet par tycks ändå tämligen stabilt. Dessutom två eller möjligen tre vinterfynd beroende på hur man räknar Ekebyobservationerna:

2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 1.1-4.2 (Lennart Eriksson, Kent Karlsson, Björn Jönsson m.fl.). 1 ex stationär Ekeby våtmark, Eskilstuna 24.2-4.4 (Lennart Eriksson, Krister Bergh, Thomas Gladh m.fl.). 1 ex rast Skansundet, Norra Mörkö, Södertälje 2.12 (Johannes Hermundsson, Valentin Hermundsson, Anders Westlund).

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Det finns några platser inom vårt rapportområde där större ansamlingar skäggdopping ses varje höst. Det är dels delar av Hjälmaren samt sjön Ölajaren, Katrineholm som sticker ut som pålitliga lokaler för större mängder av arten. På den senare platsen har det under 2000-talet noterats ända upp emot 900 individer medan en mer normal siffra ligger på cirka 500.

Högsta noteringen i år är på 470 ex från november vilket alltså får anses som

Ett ruvande par gråhakedoppingar i skärgårdsmiljö skulle kunna vara den första noterade häckningen inom vårt rapportområde på cirka 40 år. Foto Arne Hellström.

normalt. Från östra Hjälmaran rapporteras 250 ex från senhösten och från räkningarna i Näsnaren, Katrineholm noteras dryga 200 från september.

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*

Under året har ett ruvande par i skärgårdsmiljö noterats vilket får anses som anmärkningsvärt. Det är dock oklart om häckningen lyckades. Det skulle kunna vara första noterade häckningen inom vårt rapportområde på cirka 40 år. Förutom att häckningar alltså är sällsynta i Sörmland och är dom dessutom sällsynta i skärgårdsmiljö.

Framtiden får utvisa om det är ett återkommande fenomen. Dessutom noterades ett spelande par i månadsskiftet april/maj utanför Käftudden, S Trosa. Det kan förstärka röra sig om förbiflyttande fåglar, eller också finns det kanske ytterligare något par i området.

Under vårflyttningen noterades cirka 12 individer och under hösten 10. De allra flesta som vanligt i kustbandet, men inlandsfynd gjordes i Näsnaren, Katrineholm och i både Mälaren och Hjälmaran.

Trolig häckning: Ett par ruvande Fifång, Mörkö, Södertälje 21.6 (Mats Nordin).

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

Inte ens en så förhållandevis lättinventerad art som svarthakedoppingen är helt enkel att säkert beståndsuppskatta. Ett antal Sörmländska lokaler har haft ett eller flera par stationära under hela häcknings-säsongen utan att någon angivet något högre häckningskriterium i Artportalen. De säkert konstaterade häckningarna är 20 stycken medan det totalt setts närmare 80 par i lämplig biotop under häckningstid. Under den period under våren då flyttperiod och häckningssäsong flyter samman ses ändå fler fåglar varför man kan spekulera i om det även under slutet av maj och början av juni också i viss mån rör sig om flyttande fåglar som drar vidare. Alternativt handlar det om misslyckade/avbrutna häckningsförsök. En mindre rimlig förklaring skulle vara att ungfågarna är så ytterst skygga och svårседda att dom inte hamnar i fågel-skådarkollektivets anteckningsböcker.

Antalet troliga häckningar ligger annars helt i linje med de senaste fem årens antal vilket tyder på att så länge våra viltvattenarealer är konstanta, är även svarthakedoppingantalet det. Noterbart är att drygt hälften av alla par noteras i Katrineholms och Nyköpings kommuner där också majoriteten lämpliga viltvatten finns.

F.ö var det inga vinterfynd denna säsong.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Statusen för arten för dryga 20 år sedan kan vi läsa om i Svensk fågelatlas som baserar sig på inventeringar för perioden 1974-1984. Då var storskarven fortfarande i stort sett helt begränsad till Kalmarsund. Mot slutet av nämnd period noterades dock större mängder översomrande fåglar i bl.a. Östergötlands och Sörmlands skärgårdar. För 10 år sedan kunde vi i Fåglar i Sörmlands supplement få veta att cirka 2000 bon inräk-

Den tendens som man kunnat notera i Mälaren som helhet de senaste åren är en fortsatt ökning av storskarv, även om det tycks ha planat ut något. Antalet skarvkolonier är tämligen stabilt i Mälaren, medan antalet par fortfarande ökar. Foto Peter Hennix.

nats i vårt rapportområde och att det fanns enstaka mindre kolonier även i inlandet.

Numera är rapporteringen tyvärr mycket bristfällig. Man kan undra om det beror på att arten blivit så vanlig att många inte tycker det känns så angeläget eller om det är en reaktion efter att arten varit riksinventeringsart under 2006. Då det är en art som ständigt figurerar i media och som dessutom ofta är föremål för ansökningar om skydds jakt vore det dock på sin plats med fortsatt god bevakning. Det finns dessutom indicier om sabotage i kolonier som tyder på att det finns krafter som vill ta lagen i egna händer och som alltså inte vill låta naturen ha sin gång.

I Svalan finns cirka 180 par inrapporterade under icke rasbestämd storskarv med högre häckningskriterier för 2007 vilket

naturligtvis inte på något vis speglar artens nuvarande status i rapportområdet.

Särskilt dålig är rapporteringen från skärgården där det inte går att dra några slutsatser alls utifrån befintligt material. Exempelvis beräknas bara kolonin på ön Korpholmen utanför Oxelösund innehålla över 1000 bon (Roland Staav i brev) vilket den även gjorde under riksinventeringen 2006. Vi kan nog anta att beståndet är sig tämligen likt sedan dess i kustbandet då knappa 1700 par rapporterades. Det skulle innebära en tämligen stabil stam i skärgården det senaste decenniet.

I delar av Mälaren har däremot Thomas Pettersson även i år inventerat och under rasen *sinensis* finns 873 aktiva bon registrerade för vårt rapportområde. Den tendens som

98 tutande rördrommar i rapportområdet under 2007 är helt i nivå med de två föregående åren. Foto Jonny Werdin.

man kunnat notera i Mälaren som helhet de senaste åren är en fortsatt ökning av arten även om det tycks ha planat ut något. Tydligt är att antalet kolonier är tämligen stabilt medan antalet par fortfarande ökar. Vissa kolonier överges helt från ett år till ett annat medan samtidigt nyetableringar sker. Det gör att det blir svårt att dra några slutsatser utifrån inventeringar i en begränsad del av sjön. I västra delen av Mälaren som alltså berör vårt rapportområde är det en lägre täthet på skarv än i de östra delarna och här kan en stagnation skönjas sedan ett par år. Fortsatta analyser får visa om skarvstammen i ”vår” del av Mälaren stabiliserats.

Rördrom *Botaurus stellaris*

Årets 98 tutande rördrommar i rapportområdet är helt i nivå med de två föregående åren (95 ex 2006 och 99 ex 2005). Bortsett från riksinventeringsåret 2000, med 145 tutande fåglar, har antalet revirhävande fåglar varit tämligen konstant under 2000-talet, ingen tydlig trend kan skönjas.

Från Söderfjärden rapporteras dock en viss ökning från förra årets 12 revirhävande till årets 16 revirhävande fåglar. Tutande rördrommar längs kusten är ovanliga men i år hördes en fågel strax öster om Nyköping. Under året gjordes även fyra vinterfynd, samtliga i Nyköping.

Fynd: (samtliga vinterfynd) 1 ex

Brandholmens reningsverk, Nyköping 24.2-6.3 (Katarina Boström, Peter Lantz, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex Nyköpingsån, Harg, Nyköping 24.2 (Stig Larsson). 1 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 21.12 (Nisse Nilsson). 1 ex Mellsjön, Nyköping 23-30.12 (Nisse Nilsson).

Ägretthäger *Egretta alba* (-2006:14/14) (2007:2/3)

Två fynd gjordes under året. Bägge fynden var kortstannande fåglar som sågs under en dag. De bägge fåglarna i Marsviken rastade under några timmar och sågs sedan tillsammans sträcka vidare mot norr. De 16 fynd som nu gjorts i rapportområdet fördelar sig kommunvis enligt följande: Nyköping 7, Södertälje 4, Eskilstuna 3, Strängnäs 1, Gnesta 1.

Fynd:(samtliga) 2 ex rast Marsäng – Slängaviken, Marsviken, Nyköping 17.4 (*Pekka Pulsa, Jan Gustafsson, Anki Gustafsson m.fl.). 1 ex rast Tullgarnsnäs, Tullgarnområdet, Södertälje 2.6 (*Stefan Bengtsson, Janne Oldebring, Juho Schellhammer m.fl.).

Gråhäger *Ardea cinerea*

Sammanlagt 13 lokaler med enstaka par eller kolonier finns rapporterade från rapportområdet som helhet. På 10 av dessa lokaler rapporteras om konstaterad häckning eller aktiva bon, på de 3 övriga lokalerna antyder rapporterna trolig häckning. Den största kolonin för året återfinns precis som förra året i Mälaren. Lokalerna med säkra och troliga häckningar fördelar sig enligt följande: Mälaren 9, Hjälmaren 1, Kalvsjön Eskilstuna

1, Båven Gnesta 1 och Stadsfjärden Trosa 1. En summering av årets rapporter ger 101 par i rapportområdet under 2007. Det verkliga antalet är sannolikt betydligt större än så.

Svart stork *Ciconia nigra* (-2006:21/24) (2007:1/1)

Efter flera år utan rapporter om svart stork sågs i år en förbiflygande fågel i rapportområdets sydvästra hörn. Sedan år 1900 har nu totalt 20 fynd av sammanlagt 21 fåglar gjorts i rapportområdet. Inget av dessa fynd har föranlett några misstankar om eventuella häckningsförsök. Svart stork uppges dock ha häckat i Sörmland fram till 1890-talet med konstaterade häckningar i Ludgo socken, Nyköping och i Kolmården (Sörmlands Fåglar 1992).

Fynd: 1 ex förbifl. Stavsjöbruk 5.5 (*Björn Liedén).

Bivråk *Pernis apivorus*

Under året har en häckning konstaterats, Brostugan Ludgo, Nyköping (Hasse Berglund), samt 12 observationer på lämpliga lokaler under häckningstid.

Vid vattentornet i Oxelösund kunde 97 ex noteras med den bästa dagen den 30.8 då 16 ex sträckte (Kalle Brinell).

Brun glada *Milvus migrans* (-2006:43/45) (2007:1/1)

Arten uppträder med något eller några ex varje år i Södermanland. Från 2007 finns ett godkänt fynd. En 1K fågel sågs stationärt vid Marsäng, Nyköping 2.9 (*Jan Karlsson).

Röd glada *Milvus milvus*

Endast två fynd rapporterade under år 2007. Efter en uppgång under några år, med toppåret 2006 då 15 individer rapporterades, är vi i nivå med år 2004 då det rapporterades två röda glador i Sörmland.

Fynd: 1 ex Jönäkers trafikplats, Nyköping 15.6 (gnm Peter Bergman). 1 ad Röl, N Malmköping, 16.6 (*Lars Davner).

Havsörnarnas häckningar gav totalt 37 ungar, dvs i snitt en unge per bo. Foto Thomas Larsson.

Havsörn *Haliaeetus albicilla*

Havsörnen har en fortsatt god status i vårt område. Under 2007 har 38 häckningar konstaterats, av dessa är 23 kustnära och 15 från inlandet. Häckningarna gav totalt 37 ungar, dvs. i princip en unge per bo. Denna information kommer från Björn Helander på Naturhistoriska riksmuseet (NRM) och SNF/Projekt Havsörn, vars mångåriga engagemang för havsörnen vi är tacksamma för. Att havsörnsstammen är god hos oss är naturligtvis positivt, men innebär även ett ansvar att bibehålla denna.

Alla kan bidra med sin uppmärksamhet kring kända revir och inte minst för att konstatera ytterligare. Det är mycket viktigt att information om boplatser kommer NRM tillhanda. Rrk-Srm följer rapporteringen till Artportalen och ser till att rapporter dit han-

Tonvikten av rapporterna om brun kärrhök är från norra delen av rapportområdet. Par rapporterades från 14 lokaler. Foto Thomas Larsson.

teras ansvarsfullt. Ett annat tydligt tecken på havsörnens goda bestånd i Mälardalen är de årliga havsörnsräkningarna i framför allt Mälaren och Hjälmaren i början av mars. 2007 satte man nytt rekord då hela 141 örnar sågs under samma 15 minutersperiod!

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Par rapporterad från 14 lokaler som häckande eller som troligen häckande, vilket säkert inte visar det verkliga antalet häckande par i Södermanland. Tonvikten av rapporterna är från norra delen av rapportområdet.

Några sena oktoberobservationer görs årligen i rapportområdet troligen kvardröjande individer på grund av det milda klimatet.

Oktoberfynd: 1 hane födosökande Billsbro gård, V Vingåker 22.10 (Bengt Svensson), 1 1K norra delen, Tynnelsö, Strängnäs 4.10 (Yngve Meijer, Markku Kemppi), 1

1K Brobyviken, Eskilstuna 14.10 (Pedro Haglund), 1 ex Vadsjön, Nyköping 7.10 (Kjell Widén, Eva Widén).

Vid vattentornet, Oxelösund sträckte 76 ex under perioden 8.8-5.10 (Kalle Brinell, Leif Nyström)

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Under vinterperioden januari och december gjordes flera observationer framför allt runt Nyköping och Katrineholm. Det exakta antalet är svårt att bedöma eftersom de kan röra sig över stora områden.

En sen vårobservation gjordes vid Askö, Trosa 20.5 (Ragnar Lagerkvist)

Fynd med fler än en individ vintertid: 3

honfärgad Ullevi, Vädrbrunn, Nyköping (Katarina Boström, Lillemor Däckfors) 20.1 samt 1 3K+ hane Ullevi, Vädrbrunn, Nyköping 6.1 (Kalle Brinell), 2 ex Skåra viltvatten, Nyköping 21.1 (Lennart Wallén)

Stäpphök *Circus macrourus* (-2006:11/11) (2007:1/1)

Arten uppträder numera med något eller några ex varje år i Södermanland. Från 2007 finns ett fynd från hösten då en 1K sågs sträckande vid Vattentornet Oxelösund 8.10 (*Kalle Brinell).

Ob. stäpp-/ängshök *Circus macrourus*/ *pygargus* (-2006:17/17) (2007:1/1)

En honfärgad stäpp/ängshök sågs sträcka mot SV vid Skiringe gård, Flen 6.9 (*Andreas Grabs)

Ängshök *Circus pygargus* (-2006:83/93) (2007:5/5)

Även om det gjordes fynd under häckperioden så finns inga indikationer om häckning utan fynden rör troligtvis kringstrykande ickehäckande fåglar.

Fynd (samtliga): 1 hona str SV Skiringe gård, Flen 29.4 (*Andreas Grabs). 1 ad hane Trosa – Ytterjärna 1-3.5 (*Örjan Jitelius, *Martin Resare, Johannes Hermundsson m.fl.). 1 ad

hane Sandasjön, Norra Mörkö, Södertälje 26.5 (*Göran Holmberg). 1 ad hane Sofiebergsåsen, Eskilstuna 1-2.7 (*Jonas Ericsson, Lennart Eriksson, Tommy Emanuelsson m.fl.). 1 ad hane Sköldinge, Katrineholm 20.7 (*Patrik Bergdahl). 1 ex 1k Brostugan Ludgo, Nyköping 19.8 (*Hasse Berglund).

Duvhök *Accipiter gentilis*

Sparsamt rapporterad under häckningstid i rapportområdet. En säker häckning samt 3 troliga häckningar noterade under året. Under hösten sträckte 21 ex förbi vattentornet, Oxelösund (Kalle Brinell).

Sparvhök *Accipiter nisus*

Under perioden 15.8–10.10 bevakades sträcket vid vattentornet, Oxelösund. Vid flera tillfällen kunde individer över 100 ex noteras. Totalt noterades 2689 sträckande individer.

Fynd med bra sträckdagar vid vattentornet,

Oxelösund: 108 ex sträckande 29.8, 189 sträckande 12.9, 287 sträckande 13.9, 389 sträckande 27.9, 356 sträckande 8.10 266 sträckande 10.10 (Kalle Brinell).

Ormvråk *Buteo buteo*

Vinterfynden i rapportområdet är numera en självklarhet och från många lokaler noteras även flera övervintrande. Under januari fanns mellan 90 och 100 ormvråkar och några fler under december.

Som tidigare år noteras flera ex av ormvråk vid Väderbrunn, Nyköping och Skåraområdet under december och januari. Som mest sågs 8 ex Kjulsta, Skåraområdet, Nyköping 10.12 (Sven Jonsson).

Under hösten bevakades sträcket vid vattentornet, Oxelösund och 1083 ex räknades under perioden 11.8-10.10. Den bästa dagen blev 27.9 med hela 814 sträckande ex. (Kalle Brinell).

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Som tidigare år noterades väldigt många övervintrande fjällvråkar i rapportområdet

Under januari 2007 fanns 90–100 ormvråkar och några fler under december. Foto Thomas Larsson.

och väl spridda över hela Sörmland.

Lokaler med fler än 2 övervintrande individer: 5 ex Segerstad, Nyköping 1.1 (Jan Hägg), 4 ex Ullevi, Väderbrunn, Nyköping 24.1 (Lars-Olof Löfman), 4 ex Hallbosjön, Nyköping 25.12 (Tommy Pettersson).

Bevakningen av höststräckande vråkar fortsatte även i år vid vattentornet, Oxelösund. Totalt noterades hela 1593 sträckande individer.

Några riktigt bra toppdagar vid Vattentornet, Oxelösund: 182 sträckande 4.10, 129 sträckande 8.10, 742 sträckande 9.10, 446 sträckande 10.10 (Kalle Brinell).

Örnar *Aquila sp.*

En obestämd aquilaörn 1K+ sågs flyga förbi Ekekulla, Nyköping 8.9 (Kalle Brinell, Leif Nyström, Tommy Knutsson).

Under 2007 rapporterades 50 säkra eller troliga häckningar av fiskgjuse. Foto Thomas Larsson.

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Läget för kungsörnen i rapportområdet är oförändrat från 2005 och 2006. Det innebär att det finns tre kända säkra etablerade revir och ytterligare tre besatta revir med adulta fåglar. Under sensommaren gjordes dessutom en intressant observation då en ungfågel observerades i närheten av ett av de etablerade reviren.

Det är av stort intresse att få in observationer av kungsörn. Rrk förmedlar gärna dessa eller hjälper till med kontakten till de ansvariga för övervakningen av arten i vårt område.

Vid sidan av de stationära paren observeras övervintrande individer från oktober till och med mars över hela rapportområdet.

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Även om antalet troliga eller säkra häckningar i rapportområdet visar en stabil stam så borde fynd som indikerar häckning vara betydligt högre än vad som rapporteras i

svalan. Under året rapporterades 50 säkra eller troliga häckningar fördelat kommunvis: Strängnäs (16), Eskilstuna (11), Södertälje (0), Gnesta (2), Trosa (0), Nyköping (8), Flen (7), Katrineholm (6).

Under perioden 11.8–9.10 räknades sträckande fiskgjusar vid vattentornet, Oxelösund. Totalt noterades 96 sträckande med den bästa dagen 26.8 då 16 ex sträckte (Kalle Brinell, Jan Hägg, Leif Nyström). Sista observationen gjordes 9.10 (Kalle Brinell).

Tornfalk *Falco tinnunculus*

Troligen finns det flera häckningar i rapportområdet eftersom det noteras flera stationära par i lämplig biotop under juni-juli.

Häckning: 1 par 6 juv Volvo, Brunnsta, Eskilstuna 25.6 (Matti Nömm), 1 par 3 juv Väderbrunn, Nyköping 19.9 (Nisse Nilsson), 1 trolig häckning Odals spannmålsmagasin, Södertälje hamn där ett par noterats vid en holk 22.6 (Stefan Clason)

Under hösten noterades flera bra sträckdagar vid vattentornet, Oxelösund: 14 ex 26.8 (Kalle Brinell, Jan Hägg, Leif Nyström), 15 ex 12.9 (Kalle Brinell), 14 ex 21.9 (Kalle Brinell). Totalt noterades 94 ex sträckande på lokalen. Vid Marsäng, Nyköping noterades 18 ex sträckande 30.9 (Kalle Brinell).

Aftonfalk *Falco vespertinus* (-2006:54/57) (2007:3/3)

Under året gjordes tre fynd vilket får anses normalt. Inga vårfynd, utan alla upptäcktes under en begränsad period under slutet av augusti. Notera att fågelns vid Marsäng sågs före den vid Vattentornet varför det ska vara två olika individer.

Fynd: 1 1K str Vattentornet Oxelösund 26.8 (*Kalle Brinell). 1 1K str SO Marsäng, Nyköping 26.8 (*Nisse Nilsson, *Jan Sjöstedt). 1 1K stationär Hällesta, Gnesta 31.8-1.9 (*Niklas Holmqvist, Ragnar Falk, Lennart Wahlén m.fl.).

Stenfalk *Falco columbarius*

Både under våren och hösten noteras sträckande stenfalkar och då främst i april (10 fynd) och i september (fler än 50 fynd). Enstaka vinterfynd noteras också så gott som årligen. Under hösten bevakades sträcket vid Oxelösunds vattentorn och resultatet blev 27 fynd (Kalle Brinell).

Vinterfynd: 1 honfärgad Fjällskär, Nyköping 13.1 (Tommy Pettersson).

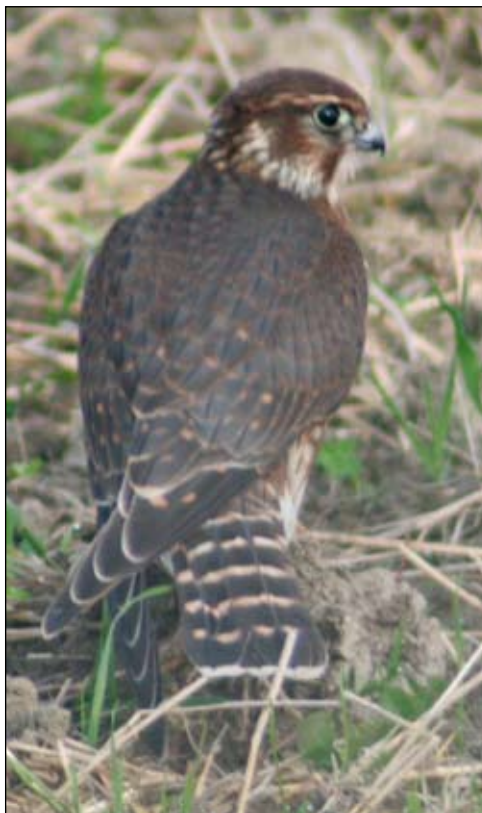
Lärkfalk *Falco subbuteo*

Hela sex aprilobservationer noterades under våren med den tidigaste 26.4 vid Flättsjön, Eskilstuna (Ilva Hansson). Årets sista observation gjordes vid Tureholmsfälten, Trosa 12.10 (Örjan Jitelius).

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Två fynd under sommaren. Det rör sig dock troligen om kringstrykande fåglar snarare än indikationer på häckning.

Fynd: 1 ex förbifl. Ottorp, Nyköping 24.6

Enstaka vinterfynd av stenfalk noteras även 2007. Foto Bertil Karlsson.

(Torbjörn Johansson). 1 ad hane förbifl. Lottesta, Härad, Strängnäs 21-22.7 (Ulf Gustafsson).

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Endast 5 fynd av sammanlagt 8 fåglar under vintermånaderna att jämföra med förra årets 17 fåglar. 3 fåglar rapporteras från januari och 5 fåglar från december. Vinterkylan har sannolikt stor betydelse för hur många vattenrallar som rapporteras. Milda vintrar med god tillgång på öppet vatten är rallarna mera utspridda och svårobserverade.

Fynd: (december och januari) 2 ex
Brannäs våtmark, Oxelösund 1-28.1 (Tommy Knutsson, Jonny Werdin). 1 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 2-4.1 (Tommy Karlström, Mathias Andersson, Lennart Wahlén). 3 ex Brannäs våtmark,

Oxelösund 2-28.12 (Jan Gustafsson, Bertil Karlsson, Tommy Knutsson m.fl.). 1 ex
Brandholmens reningsverk, Nyköping 14.12
(Nisse Nilsson). 1 ex Seminarieparken,
Ytterjärna, Södertälje 17.12 (Johannes
Hermundsson).

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Totalt 8 spelande fåglar, under perioden
17.4-2.7, är en återgång till mera normala
antal efter de två senaste årens höga siffror
(28 ex 2006 och 22 ex 2005). De senaste åren
har några lokaler haft flera spelande fåglar
samtidigt, i år finns dock bara rapporter om
ensamma spelande fåglar på samtliga lokaler.

Fynd: (samtliga) 1 ex spel/sång Värnaviken,
Långhalsen, Katrineholm 17.4 (Karl-
Joel Sundholm, Monika Gustafsson). 1
ex spel/sång Ökna sjön, Strängnäs 18.4
(Staffan Hellbom). 1 ex spel/sång Grinda
våtmark, Nyköping 5.5-4.6 (Nisse Nilsson,
Bertil Karlsson). 1 ex spel/sång Valnaren,
Strängnäs 7.5-11.6 (Staffan Hellbom, Yngve
Meijer, Björn Jönsson m.fl.). 1 ex spel/
sång Norrlänna, Strängnäs 9-22.5 (Markku
Kempfi, Kent Söderberg, Björn Karlsson
m.fl.). 1 ex spel/sång Häggnsviken,
Tullgarnområdet, Södertälje 9-14.6 (Stefan
Clason, Rikard Hellgren, Hans Norelius). 1
ex spel/sång Södertuna, Gnesta 15.6 (Fredrik
Dahlberg). 1 hane spel/sång Goglunda
svackan, Skåraområdet, Nyköping 30.6-2.7
(Lennart Wahlén).

Mindre sumphöna *Porzana parva* (-2006:55/55) (2007:1/1)

2007 blev tredje året i rad med en spelande
mindre sumphöna i Valnaren, i år hördes
honlätet. Årets fågel hördes mycket spora-
diskt och många misslyckades i sina försök
att höra fågeln. Fågeln i Valnaren är för
övrigt den enda rapporterade i hela landet
under 2007.

Fynd: 1 ex spel/sång Valnaren, Strängnäs
2-11.6 (*Staffan Hellbom, *Yngve Meijer,
Arvid Pettersson, m.fl.).

Kornknarr *Crex crex*

2007 blev ett mycket bra år för kornknarren.
Totalt 49 spelande fåglar finns rapporterade
från hela rapportområdet. Detta är den hög-
sta siffran på många år, och man kan ana en
svagt positiv trend för arten i rapportområ-
det. Fynden är väl spridda men som vanligt
noterades flest fåglar i Nyköping (18) och
Eskilstuna (10).

Fynd: (2 eller fler spelande) 2 ex spel/sång
Svanviken, Nyköping 15.5-6.6 (Nisse
Nilsson, Kerstin Kelen, Kalle Brinell m.fl.). 2
ex spel/sång Hagstamaden, Torpa, Kungsör
17-19.5 (Roger Holmberg). 2 ex spel/
sång Stora Lida, Kila, Nyköping 20.5-12.6
(Lennart Wahlén, Kalle Brinell, Jan Hägg). 2
ex spel/sång Stensjön, Stora Malm-området,
Katrineholm 22.5-4.7 (Bernth Andersson,
Hans Karlsson, Bengt Larsson m.fl.). 3 ex
spel/sång Mörkö kyrka, Mörkö, Södertälje
26.5-22.7 (Janne Oldebring, Lennart
Wahlén, Tomas Viktor m.fl.). 2 ex spel/
sång Horns båtvarv, Nyköping 27.5-19.6
(Nisse Nilsson, Ragnar Falk). 2 ex spel/sång
Sanda sjön, Norra Mörkö, Södertälje 27-30.5
(Stefan Clason, Johannes Hermundsson, Per
Lundkvist m.fl.). 2 ex spel/sång Kvighagen,
Hedlandet naturreservat, Eskilstuna 26.6-
28.7 (Ilva Hansson, Leif Karlsson, Allan
Karlsson m.fl.). 2 ex spel/sång Sketorp,
Eskilstuna 20-22.7 (Leif Karlsson, Kent
Karlsson).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Säkra häckningar konstaterade, med minst
1 par, på följande 6 lokaler: Svandammen
Nyköping, Lövhagen Trosa, Hästhagen
Vappersta Gnesta, Häggnsviken Tullgarn
Södertälje, Strömstigen Eskilstuna, Kumla
mellangård viltvatten Strängnäs. Trolig eller
möjlig häckning rapporteras från ytterligare
12 lokaler. Sammanlagt 18 lokaler med
säkra eller troliga häckningar att jämföra
med 15 lokaler under 2006.

Från januari och december finns rapporter
om totalt 7 fåglar.

Säkra häckningar av rörhöna konstaterades på 6 lokaler i Sörmland. Foto Ilva Hansson.

Fynd: (vinter) 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 3-31.1 (Lennart Eriksson, Ilva Hansson, Lars-Erik Collin m.fl.). 1 ex Maren, Södertälje 5-11.1 (Lennart Magni, Leif Östman, Anders Westlund m.fl.). 1 ex Brandholmens reningsverk, Nyköping 28-30.1 (Jan Hägg, Lennart Wahlén, Erik Asplund). 1 ex Storhusqvarn, Nyköping 5-29.12 (Jan Hägg, Kalle Brinell, Bertil Karlsson m.fl.). 2 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 9-31.12 (Björn Fors, Lennart Eriksson, Ilva Hansson m.fl.).

Sothöna *Fulica atra*

Enda rapporten om större ansamlingar med sothöns (mer än 500 ex) kommer från Näsnaren, Katrineholm under perioden augusti-november. Det högsta antalet, 2100 ex, inräknades den 23.9.

Inga rapporter om större ansamlingar finns från kusten under året.

Fynd: (mer än 500 ex) Max 2100 ex Näsnaren, Katrineholm 16.8-4.11 (Krister Andersson, Cirkarl-Henrik Udd, Håkan Lernefalk m.fl.).

Trana *Grus grus*

Vårens första tranor dök upp redan den 8.3 och under dagarna därefter sågs tranor

Vårens första tranor dök upp redan 8 mars. Höstens sista sågs 11 november. Foto Jonny Werdin.

på många håll runt om i rapportområdet. Höstens sista tranor sågs den 11.11.

Från september finns ett flertal rapporter om större ansamlingar av rastande tranor vid Skåraområdet, Nyköping. Större mängder brukar på hösten rasta i området men årets antal är klart högre än de senaste åren.

Från hösten finns även ett par rapporter med högre antal sträckande tranor. 2007 blev dessutom andra året i rad med vinterobservation av trana. Årets fynd är rapportområdets första kända januarifynd, sedan tidigare finns två rapporterade decemberfynd (1988 och 2006).

Fynd: (höga sträckesiffror, mer än 1000 ex) 1690 ex str Vattentornet, Oxelösund 27.9 (Kalle Brinell). 3476 ex str Vattentornet, Oxelösund och Horns båtvarv, Nyköping 4.10 (Kalle Brinell, Lars-Olof Löfman).

Fynd: (rastande, mer än 1000 ex) Max 2000 ex rast Skåraområdet, Nyköping 3-29.9 (Jonny Werdin, Tommy Pettersson, Krister Mild m.fl.).

Fynd: (vinter) 1 2K Tandlaviken, Eskilstuna 7.1 (Lennart Eriksson).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Några tidiga vårfynd under året. Fågeln som setts vid Rosvalla kan mycket väl vara

Flera fynd under våren av fjällpipare som rastade. Foto Joachim Strengbom.

samma exemplar som sedan sågs vid Brandholmen. Därefter även inne i Nyköpings hamn kan det vara samma ex, men här har den fått sällskap av ytterligare en individ. Inga häckningsfynd är i år inrapporterade.

Tidiga värfynd: 1 ex förbifl. Hävringe, Oxelösund 17.3 (Pierre Stålnäbb). 1 ex födosökande Rosvalla, Nyköping 19.3 (Jan Hägg). 1 ex Brandholmen, Nyköping 20.3 (Lennart Wahlén). 2 ex Nyköpings hamn, Nyköping 22.3 (Håkan Hansson).

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Det sämsta året på flera år angående häckningar i rapportområdet. Enbart rapporter från fyra lokaler där häckning ägt rum eller där man kan misstänka detsamma. De närmast föregående åren har det rört sig från fem och upp till elva häckningar eller misstänkta häckningar.

Häckningsfynd (säkra eller misstänkta): 4 pull pulli/nyligen flygga Valla viltvatten, Stora Malm-området, Katrineholm 3.6-10.6 (Cirkarl-Henrik Udd). 2 pull pulli/nyligen flygga Forssjösjön, Katrineholm 10.6-1.7 (Cirkarl-Henrik Udd). 1 häckning (4 pull) bo, ägg/ungar Kumla mellangård viltvatten, Strängnäs 11.6-17.6 (Staffan Hellbom, Yngve Meijer, Kent Söderberg). 2 ex avledningsbeteende Vännervass (grustaget), Vingåker 29.6 (Lillemor Däckfors).

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Rapporter från tre lokaler där häckning eller misstänkt häckning ägt rum. Under de senaste åren så har det rapporterats mellan 0-2 häckningsrapporter, och i år då tre. Finns det inga fler i rapportområdet?

Häckningar (säkra eller misstänkta): 3 ex avledningsbeteende Askö, Trosa 20.5 (Ragnar Lagerkvist). 1 häckning (1 pull) bo, ägg/ungar Tornet, Strandstuviken, Nyköping 5.6-26.6 (Bertil Karlsson, Jan Hägg). 4 pull pulli/nyligen flygga Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 26.6 (Jan Hägg).

Fjällpipare *Charadrius morinellus* (-2006:31/96) (2007:8/44)

Flera fynd under våren och ett fynd under hösten av denna fjällfågel som rastar under sträcktiderna. Roligt med de större flockarna i år under våren. Eftersök på nyharvade åkermarker i mitten av maj kan ge bra resultat, framförallt i samband med regnoväder.

Fynd: 3 ex rastande fälten norr Lundbysjön Husby-Rekarne, Eskilstuna 16.5 (*Kent Karlsson). 1 ex stationär Västermo, Eskilstuna 17.5 (*Joachim Strengbom, *Jonas Ericsson, Kent Karlsson). 5 ex Katrineholm, Eskilstuna 18.5 (*Joachim Strengbom). 13 ex stationär Stenkvistafältet, Eskilstuna 21.5-23.5 (*Barbro Hedström, *Kent Karlsson, Tommy Emanuelsson). 19 ex sträckande N Snäckviken, Strandstuviken-området, Nyköping 22.5 (*Kalle Brinell). 2 ex rastande Gräsmatteodlingarna, Stenkvistafältet, Eskilstuna 30.5 (*Kent Karlsson). 1 ex rastande Solöfältet, Fogdö, Strängnäs 1.9-2.9 (*Magnus Brandel, Jalle Hiltunen, Seppo Hiltunen).

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Tre maxsiffror med 200 ex eller fler rapporterade, i övrigt flera rapporter med grupper om 50 ex till 199 ex. Som vanligt är det på kända lokaler som dessa flockar ses. De flesta av dessa större flockar är i månadsskiftet april-maj.

Fynd (200 ex eller fler): Max 280 ex rastande Lötffälten, Gorsingeholm, Strängnäs 18.4-1.5. 250 ex rastande Solöfälten, Fogdö, Strängnäs 28.4. Max 200 ex rastande Sofiebergåsén, Eskilstuna 4.5-5.5.

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Under hösten så bevakades sträck vid bl.a. Kvicksundsbron och nedan presenteras den sammanlagda sträcksumman för arten. Även på några andra lokaler så har det under året setts fina ansamlingar/sträckande fåglar. Ett bra observationsår för arten, jämfört med förra årets enstaka fåglar.

Fynd (mer än 15 sträckande/rastande): 87 ex sträckande SV Kvicksundsbron, Eskilstuna 21.7-19.8. 19 ex sträckte SV Gagnhäll, Fiskeboda-området, Katrineholm 30.7-2.8. 148 ex sträckte Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 12.8-13.8. 62 2K+ sträckte Strandstuviken-området, Nyköping 16.8. 25 ex rastande Strandstuviken-området, Nyköping 16.8 (Arne Hellström).

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Några riktigt tidiga vinterobservationer i januari i samband med det milda vintervädret varav några fåglar var kvar sedan december 2006. Sedan i slutet av januari så kom det en vinterperiod, vilket gjorde att fåglarna drog sig söderut. I början av mars så återkom så det milda vädret och stora mängder vipor kom till hela vårat rapportområde. Fynd i slutet av december är inte vanligt, dessa fåglar har anlänt i samband med mildare väder i julhelgen, då Skåraområdet är välbesökt under framförallt helgdagar. Som vanligt numera så rastar det större flockar av arten under artens höststräck.

Fynd (januarifynd samt flockar med 500 eller mer): 1 ex Tandlaviken, Eskilstuna 2.1. 2 ex stationär Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 7.1-21.1. 2 ex Öllsta, Nyköping 8.1-9.1. 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 11.1. 600 ex rastande Stenkvistafältet, Eskilstuna 13.7-11.9. 700 ex rastande Vadsjön, Nyköping

Ett bra observationsår för kustpipare, jämfört med förra årets enstaka fåglar. Foto Jan Hägg.

13.7-28.9. 600 ex Vingåkerslätten, Vingåker 15.7-2.9. 850 ex rastande Tullgarnområdet, Södertälje 24.7-27.9. 500 ex rastande Apalsjön, Lista, Eskilstuna 28.7. 650 ex rastande Västerviken Tullgarn, Trosa 26.8. 500 ex rastande Brobyviken, Eskilstuna 31.8-15.9. 500 ex rastande Nibble, Ytterjärna, Södertälje 8.9. 650 ex Norra Mörkö, Södertälje 9.9. 500 ex förbif. Björkarösund, Norra Mörkö, Södertälje 21.9. 527 ex rastande Stora Lövhulta, Eskilstuna 14.10, 4 ex rastande Skåraområdet, Nyköping 26.12.

Kustsnäppa *Calidris canutus*

Några fler inlandsfynd och fler individer jämfört med förra året. Sträcksisfran från Kvicksundsbron är den sammanlagda för angiven period.

Inlandsfynd: 5 ex rastande Berga viltvatten, Vingåker 15.7 (Lillemor Däckfors). 36 ex sträckande V Kvicksundsbron, Eskilstuna 22.7-28.8 (Kent Karlsson, Tommy Emanuelsson, Ralf Lundmark). 2 ex sträckande Prästhällen, Mälaren, Strängnäs 12.8 (Yngve Meijer, Jalle Hiltunen). 5 ex sträckande SV Skiringe gård, Flen 18.8 (Andreas Grabs). 36 ex sträckande SV Pumphetuset, Bergshammar,

Som vanligt numera rastar större flockar av tofsvipor under artens höststräck. Foto Thomas Larsson.

Sörfjärden, Strängnäs 25.8 (Jalle Hiltunen). 1 ex Knutstorp viltvatten, Katrineholm 3.9 (Krister Andersson). 9 1K Vadsjön, Nyköping 15.9 (Kerstin Kelen).

Sandlöpare *Calidris alba*

Några skärgårdsobservationer rörande minst 15 ex. Inga inlandsfynd i år, senast det var det var 2005.

Fynd: Minst 11 ex (sammanlagt under datumperioden) Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 22.7-11.9 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 2 2K+ (1 ex vid varje tillfälle) rastande Vattungarna,

Oxelösund 4.8-9.8 (Leif Nyström, Tommy Knutsson). 1 ex rastande Vattungarna, Oxelösund 14.8 (Leif Nyström). 1 ex rastande Hävringe, Oxelösund 10.9 (Pierre Stålnäbb, Jonny Werdin, Tommy Ubbesen).

Småsnäppa *Calidris minuta*

Rapporter om hela 38 fåglar från åtta inlandslokaler under året. Vi bedömer det som om det var minst 17 olika individer under hösten vid Vadsjön. Förra året så sågs det bara 12 ex från inlandslokaler. Årets antal är nästan i klass med rekordåret 2005 då 42 ex sågs.

Fynd från inlandslokaler: 7 ex Valla viltvatten, Stora Malm-området, Katrineholm 20.5 (Hans Karlsson). Totalt (minst) 17 ex rast Vadsjön, Nyköping 8.7-25.9 (Nisse Nilsson, Jan Hägg, Andreas Grabs). 1 1K rastande Väsbosundet, Fiskeboda, Katrineholm 1.9 (Krister Andersson). 4 ex rastande Stenkvistafältet, Eskilstuna 4.9-6.9 (Jonas Ericsson, Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson). 3 1K rastande Kumla mellangård viltvatten, Strängnäs 5.9-7.9 (Yngve Meijer, Staffan Hellbom, Markku Kemppi). 2 ex förbifl. Ekeby våtmark, Eskilstuna 6.9 (Jonas Ericsson). 2 1K rastande Rävsviken, Katrineholm 8.9 (Håkan Lernefalk). 2 ex rastande Älsätters viltvatten, Katrineholm 24.9-25.9 (Håkan Lernefalk).

Tuvsnäppa *Calidris melanotos* (-2006:9/9) (2007:2/2)

Även i år två fynd av arten vilket är fjärde året i rad med fynd. I år sågs arten på två inlandslokaler. Fyndet i Eskilstuna är kommunens första. Vadsjöfyndet är det åttonde för Nyköping. Fynden följer mönstret att vara mest från hösten (höststräcket). Fyndet från Ekeby våtmark var en fågel med ett skadat ben. Möjligen så var det samma fågel som dagen innan hade observerats i Skåne, då skadan på benet var likadan. Denna fågel var nog på väg norrut, men det gick inte lika fort pga skadan.

Fynd: 1 ex födosökande Ekeby våtmark, Eskilstuna 18.6-19.6 (*Jonas Ericsson, Kent Karlsson, Tommy Emanuelsson, mfl). 1 ex rastande Vadsjön, östra sidan, Nyköping 8.7 (*Nisse Nilsson).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

En hel del observationer av arten på inlandslokaler. Det är svårt att bena ut hur många individer det rör sig om under hösten vid Vadsjön, Nyköping. Man kan nog räkna med att det bör röra sig om minst ett 40 tal. Ett väldigt sent höstfynd för arten gjordes också vid Vadsjön.

Det andra datumet i oktober på Vadsjöfågeln rörde sig om en obestämd calidrisvadare i vinterdräkt, men man kan nog anta att det är samma fågel vid båda observationstillfällena. En fin sträckssiffra från Örsbaken under högsommaren samt en sträckssiffra från Kvicksundsbron i samband med sträckbevakningen där. Samma resultat från flera andra vadararter att detta år var ett bra eller hyfsat observationsår. Förra året var ett dåligt år för dessa vadararter.

Större sträck, sent höstfynd: 60 ad sträckande SV Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 15.7 (Tommy Knutsson). 17 ex sträckande V Kvicksundsbron, Eskilstuna 2.8 (Joachim Strengbom, Tommy Emanuelsson). 1 ex rastande Vadsjön, Nyköping 11.10 (Arne Hellström) och 13.10 (Per Flodin).

Skärnsnäppa *Calidris maritima*

Som vanligt så finns det övervintrande fåglar i ytterskärgården. Avsaknaden av större decemberfynd får nog tillskrivas inga eller väldigt få besök i ytterskärgården av ornitologer.

Fynd: 290 ex stationär Hartsö skärgård, Nyköping 7.1-15.4 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring, Kent Karlsson). 25 ex rastande Hävringe, Oxelösund 9.1 (Pierre Stålnäbb, Tommy Ubbesen, Jonny Werdin). 190 ex rastande Vattungarna, Oxelösund 31.3 (Nisse Nilsson). 3 1K+ sträckande

Minst ett 40 tal spovsnäppor observerades vid Vadsjön, Nyköping. Foto Daniel Pettersson.

Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 16.10 (Kalle Brinell). 14 1K+ rastande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 18.10 (Roland Ylvén). 6 1K+ sträckande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 19.10 (Kalle Brinell). 4 ex födosökande Skvallran, Askö, Trosa 11.11 (Göran Andersson). 9 ex stationär Pålsgnsbådarna, Hartsö skärgård, Nyköping 19.11 (Lennart Wahlén). 7 ex rastande Hävringe, Oxelösund 28.11 (Pierre Stålnäbb, Tommy Ubbesen, Jonny Werdin). 5 ex födosökande Tärnskar, Hartsö skärgård, Nyköping 10.12 (Lennart Wahlén).

Kärnsnäppa *Calidris alpina*

Några tidiga vårfynd i år. Är arten förbisedd under tidig vår? Sträcker under nätter så en del fåglar missas säkert. Fyndet av sträckande fåglar vid Vadsjön var i två flockar, 25 ex och 19 ex, med cirka 20 minuters mellanrum.

Tidiga vårfynd: 1 ex sträckande N Mörkö, Södertälje 21.3 (Claes Kyrk). 1 ex rastande Skansundet, Norra Mörkö, Södertälje 12.4 (Per Lundkvist). 44 ex sträckande Vadsjön, Nyköping 14.4 (Arne Hellström).

Myrsnäppa *Limicola falcinellus*

Ett gott år för arten i området med flera rapporter från många lokaler. Minst 22 ex

Två flockar med sträckande kärrsnäppor sågs vid Vadsjön, Nyköping. Foto Wikipedia..

rapporterade från både vår och höst. Max 7 ex sågs samtidigt vid Vadsjön i början av juli. Oftast ses ju arten med bara enstaka exemplar. Mer och mer observationer kommer numera från inlandslokaler.

Fynd: 1 ad rastande Vadsjön, Nyköping 21.5 (gnm Per Flodin). 1 ex stationär Ekeby våtmark, Eskilstuna 30.5-1.6 (Kent Karlsson, Leif Ekblom, Ilva Hansson). 1 ex rastande Knutstorp viltvatten, Katrineholm 1.6 (Ronny Nilsson, Bengt Larsson). 1 ex Tornet, Strandstuviken, Nyköping 1.6-2.6 (Jan Hägg, Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 7 ex födosökande Vadsjön, Nyköping 8.7 (Per Flodin, Andreas Grabs, Nisse Nilsson). 1 ex stationär Grinda våtmark, Nyköping 8.7 (Göran Altstedt). 1 ex rastande Stora Sundby, Eskilstuna 19.7 (Solveig Blomqvist). 1 ex rastande Vadsjön, Nyköping 2.8 (Bertil Karlsson). 1 ex födosökande Knutstorp viltvatten, Katrineholm 13.8-16.8 (Pelle Moqvist, Håkan Lernefalk, Lennart Pettersson). 1 1K rastande Tornet, Strandstuviken, Nyköping 16.8-18.8 (Kalle Brinell, Lennart Wahlén, Ragnar Falk). 1 ex Tullgarnsnäs, Tullgarnområdet, Södertälje 17.8-18.8 (Johannes Hermundsson, Valentín Hermundsson, Stefan Clason). 1 ex stationär Västerviken Tullgarn, Trosa 18.8 (Göran

Andersson). 1 ex rastande Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 20.8 (Jan-Henrik Fallgren). 1 ex Solöfälten, Fogdö, Strängnäs 25.8 (Magnus Brandel). 1 1K rastande Marsång, Nyköping 26.8 (Nisse Nilsson, Jan Sjöstedt). 1 ex rastande Gesta viltvatten, Strängnäs 1.9 (Erik Widuss).

Dvärgbeckasin *Lymnocryptes minimus*

Minst 65 ex rapporterade i år vilket är en ökning från fjolårets knappa 60 ex. Några spelande fåglar i norra delen av rapportområdet. Vinterobservationer samt en tidig vårobservation och en stor ansamling av rastande fåglar på en lokal presenteras nedan.

Fynd (vinter, tidig vår samt stor flock): 1 ex Avloppsreningsverket, Hölö, Södertälje 10.2 (Stefan Clason). 1 ex Solöfälten, Fogdö, Strängnäs 30.3 (Magnus Brandel). 30 ex Vämnen, Strandstuviken-området, Nyköping 20.4-27.4 (Jan Hägg, Kalle Brinell, Ragnar Falk, Johan Gustafsson). 1 ex spel/sång Tandlaån, Väg 214, Husby-Rekarne, Eskilstuna 21.4-25.4 (Kent Karlsson, Jonas Ericsson). 1 ex spel/sång, ej häckning Mågla strandäng, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 1.5 (Joachim Strengbom). 1 ex stationär Lövhuddan, Sundbyholmsön, Eskilstuna 10.12 (Ralf Lundmark).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Många större flockar rapporterade i år samt några januari och decemberfynd. Vinterfynd görs inte årligen, under de senaste 6 åren saknas vinterfynd under två (2004 och 2005).

Vinterfynd (januari, december), större rastande/sträckande flockar: 1 ex rastande Åsadal, diket, Strängnäs 4.1-6.1 (Björn Karlsson, Mats Rönnegren). Max 111 ex rastande Nyköpingsån Bönsta, Nyköping 9.4-16.4 (Jan Hägg). 50 ex rastande Tandlaån, väg 214, Husby-Rekarne, Eskilstuna 9.4 (Kent Karlsson). Max 150 ex rastande Svanviken, Nyköping 12.4-19.4 (Kalle Brinell). 52 ex sträckande N Svanviken, Nyköping 12.4 (Kalle Brinell). 55 ex rastande

250 myrspovar sågs sträckande S Prästhällen, Prästfjärden, Strängnäs. Foto Mikael Ackelman.

Strandstuviken-området, Nyköping 20.4 (Jan Hägg). 70 ex rastande Svanviken, Nyköping 1.5 (Kalle Brinell). 50 1K+ rastande Svanviken, Nyköping 25.9 (Kalle Brinell). 1 ex stationär Brannäs våtmark, Oxelösund 15.12-17.12 (Tommy Knutsson, Lennart Wahlén, Tommy Pettersson).

Dubbelbeckasin *Gallinago media* **(-2006:95/103) (2007:5/5)**

Inga spelande fåglar i år och det är flera år sedan det helt saknades rapporter. Det gjordes dock en vårobservation och det sågs fyra höstfåglar. Med riktade eftersök av arten så upptäckts den både under vår och under höst.

Fynd: 1 ex rastande Tunaholm, Buskhyttan, Nyköping 30.4 (*Anki Gustafsson, *Jan Gustafsson). 1 ex rastande Solöfalten, Fogdö, Strängnäs 12.8 (*Magnus Brandel). 1 ex födosökande tornet, Strandstuviken, Nyköping 14.8-17.8 (*Björn Jansson, Lennart Wahlén). 1 ex rastande norra ängarna, Svanviken, Nyköping 23.9 (*Bertil Karlsson). 1 ex rastande Häggnäsviken, Tullgarnområdet, Södertälje 27.9 (*Johannes Hermundsson, *Valentin Hermundsson).

Har under året kommit upp i 100 fynd i rapportområdet vilket innebär att detta blir sista året då siffror redovisas. För mer info om fynd genom tiderna hänvisas till Rrk Sörmlands hemsida (<http://rrk.sormlandsornitologerna.se/>).

Morkulla *Scolopax rusticola*

Endast ett vinterfynd gjordes detta år. Detta kan jämföras med förra årets fyra rapporterade fåglar. Arten rapporteras f.ö. inte årligen under vintermånaderna. Det bör dock finnas kvar fler fåglar i mindre bäckar och åar som inte fryser igen nu när det är så pass milda vintrar.

Vinterfynd: 1 ex stationär Gärdesta, Nyköping 20.1 (Niklas Holmqvist).

Rödspov *Limosa limosa*

Hela åtta individer rapporterade i år varav hälften från våren om ensamma fåglar. Från hösten finns två rapporter om två fåglar vardera. Septemberfyndet i Trosa skärgård rörde sig om två fåglar som rastade en kort stund för att sedan sträcka iväg. Sena september fynd av rödspov kan mycket väl vara av rasen islandica. I det här fallet har observatören inte kunnat rasbestämma individerna.

Fynd: 1 ex födosökande tornet, Strandstuviken, Nyköping 27.4 (Toomas Maadre, Ragnar Falk, Pekka Westin). 1 ex sträckande S Lövsund, Runtuna-området, Nyköping 30.4 (Leif Nyström). 1 ex rastande Snäckviken, Strandstuviken-området, Nyköping 6.5 (Lennart Wahlén, Jan Hägg). 1 ex rastande Ekeby våtmark, Eskilstuna 23.6-24.6 (Kent Karlsson, Bo Gustafsson, Tommy Emanuelsson). 2 ex sträckande V Torshälla huvud, Eskilstuna 20.8 (Monica Ljungars, Sten Ljungars). 2 ex Käftudden, Trosa 30.9 (Örjan Jitelius).

Myrspov *Limosa lapponica*

Några fina dagar med höga sträcksiffror presenteras nedan samt den sammanlagda siffran för sträckande fåglar vid Kvicksundsbron. Som vanligt så ses det större flockar som sträcker söderut i Mälaren.

Större sträcksiffror: 88 ad sträckande V Kvicksundsbron, Eskilstuna 15.7-5.8 (Kent Karlsson, Tommy Emanuelsson, Joachim Strengbom). 70 ex sträckande

S Vadsjön, Nyköping 19.7 (Tommy Pettersson). 250 ex sträckande S Prästhällen, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 4.8 (Kent Söderberg). 20 ex sträckande SV Stensätter, Henningslund, Nyköping 12.8 (Tommy Pettersson). 14 ad sträckande Väsbosundet, Fiskeboda, Katrineholm 17.8 (Krister Andersson).

Småspov *Numenius phaeopus*

Totalt drygt 100 ex rapporterade med många lokaler representerade. Vi ligger på siffror runt 100 ex numera varje år. Nedan presenteras den totala sträcksumman från Kvicksundsräkningen.

Sammanlagd sträcksiffra Kvicksundsbron: 44 ex sträckande V Kvicksundsbron, Eskilstuna 15.7-26.8 (Kent Karlsson, Tommy Emanuelsson, Joachim Strengbom).

Storspov *Numenius arquata*

Vi kan notera ett tidigt vårfynd samt ett sent höstfynd. En uppgift från en lokal om ett permanent revir har inkommit och i övrigt verkar det som om arten för en tynande tillvaro i rapportområdet. Kommer arten att försvunna som häckfågel från Sörmland nu?

Häckningsindicium, permanent revir:

Permanent revir vid Fågelsta, Katrineholm 27.5 (Agne Swenzén).

Tidigt vårfynd, sent höstfynd: 1 ex rastande Svanviken, Nyköping 13.3 (Toomas Maadre). 1 ex rastande Asenskaen, Askö, Trosa 6.10 (Göran Andersson, Per Flodin, Örjan Jitelius).

Rödbena *Tringa totanus*

Enbart en större flock rapporterade under året. Inga häckningar rapporterade i år från inlandslokaler. Under de föregående åren så har det rapporterats 1-3 troliga eller konstaterade häckningar från sådana inlandslokaler.

Fynd (mer än 30 ex): 31 2K+ rast Strandstuviken-området, Nyköping 21.6 (Kalle Brinell).

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Några tidiga vårfynd presenteras nedan.

Tidiga vårfynd: 2 ex rastande Tornet, Strandstuviken, Nyköping 12.4 (Jan Hägg). 1-2 ex rastande Svanviken, Nyköping 13.4-14.4 (Nisse Nilsson, Kalle Brinell). 1 2K+ rastande Nådhammar, Södertälje 14.4 (Juho Schellhammer). 1 ex förbif. Björkarörsund, Norra Mörkö, Södertälje 14.4 (Per Lundkvist). 2 ex rastande Nyköpingsån Bönsta, Nyköping 14.4 (Johan Gustafsson).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Tidiga vårfynd och sena höstfynd presenteras nedan, samt en fin sträckciffr. Även förra året fanns det några höstfynd kring månadsskiftet augusti-september. Vi undrar nu hur det är med riktigt tidiga vårfynd. Kan dom komma att öka i samband med att vi efterfrågar dessa här i fågelrapporten?

Tidiga vårfynd, sena höstfynd, hög sträckciffr:

1 ex rastande Trosalanda, V Tureholm, Trosa 10.3 (Örjan Jitelius). 2 ex stationär Sillekrog, Nyköping 22.3 (Gigi Sahlstrand, Göran Forsberg). 25 ex sträckande N Lindbacke, Nyköping 13.4 (Kalle Brinell). 3 ex rastande Tornet, Strandstuviken, Nyköping 26.8 (Jan Hägg). 1 ex sträckande SV Mälby Kvarn, Flen 1.9 (Jukka Väyrynen). 1 1K+ sträckande Södra Järnvägsg 28 B, Nyköping 10.9 (Kalle Brinell).

Grönben *Tringa glareola*

Större flockar ses regelbundet i rapportområdet. Ett riktigt tidigt vårfynd noterades också i år.

Tidigt vårfynd, större flockar: 1 ex Abbotnäs, Floden, Katrineholm 7.4 (Magne Friberg, Staffan Cullberg). 100 ex rastande Tullgarnsnäs, Södertälje 7.7 (Stefan Clason, Mats Blomstedt). Max 150 2K+ rastande Vadsjön, Nyköping 8.7-10.7 (Kalle Brinell, Jan Hägg, Nisse Nilsson). 110 1K+ rastande/sträckande Strandstuviken-området, Nyköping 25.7 (Kalle Brinell).

Större flockar av grönben ses regelbundet i rapportområdet. Foto Peter Hennix.

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Ett tidigt vårfynd och ett sent höstfynd. Hur vanlig är arten före 10 april och efter 14 september? Vi kanske kan få svar på detta om Ni rapportörer rapporterar in Era observationer på svalan.

Tidigt vårfynd, sent höstfynd: 2 ex födosökande Näshulta kvarn, Näshulta-området, Eskilstuna 9.4 (Barbro Hedström, Solveig Blomqvist). 1 ex sträckande Hartsö-Enskär fstrn, Nyköping 27.9 (Lennart Wahlén).

Roskarl *Arenaria interpres*

Tre inlandsfynd presenteras. Inga häckningsrapporter i år. Försvinner arten från skärgården?

Inlandsfynd: 1 ex rastande Brobyö, Eskilstuna 29.4 (Pedro Haglund). 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 31.5-1.6 (Lennart Eriksson, Bo Gustafsson, Barbro Hedström). 1 ex sträckande V Kvicksundsbron, Eskilstuna 9.8 (Joachim Strengbom, Kent Karlsson, Ralf Lundmark).

Endast tre inlandsfynd av ros Karl under 2007. Inga häckningsrapporter. Foto Mikael Ackelman.

Smalnäbbad simsnäppa Phalaropus lobatus

Enbart sex fåglar rapporterade i år. Ett riktigt bottenår för rastande fåglar i rapportområdet.

Fynd: 2 honor rastande Sörkärrsviken, Hallbosjön, Nyköping 18.5 (Jan Hägg). 1 ex stationär Knutstorp viltvatten, Katrineholm 23.5 (Ronny Nilsson). 1 ad hona födosökande Tornet, Strandstuviken, Nyköping 9.6-11.6 (Lennart Wahlén). 1 hona rastande Tornet, Strandstuviken, Nyköping 20.6 (Jan Hägg). 1 ex rastande Prästhällen, Prästfjärden, Strängnäs 12.8 (Jalle Hiltunen).

Bredstjärtad labb Stercorarius pomarinus (-2006:16/22) (2007:2/3)

Två fynd av sträckande fåglar och ett av dessa gäller två fåglar från Mälaren vilket är ovanligt. Det finns sedan tidigare tre inlandsfynd från rapportområdet; 1890 i Katrineholm, 1972 i Strängnäs och 1999 i Eskilstuna. Fyndet vid Enskär följer bilden av det mer normala med fynden från rapportområdet. Oktober är en av de två månader på året då de flesta observationerna

gjorts, den andra månaden är maj.

Fynd: 1K sträckande S Prästhällen, Herresta Norra Tomtområde, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 3.10 (*Jalle Hiltunen, *Seppo Hiltunen). 1 1K sträckande S Enskär, Hartsö skärgård, Nyköpings 14.10 (*Kalle Brinell).

Ob. bredstjärtad-/kustlabb Stercorarius pomarinus/parasiticus (-2006:7/12) (2007:2/2)

Två fåglar under hösten är observerade där omständigheter gör att man inte kan utsluta endera arten.

Fynd: 1 ad förbifl. Fittjehuvud, Hjälmarén, Eskilstuna 7.9 (*Joachim Strengbom, *Jonas Ericsson, *Tommy Emanuelsson). 1 1K+ sträckande Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 19.10 (*Kalle Brinell).

Kustlabb Stercorarius parasiticus

Inlandsfynd rörande minst 11 ex där alla är rapporterade från hösten. Förra året noterades endast tre ex och då enbart vårfynd. En häckning är rapporterad i år. Trenden håller i sig med väldigt få häckande par i rapportområdet.

Inlandsfynd, häckningar: Häckning: 1 (1 pull) bo, ägg/ungar Stora Garkast, Hartsö skärgård, Nyköping 25.7 (Lennart Wahlén, Janne Oldebring). 1 ex (ljus fas)

sträckande V Torshälla huvud, Eskilstuna 2.8 (Sten Ljungars). 1 ad stationär Gagnhäll, Fiskeboda-området, Katrineholm 14.8 (Patrik Bergdahl). 2 1K sträckande Väsbosundet, Fiskeboda, Katrineholm 26.8 (Krister Andersson). 1 ex rastande Gagnhäll, Fiskeboda-området, Katrineholm 27.8 (Bengt Larsson, Krister Andersson). 2 1K sträckande SV Sjövikstornet, Kolsnaren, Vingåker 28.8 (Ronny Nilsson). 1 ex födosökande Torshälla huvud, Eskilstuna 30.8 (Sten Ljungars, Monica Ljungars). 1 ex sträckande V Torshälla huvud, Eskilstuna 4.9 (Sten Ljungars). 1 1K förbif. Fittjehuvud, Hjälmarens, Eskilstuna 7-8.9 (Joachim Strengbom, Jonas Ericsson, Tommy Emanuelsson) samt senare samma fågel vid Fiskeboda-området, Katrineholm 7.9 (Joachim Strengbom, Jonas Ericsson, Tommy Emanuelsson). 1 1K sträckande Prästhällen, Prästfjärden, Strängnäs 13.9 (Björn Karlsson, Kent Söderberg).

Dvärgmåsar *Larus minutus*

En hel del fåglar rapporterade under året.

Fördelningen mellan kommunerna där fynd

gjorts är som följer (maxsiffror):

Eskilstuna: 179 ex vår och höst.

Katrineholm: 71 ex vår och höst.

Nyköping: 90 ex vår och höst.

Strängnäs: 6 ex höst.

Södertälje: 1 ex höst.

Vingåker: 4 ex höst.

Summa 351 ex under året. Förra året rapporterades det drygt 300 ex, och året dessförinnan cirka 900 ex. Inga häckningar eller häckningsförsök inrapporterade. Så frågan från förra året kvarstår; När kommer den första häckningen i rapportområdet?

Skrattmåsar *Larus ridibundus*

Endast drygt 700 par rapporterade i år. Förra året rapporterades det nära 2500 häckningar, och året dessförinnan cirka 1300 häckningar. Det svänger mellan åren vilket kanske hänger samman med rap-

3950 rastande gråtrutar observerades i Ytterjärna i mars. Foto Thomas Larsson.

porteringsviljan från oss ornitologer. Några större flockar med rastande eller sträckande fåglar finns också där den mest anmärkningsvärda siffran är de cirka 8000 ex som fanns i området kring Ytterjärna.

Häckningar, större siffror: 2210 ex sträckande NO Femörehuvud, Oxelösund 12.4 (Andreas Grabs). 2100 ex Nya tornet, Näsaren-området, Katrineholm 19.4-7.5 (Håkan Lernefalk, Pelle Moqvist, Krister Andersson). 8000 ex rastande Nibble, Ytterjärna, Södertälje 22.4-26.4 (Valentin Hermundsson, Johannes Hermundsson). 400 i par besöker bebott bo Långbromaden, Nyköping 3.5 (Lennart Wahlén, Hasse Berglund). 120 ex bo, ägg/ungar Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 26.5 (Ture Persson, Lars Broberg). 70 ad i par bo, ägg/ungar Sövsta grustag, Eskilstuna 26.5-10.6 (Bo Gustafsson). 125 pull pulli/nyligen flygga

Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 18.6-1.7 (Jan Hägg).

Fiskmåsar *Larus canus*

En stor ansamling av rastande fåglar gjordes under året och liksom när det gällde skrattmåsar så var det i trakterna av Ytterjärna i april. Inga häckningsuppgifter inrapporterade i år.

Fynd: 2500 ex rastande Ytterjärna, Södertälje 22.4 (Johannes Hermundsson).

Silltrut *Larus fuscus*

Några par i rapportområdet, men inga kolonier inrapporterade. Ett vinterfynd finns också.

Vinterfynd: 1 ex förbifl. Hävringe, Oxelösund 9.1 (Pierre Stålnäbb, Jonny Werdin, Tommy Ubbesen).

Silltrut, rasen *fuscus Larus fuscus fuscus*

Några häckningsrapporter från Mälaren där det finns en större koloni på ett skär.

Häckningsskär: 30 ad lämpl biotop Dansken, NO Ytterselö, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 25.4 (Thomas Pettersson). 4 ad lämpl biotop Tegelskär, Prästfjärden, Mälaren, Strängnäs 25.4 (Thomas Pettersson). 2 ad lämpl biotop Prinsarna, Gripholmsviken, Mälaren, Strängnäs 26.4 (Thomas Pettersson).

Gråtrut *Larus argentatus*

Några större flockar har rapporterats av arten. Rapporterna i Södertälje under vinter-vår torde vara samma fåglar, då de säkert rör sig fram och åter över större områden.

Större flockar: Max 2 000 2K+ rastande Skansundet, Norra Mörkö, Södertälje 11.1-28.2 (Per Lundkvist, Johannes Hermundsson, Valentin Hermundsson, Anders Westlund). 2 500 ex Tvetatippen, Tveta, Södertälje 24.2 (Stefan Clason). Max 3 950 2K+ rastande Ytterjärna båtklubb, Ytterjärna, Södertälje 9.3-15.3 (Johannes Hermundsson, Valentin Hermundsson).

1 000 1K+ rastande Björshults soptipp, Nyköping 27.9 (Kalle Brinell). 1 800 ex förbifl. Skansundet, Norra Mörkö, Södertälje 9.11 (Per Lundkvist).

Havstrut *Larus marinus*

Fyra inlandshäckningar rapporterade under året. Det är samma antal som förra året och säkerligen en låg siffra då det bör finnas flera.

Inlandshäckningar, större flockar: 70 2K+ rastande Ytterjärna båtklubb, Ytterjärna, Södertälje 9.3 (Johannes Hermundsson). 2 ad i par ruvande Högbolet, Norrfjärden, Mälaren, Strängnäs 24.4 (Thomas Pettersson). 1 ex ruvande Fittjehuvud, Hjälmaran, Eskilstuna 20.5 (Joachim Strengbom). 1 ex bo, ägg/ungar Lilla Skinnpälzen, Segeröfjärden, Mälaren, Strängnäs 22.5 (Kent Söderberg). 1 ex ruvande Viboö, Eskilstuna 3.6 (Bo Gustafsson, Bruno Nordh). 100 1K+ rastande Björshults soptipp, Nyköping 27.9 (Kalle Brinell).

Småtärna *Sternula albifrons* (-2006:56/73) (2007:2/2)

Två fynd gjordes under 2007. Båda fåglarna sågs under tämligen kort stund och kunde inte återupptäckas av andra. Arten har setts under alla år under 2000-talet och fynden görs på välbesökta fågelskådarlokaler.

Fynd: 1 ex rastande Marsäng, Nyköping 1.6 (*Jan Hägg). 1 ad rastande Skåra viltvatten, Nyköping 5.8 (*Tommy Pettersson).

Skräntärna *Hydroprogne caspia*

Häckningar rapporterade från ett skär i skärgården och summan inkluderar ägg, små ungar och större ungar. Vi får hoppas att en av våra karaktärsarter för den sörmländska skärgården inte försvinner. Större flockar noterade som vanligt numera på några inlandslokaler.

Häckningsfynd: 78 ex bo, ägg/ungar Norra grässkärsklubben, Grässkären, Oxelösund

Häckningar av skräntärna med ägg, små ungar och större ungar, rapporterade från ett skär i skärgården. Foto Mikael Ackelman.

19.6 (Håkan Lundberg, Roland Staav, Göran Altstedt, Karin Staav).

Större flockar: 35 ex Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 21.4-30.4 (Tommy Pettersson, Helene Lindahl). 26 ex födosökande Strandstuviken-området, Nyköping 27.4 (Thomas Johansson, Pekka Westin). 45 ex stationär Skåra viltvatten, Skåraområdet, Nyköping 19.7-5.8 (Jan Hägg, Tommy Pettersson, Lasse Sunnerstig, Lars-Olof Löfman). 59 ex rastande Fiskeboda-området, Katrineholm 9.8-13.8 (Krister Andersson, Håkan Lernefalk, Pelle Moqvist).

Svarttärna *Chlidonias niger*

Inga observationer av fåglar från kustlokaler eller ens från lokaler som ligger nära kusten. Inga häckningsfynd eller rapporter om troliga häckningar från 2007. När kommer det första häckningsfyndet?

Fynd: 1 ex Nya tornet, Näsnaren-området, Katrineholm 14.5 (Pelle Moqvist, Håkan

Lernefalk). 1 ex födosökande Vännervassön, plattformen, Näsnaren-området, Vingåker 1.6-3.6 (Erik Peurell, Lennart Pettersson). 1 ex födosökande Kinglöt, Sörfjärden, Eskilstuna 13.6-14.6 (Lars Johansson). 26 ex Torshälla huvud, Eskilstuna 22.7-25.7 (Sten Ljungars, Monica Ljungars, Bo Gustafsson). 1 ex födosökande Sörfjärden, Eskilstuna 28.7 (Ingvar Enning). 5 ex sträckande SV Fittjehuvud, Hjälmaran, Eskilstuna 30.7 (Joachim Strengbom). 1 ad sträckande V Kvicksund-området, Eskilstuna 6.8 (Ralf Lundmark). 1 ex rastande Fiskeboda-området, Katrineholm 13.8 (Pelle Moqvist, Krister Andersson).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Ett tidigt vårfynd och ett sent höstfynd presenteras nedan. Förra året noterade vi två sena höstfynd.

Tidigt vårfynd, sent höstfynd: 1 ex förbifl. Strängnäsbron, Strängnäs 17.4 (Johan Gustafsson). 1 1K rastande Pälsgnåsbådarna,

Tidigt vårfynd av silvertärna noterades 17 april vid Strängnäsbron. Foto Thomas Larsson.

Hartsö skärgård, Nyköping 6.9 (Lennart Wahlén).

Fisktärna *Sterna hirundo*

Vid Kvicksundsbron så sågs det maximalt 15 fisktärnor sent på säsongen, med viss risk för dubbelräkning. Även i Hartsö skärgård och i Trosa skärgård några sena individer. Så sent som den 6 oktober så sågs det fyra obestämmda sternatärnor vid Askö och sannolikt var det fisktärnor.

Sena fynd: 2 ex förbifl. Örudden, Askö, Trosa 23.9 (Örjan Jitelius). Maximalt/totalt 15 ex stationär Kvicksund-området, Eskilstuna 23.9-30.9 (Kent Karlsson, Kjell Ingeström, Pontus Lindberg). 1 ex födosökande Hartsö-Enskär fstrn, Hartsö skärgård, Nyköping 25.9 (Lennart Wahlén). 1 ex sträckande SV Södra udden, Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 26.9 (Jan Hägg).

Kentsk tärna *Sterna sandvicensis* (-2006:52/77) (2007:5/6)

Samtliga observationer gjordes under en period av fem dagar i början av augusti. Spännande och roligt med ett fynd vid en ren inlandslokal som Ekeby våtmark. I vanliga fall så brukar de inlandsobsar som görs vara vid sträcklokaler vid Mälaren och

Hjälmarren. Fynden vid Vattungarna var fåglar som sträckte förbi med några timmars mellanrum.

Fynd: 1 2K+ sträckande SV Vattungarna, Oxelösund 6 augusti (*Leif Nyström). 2 2K+ sträckande SV Vattungarna, Oxelösund 6 augusti (*Leif Nyström). 1 1K sträckande sydväst Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 7 augusti (*Lennart Wahlén). 1 ex förbiflygande Ekeby våtmark, Eskilstuna 9 augusti (*Sten Ljungars, *Monica Ljungars, *Kristina Hagman, *Barbro Hedström, *Anna Struwe, *Lars-Owe Hagman). 1 ex sträckande syd Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 10 augusti (*Göran Altstedt).

Sillgrissla *Uria aalge*

Inga häckningsrapporter inkomna detta år. Vi får väl då anta att det är oförändrat mot förra året då det angavs cirka 750 par från lämplig biotop, men inga häckningstudier gjordes. År 2003 gjordes det en uppskattning om cirka 1000 par vid Källskären utanför Oxelösund.

Tordmule *Alca torda*

Enbart ett vinterfynd samt några rapporter från skärgården om par i lämplig biotop. Inga studier i år om häckningar i skärgården inrapporterade.

Vinterfynd, lämplig biotopfynd: 1 ex förbiflygande Kungshamn, Nyköping 17 januari (Jan Hägg). 100 ex Hartsö skärgård, Nyköping 26 april-1 juli (Janne Oldebring, Lennart Wahlén). 20 ex lämpl biotop Askö, Trosa 29 april (Ragnar Lagerkvist).

Tobisgrissla *Cephus grylle*

Max 4 par i Hartsö skärgård, inga andra häckningsrapporter inrapporterade i år.

Allekung *Alle alle* (-2006:23/23) (2007:1/1)

En fågel förbiflygande vid de yttre uddarna av Brännäs, NO Oxelösund. Denna lilla

alka är ovanlig i vår skärgård. Detta var det 24 fyndet genom åren i rapportområdet. Senast det observerades fåglar av arten var 2002 då det sågs tre ex.

Fynd: 1 ex förbifl. Örsbaken, Brannäs våtmark, Oxelösund 17.11 (*Tommy Knutsson).

Skogsduva *Columba oenas*

Cirka 124 revir rapporterade. Detta är återigen en ökning jämfört med förra årets cirka 100 revir. Troligt är dock att de senaste årens ökning snarast är en effekt av förbättrad rapportering.

Det är flera rapportörer som nu uppmärksammar denna art som bör bevakas och fler mer exakta angivelser kommer in i Svalan. Alldeles omöjligt är det förstås inte att mårdens svaga återgång redan märks i skogsduvans framgång. Vi vill härmed återigen uppmana till fortsatt god bevakning av spelande och häckande skogsduvor.

Om man analyserar skogsduvans fyndbild i landskapet framstår områden dominerade av mogen lövskog och ekdungar tydligt. Exempelvis områden som Sundbyholm norr om Eskilstuna, Söderfjärden i Eskilstuna/Strängnäs samt Mörkö och Tullgarnsområdet i Södertälje syns på en sådan karta medan stora barrskogsdominerade områden helt saknar rapporter om spelande skogsduvor.

Även denna höst noterades fina sträcksiffror vid bevakning vid Oxelösunds vattentorn med sju dagar med antal >100 ex under slutet av september och början av oktober. Högsta noteringen på 362 ex gjordes 4.10 (Kalle Brinell).

Ringduva *Columba palumbus*

Precis som vanligt de senaste åren är det flest vinterfynd i Oxelösund med högsta notering på 47 ex 21.1 (Lennart Wahlén). I övrigt enstaka fynd från januari och december.

Det rapporteras färre sparvugglor än berguvar numera. Foto Thomas Larsson.

God sträckbevakning vid Vattentornet, Oxelösund och Kvicksundsbron, Eskilstuna gav även i år några fina sträcksiffror även om det inte blev några antal i närheten av förra årets högsta dagsnotering på knappa 50 000. Intressant är att notera antalen på 8700 sträckande vid Kvicksund och 6 700 sträckande vid Oxelösunds vattentorn den 27 september (Kent Karlsson respektive Kalle Brinell). Detta tyder på sträck på bred front och man blir nyfiken på att veta hur många ringduvor som egentligen passerade vårt landskap den dagen.

Turturduvan ses oftast i maj–juni. Foto Wikipedia.

Precis som för skogsduva så är bästa tiden för sträckbevakning slutet av september och början av oktober.

Turkduva *Streptopelia decaocto*

Mycket svårbedömt utifrån rapporteringen hur många par som egentligen finns i Katrineholm och Nyköping som fortfarande tycks vara de starkaste fästena för arten. Det troliga är dock att nivån är ungefär densamma som under 2006 med i storleksordningen totalt cirka 40 par i vårt rapportområde.

Därmed ligger vi kvar på den lite högre nivå vi vant oss vid de senaste tre åren, medan det under början av 2000-talet rapporterades 10–15 par. Detta är för övrigt samma antal som rapporterades för 10 år sedan, så möjligen bevittnar vi just nu en ökning av turkduvestammen i vårt rapportområde.

Det vore dock önskvärt med en exaktare rapportering för att kunna hålla isär de olika reviren. Alltför ofta används exempelvis "Nyköping" som lokal och tyvärr är en sådan rapport inte värd så mycket, när man ska försöka analysera antalet par och individer i denna stad.

Turturduva *Streptopelia turtur* (-2006:51/52) (2007:2/2)

De senaste 14 åren inklusive 2007 har det setts 0–2 individer per år och totalt under denna period 14 individer. Det ger som synes i genomsnitt exakt en individ per år. Sex av dessa fynd inklusive 2007 rör höstfynd.

I ett längre perspektiv är dock maj- och junifynd vanligast. De 51 fynden fördelar sig på: 29 st. maj–juni, 11 st. juli–augusti och 11 st. september–november.

Samtliga fynd: 1 1K stationär Träbron, Lilla Kungsladugården, Nyköpings 11.9 (*Jan Hägg). 1 ex stationär Snösvad, Flens 19.9 (*Jukka Väyrynen).

Berguv *Bubo bubo*

Återigen ser vi en ökning i antalet rapporter avseende troliga revir. Med risk för dubbelräkning då uvar hörs långt kan vi ändå misstänka 25–30 revir under 2007. Av dessa kunde det i Svalan konstateras häckning med ungar i tre fall, medan det i lika många fall definitivt inte blev någon avkomma. Dessa 25–30 revir ska jämföras med föregående års 23 revir som även det var en hög siffra. Under åren 2002–2005 rapporterades uvar från 13–19 revir per år. Går man tillbaks 10 år till i tiden till 1997, noterades det då "säkerställd eller trolig häckning" från 10 lokaler.

Berguven är föremål för riktade inventeringar och ringmärkning och här har trenden varit att skärgårdshäckningarna minskat medan inlandshäckningarna ökat. Inom detta projekt noteras ytterligare sju lyckade häckningar med flygga ungar utöver ovanstående. Totalt 21 ungar är därmed kända från 2007.

Utöver de noterade reviren gjordes dessutom fem höstfynd från september till december.

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

Ingen häckning har rapporterats från 2007. Det är över huvud taget väldigt sällan vi får in rapporter om häckningar och under 2005 och 2006 rapporterades en vardera. Om man däremot söker på spelande fåglar för perioden 1.2–1.8 hittar man 23 revir i hela vårt rapportområde. Det innebär alltså att det rapporteras färre sparvugglor än berguvar numera!

Senaste fyndet av lappuggla är från 2005. 2007 sås en stationär lappuggla vid Koppartorp, Nyköping. Foto Jan Gustafsson.

Lappuggla *Strix nebulosa* (-2006:9/10) (2007:2/2)

Sju av alla tiders elva fynd har gjorts under januari–mars. Senaste fyndet 2005 var dock en observation under oktober. Ett fynd i Västmanland i februari och ett i Västergötland i mars under 2007. I övrigt ingen synbar rörelse söderöver denna vinter.

Samtliga fynd: 1 ex rast Ekesjö gård, Kisjön, Nyköping 20.3 (*Axel & *Leif Ragnarsson). 1 ex stationär Rasbodammen, Koppartorp, Nyköping 25–26.3 (*Jonny Werdin, Jan Gustafsson, Anki Gustafsson m.fl.).

Hornuggla *Asio otus*

Antalet häckningar är från år fortsätter att variera kraftigt. Årets 22 rapporterade häckningar är i nivå med 2004, men kan

jämföras med 2003 och 2005 då det i båda fallen noterades 65 häckningar. Det är svårt att förstå vad skillnaderna beror på, men det är tydligt att man inte behöver vara orolig efter endast ett år med få fynd. Jämför man med femårsperioden 1993–1997 så var variationerna då mellan 11 och 38 kullar. Återstår att se hur den långsiktiga trenden ter sig.

För övrigt inga vinter- eller vårfynd medan det gjordes tre höstfynd med ett vardera i september, oktober och november.

Jorduggla *Asio flammeus*

Februarifynd är inte vanliga, men regelbundna. Regelbundna är också enstaka fynd under häckningstid såsom årets i början av juni. Dock inga fler iakttagelser eller indi-

kationer på stationära fåglar i revir. Totalt sex individer är också en förhållandevis låg siffra för en säsong. De senaste föregående fem åren har det setts 7-21 per år.

Samtliga fynd: 1 ex Sandasjön, Norra Mörkö, Södertälje 7.2 (Erik Asplund). 1 ex Vingåkerslätten, Vingåker 15.4 (Lillemor Däckfors, Ronny Nilsson). 1 ex födosökande Marsång, Nyköping 14.5 (Jan Sjöstedt). 1 ex Lövsund, Runtuna-området, Nyköping 2-3.6 (Nisse Nilsson). 1 ex Hässelbyholm, Strängnäs 20.8 (Staffan Hellbom). 1 ex död Kriminalvårdsanstalten, Arnö, Nyköping 15.9 (Ragnar Falk).

Pärflugga *Aegolius funereus*

Under vår och sommar har det hörts 7-9 spelande/varnande individer beroende på om man räknar fåglarna från Åkerskogarna som 1,2 eller 3. Här ser man f.ö. vikten av noggrann rapportering för att kunna bedöma det korrekta antalet. F.ö. säger sig lokalbefolkningen på Hartsön, Nyköping ha hört pärluggla under säsongen så måhända var detta höstfynd inte en flyttande fågel utan en lokal. Nivån på fynd är annars helt jämförbar med de senaste fyra åren då det hörts 6-8 individer per år. Många av lokalerna är också klassiska med Åkers bergslag, Strängnäs och områdena runt Bötet, Nyköping som särskilt pålitliga.

Spelande fåglar: 1 ex spel/sång Flygplansrakan, St Bötet, Bötessmossen, Nyköping 19.2-25.3 (Tomas Viktor, Bengt Sjösten, Lennart Wahlén m.fl.). 1 ex lockläte Åkers kronopark, Strängnäs 25.3 (Staffan Hellbom). 1 hane spel/sång Stora Lundby, Lid k:a, Nyköping 26.3 (Bertil Karlsson). 1 ex spel/sång Hälleforsnäs, Flen 28.3 (gnm Andreas Grabs). 1 ad hane lockläte Åkers kronopark, Strängnäs 1.4 (Ulf Cirkassel). 1 ex Salvaren, Åkers bergslag, Strängnäs 22.5 (Staffan Hellbom). 1 ex spel/sång St Glashyttan, Nyköpings 4.6 (Mats Andersson). 1 ex upprörd, varnande Ändebol, Katrineholms 22.7 (Jon Jörpeland).

1 ex spel/sång, ej häckning Eckersta, Halla, Nyköpings k:n 13.8 (Gunnar Johansson).

Höstfynd: 1 ex ringmärkt Hartsö-Enskär f:stn, Hartsö skärgård, Nyköping 6.10 (Kent Karlsson, Nicke Helldorff). 1 ex Hartsön, Hartsö skärgård, Nyköping 28.10 (Niklas Holmqvist). Den sistnämnda stöttes ur en tall och kunde beskådas på dagkvist.

Nattskärta *Circaepus europaeus*

Under 2007 var nattskärans riksinventeringsart. Något samlat grepp för vårt rapportområde har dock inte skett utan resultatet bygger på mindre lokala inventeringsinsatser i kombination med ökad spontanrapportering. Detta gör förstas resultatet svårtolkat.

Totalt har det rapporterats 118 fåglar där man kan misstänka permanent revir och då handlar det förstas främst om spelande fåglar. Detta ska jämföras med de tre senaste årens 77-100 individer. Då ska man minnas att dessa tre år har varit rekordartade vilket blir tydligt om man jämför med rapporteringen för inledningen av 2000-talet då snittet låg på cirka 50 revirhävdande nattskärar och för tio år sedan 1997 då 32 individer noterades.

Backar man ytterligare i tiden kan vi notera att 46 revir är det som publiceras efter en inventering 1970 (Stolt, B.-O. 1972). Utifrån inventeringar i början av 1970-talet beräknar Ingemar Nord (Nord, Ingemar. 1977) beståndet i Sörmlands län till cirka 250 par. Bilden förändras sedan inte av resultatet av atlasinventeringen som genomfördes 1974-1984 (Ljungberg, Bo. 1983).

I de nämnda inventeringar som refereras ovan nämns en fördelning av nattskärreförekomsterna på två delområden i vårt rapportområde och det handlar dels om Mälarmården och dels om Kolmårdensskogarna. Om man anslår de enskilda fynden från 2007 på en karta över Sörmland ser man mycket tydligt denna bild av att nattskärans uppdelning i två delområden. Det ena området

utgörs som sagt av Mälarmården mellan orterna Katrineholm och Flen i söder och Eskilstuna samt Strängnäs i norr. Just denna koncentration har även varit tydlig i de tidigare inventeringar som gjorts. Det andra området är kustnära skogar i Nyköping och Trosa med nästan samtliga fynd söder om E4:an. Denna koncentration har inte varit riktigt lika tydlig i tidigare inventeringar och man kan alltid fundera över om det beror på en faktisk förändring eller förbättrad täckning i inventeringen.

Noterbart är att från ganska stora områden i västra Kolmården och i områdena i ”triangeln” mellan Nyköping-Sparreholm-Gnesta som borde lämpa sig för nattskärria saknas rapporter helt. Med tanke på det förhållandevis intensiva skogsbruk vi har och har haft i Sörmland sedan 70-talet är det troligt att fler uppbrutna områden som passar nattskärrian skapats. Om dessa sedan också besatts är svårare att utläsa ur 2007 års inventering.

Baserat på denna skogliga förändring och den troliga bristen på täckning i inventeringen i ovan nämnda områden kan man nog anta att det Sörmländska beståndet är tämligen stabilt eller kanske t.o.m. svagt ökande. En rimlig beståndsuppskattning torde hamna på minst samma nivåer som de Nord en gång uppskattade, dvs cirka 250 par. Möjligen är detta lågt räknat, men framtida bevakning får utvisa om så är fallet.

Referenser:

- Nord, Ingemar. 197. Antalet häckande fåglar i Sörmland. Fåglar i Sörmland 1-1977
- Stolt, B.-O. 1972. Om nattskärrians Cirkaprimulgus europaeus förekomst i Sverige 1970. Vår fågelvärld 31:111-116
- Ljungberg, Bo. 1983. Svensk fågelatlas i Södermanland 1982. Fåglar i Sörmland 1-1983.

Tornseglare *Apus apus*

Åtminstone vid ett par tillfällen vissa år brukar förhållandena vara sådana under sensommaren att ansamlingar på >5000

Tre rapporter om dryga 1000 tornseglare under slutet av juli och början av augusti är långt ifrån de som rapporterades från Nyköpingstrakten året innan. Foto Mikael Ackelman.

ex noteras, men så inte i år. Tre rapporter om dryga 1000 individer under slutet av juli och början av augusti är långt ifrån de 5000–10 000 som rapporterades från Nyköpingstrakten förra året. Antalen varierar dock som sagt stort från år till år. Något som sannolikt beror på en kombination av speciella väderförhållanden under toppen av sensommarflytten och aktivitet hos observanta fågelskådare.

Tre fynd gjordes efter mitten av september och fortsatt bevakning av höstfenologi genom Svalan får utvisa när de sista tornseglarna egentligen lämnar oss. Noterbart är att årets tre sista fynd av tornseglare gjordes i de norra delarna av rapportområdet och inte i de sträckintensiva kusttrakterna.

Övervintrande kungsfiskare sågs vid vid reningsverk i Nyköping och Strängnäs. Foto Lasse Olsson.

>1000 individer: 1000 ex str Lupinbacken, Ulvsundet, Ytterjärna, Södertälje 22.7 (Johannes Hermundsson, Valentin Hermundsson). 1127 1K+ str Strandstuviken, Nyköpings 16.8 (Kalle Brinell). 1076 1K+ str Vattentornet Oxelösund, Oxelösunds 17.8 (Kalle Brinell).

Efter 15.9: 6 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 16.9 (Björn Fors). 1 ex förbifl., Eskilstuna 17.9 (Jonas Ericsson). 1 ex förbifl. Lundby, Stora Lundby, Överselö k:a, Strängnäs 17.9 (Björn Karlsson).

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

Tre julifynd och möjligen ett sent majfynd härrör från häckningstid, men lokalerna kan knappast anses lämpliga för häckning. Dessutom är observationerna tillfälliga.

Tyvärre alltså inget som tyder på häckning detta år.

I övrigt fynd från övervintring samt under sträckperioden och totalt 15 individer vilket råkar vara exakt detsamma som under 2006.

Långstannande övervintrare har noterats vid Brandholmens reningsverk, Nyköping i början av året och vid Reningsverksdiket, Gorsingeholm, Strängnäs i slutet av året.

Härfågel *Upupa epops* (-2006:82/83) (2007:2/2)

Dryga 80 fåglar sedan mitten av 50-talet innebär 1-2 fåglar per år varför årets två fynd är fullt normalt. Under de senaste 15 åren har arten varit årlig sänär som på 2000. Flest individer under denna period sågs under 2001 och 2005 med fem exemplar vardera. Flest fåglar ses under sträckperioderna april-maj och september-oktober. Novemberfyndet i Hälleforsnäs är det senaste någonsin och det första i Flens kommun sedan 1999.

Samtliga fynd: 1 ex rastande Studsvik, Nyköping 18.9 (*Petter Stålnäbb). 1 ex stationär Hälleforsnäs, Flen 28.11 (*Siv Persson).

Göktyta *Jynx torquilla*

Under året rapporterades 139 spelande fåglar, dvs nästan exakt lika många som 2006 års 141. Dessa siffror är i ett längre perspektiv mycket höga och det hör säkerligen samman med ett ökat fokus på arten med flera inventeringsinsatser och ökad spontanrapportering. Förhoppningsvis håller den goda rapporteringen i sig så att vi kan börja dra slutsatser om artens egentliga status i vårt rapportområde.

Analyserar man fyndbilden i vårt rapportområde så ser man samma fenomen som för några andra arter knutna till äldre lövträd, dvs där det finns lämplig biotop såsom ädel-lövträdsdungar, slottsparkar o.d. ser man även en koncentration av fynd av göktyta.

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Under perioden mitten av mars till slutet av juli har det noterats cirka 175 revirhävande/häckande mindre hackspettar. Detta är en rejäl ökning från förra årets redan höga 118 revir och avsevärt över de senaste årens 80-100 revir. Det är i nuläget mycket svårt att avgöra vad denna ökning består av. Precis som för kusinen göktytan så har arten uppmärksamrats ordentligt de senaste åren och båda arterna är ju tacksamma att leta efter tack vare det vittljudande revirlätet.

Intressant är att i Eskilstuna som är den kommun där eftersöken av arten varit mest ordnade har det i år precis som förra året noterats cirka 60 revir. Detta kan tyda på att det är en förbättrad rapportering i resten av rapportområdet som förklarar att fler revir noterats snarare än en faktisk ökning.

Tretåig hackspett *Picoides tridactylus*

Totalt sågs cirka 9 individer. Då har två ex räknats med från rapportområdets säkraste lokal för arten Skiren/Kvickens naturreservat V Eskilstuna. På denna plats kan det mycket väl finnas fler individer.

Fåglar som uppehöll sig stationärt i lämpliga miljöer noterades från sex platser. En av dessa var i norra Nyköpings kommun medan övriga noterades i Strängnäs och Eskilstuna. Ingen konstaterad eller misstänkt häckning dock. Noterbart är f.ö. att inga fynd alls har gjorts under perioden 11.4-16.9.

Två fynd rör uppenbarligen flyttande individer under september vilka stämmer väl in i ett mönster av rörelser av tretåig hackspett i södra Sverige denna höst. Det är ett mycket lägligt tillfälle nu att ge sig ut och leta efter nybesatta revir i lämpliga miljöer. Det ska bli spännande att följa den fortsatta utvecklingen.

Trädlärka *Lullula arborea*

Större ansamlingar är ovanliga men under flyttperioderna på våren och hösten kan ibland större antal ses rasta. Under året finns

Ökningen av mindre hackspett fortsatte under 2007, då cirka 175 revirhävande/häckande noterades. Foto Per Folkesson.

till exempel en rapport om 25 ex som rastade vid Stenkvistafältet, Eskilstuna 12.3 (Jonas Ericsson).

Sånglärka *Alauda arvensis*

Även 2007 bjöd på vinterfynd. Från januari finns tre fynd rörande 5 ex och från december finns två fynd av lika många individer. Antalet vinterfynd har under senare år ökat vilket troligtvis har ett samband med avsaknad av riktigt vinterväder långt in i december.

Då denna typ av fynd kan fungera som viktiga indikatorer på klimatförändringar kan vi inte nog understryka vikten av att rapportera fenologiskt avvikande fynd. Från flyttperioden (början av mars samt mitten av september till början av oktober) finns många rapporter om mer än 100 rastande/sträckande.

Vinterfynd: 2 ex Västerviken Tullgarn, Trosa 12.1 (Örjan Jitelius). 2 ex Skåra

Årets första ladusvala sågs vid Hjälmaresund, Eskilstuna 14 april och årets sista sågs i centrala Strängnäs 21 oktober. Foto Mikael Ackelman.

viltvatten, Nyköping 21.1 (Lennart Wahlén). 1 ex Horns båtvarv, Nyköping 27–28.1 (Lennart Wahlén, Pierre Stålnäbb). 1 ex rast Solöfälten, Fogdö, Strängnäs 9.12 (Magnus Brandel). 1 ex rast Björkarö gård, Norra Mörkö, Södertälje 28.12 (Johannes Hermundsson, Valentin Hermundsson).

Berglärka *Eremophila alpestris* (-2006:51/109) (2007:1/1)

Endast ett fynd gjordes under året. En rastande fågel sågs på Enskär, Nyköping 20.10 (*Lennart Wahlén). Både lokal och årstid är typisk för arten i vår del av landet. Även om fynden generellt är få, som mest 4 fynd per år under den senaste tioårsperiod, så görs näst in till årligen något fynd.

Backsvala *Riparia riparia*

Från sommaren finns rapporter från 10 aktiva häcklokaler med sammanlagt 469 par. Under 2006 rapporterades endast 6

häcklokaler. Detta kan jämföras med 2003 då arten var riksinventeringsart och riktade inventeringar gav 23 häcklokaler med sammanlagt 1320 par.

Fynd (häckningar): 20 ex besöker bebott bo Glysas grav, Katrineholms 29.4–13.5 (Anne-Marie Johansson, Lennart Pettersson, Tommy Emanuelsson m.fl.). 75 häckningar (75 ungar) Kjula grustag, Eskilstuna 6.5–16.7 (Barbro Hedström, Lennart Eriksson m.fl.). 20 pull Hässelby grustag, Selaö-området, Strängnäs 6.5–30.6 (Yngve Meijer, Anders Lidholm, Leif Ekblom m.fl.). 2 par Torps grustag, Flens 26.5 (Per Flodin). 268 ex använt bo Kung Karls grusgrop Kungsör 2–23.6 (Patrik Rhönnsstad, Lars Sahlin m.fl.). 20 ex Forsby, kalkbrott, Vingåker 19.6 (Tomas Lundqvist). 41 ex använt bo Klämsbogrusgropen, Kungsör 23.6 (Patrik Rhönnsstad). 6 ex bobesök Vännervass, Täkt, Vingåker 29.6 (Lillemor Däckfors). 40 ex besöker bebott bo Fagermon, Österåker, Vingåker 29.6 (Lillemor Däckfors). 30 häckningar (50 ungar) Jäders betongfabrik, Eskilstuna 15.7 (Barbro Hedström).

Ladusvala *Hirundo rustica*

Årets första ladusvala sågs vid Hjälmaresund, Eskilstuna 14.4 (Joachim Strengbom, Kent Karlsson) och årets sista sågs i centrala Strängnäs 21.10 (Markku Kemppe). Den första september var en bra sträckdag då 4220 sågs från Vattentornet Oxelösund (Kalle Brinell) och 5000 ex sträckte förbi Väderbrunn, Nyköping (Jonny Werdin).

Hussvala X ladusvala *Delichon urbica* X *Hirundo rustica* (-2006:1/1) (2007:1/1)

Den 3:e september uppehöll sig en hybrid mellan ladusvala och hussvala vid fälten intill Svanviken, Nyköping. Upptäckaren (Kalle Brinell) hittade hybriderna i en flock med cirka 400 ladusvalor och ett tjugotal backsvalor. Fågeln finns avbildad på <http://www.artportalen.se/artportalen/gallery/images>.

aspx?art=832&art_leaf=True&from=2007-01-01&tom=2007-12-31

Hussvala *Delichon urbicum*

Första och tredje september var två bra sträckdagar då 875 respektive 840 sträckte mot söder vid Vattentornet Oxelösund (Kalle Brinell).

Trädpiplärka *Anthus trivialis*

Sträckbevakning vid Vattentornet Oxelösund gav som vanligt fina sträckciffror under andra hälften av augusti. Årets sista fynd gjordes vid Tullgarnsnäs, Södertälje (2 ex) 7.10 (Rikard Hellgren). Detta är det senaste fyndet som finns inlagt i Svalan och gäller tillsviadare som fenologirekord.

Fynd (>1000 ex): 3 730 ex Vattentornet Oxelösund 14.8 (Kalle Brinell). 5 330 exemplar Vattentornet Oxelösund 19.8 (K Brinell). 1 230 exemplar Vattentornet Oxelösund 27.8 (K Brinell).

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

Under höstflytten noterades vid ett par tillfällen större mängder flyttande ängspiplärkor i Nyköping–Oxelösundsområdet.

Fynd (> 500 ex): 500 ex Lindbacke, Svanviken, Nyköping 22.9 (Kalle Brinell). 600 ex str S Marsäng, Nyköping 22.9 (Nisse Nilsson). 780 ex str Vattentornet Oxelösund 23.9 (Kalle Brinell). 1500 ex str Vattentornet Oxelösund 27.9 (Kalle Brinell).

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

Arten ses fåtaligt under våren men är vanligare under höstflytten. Fyra vårfynd är något mer än vad som brukar rapporteras.

Vårfynd: 1 ex str NO Ängudden, Nyköping 5.5 (Nisse Nilsson). 1 ex förbiflygande Våmmen, Strandstuviken-området, Nyköping 6.5 (Lennart Wahlén). 1 ex rast Skavstarondellen, Nyköping 12.5 (Kalle Brinell). 1 ad rast Häggånsviken, Tullgarnsområdet, Södertälje 15.5 (Stefan Bengtsson).

Under höstflytten noterades vid ett par tillfällen större mängder flyttande ängspiplärkor i Nyköping–Oxelösundsområdet. Foto Mikael Ackelman.

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Som brukligt numer gjordes även i år ett vinterfynd på Hävringe, Oxelösund (1 ex 7-9.1, Pierre Stålnäbb, Tommy Ubbesen, Jonny Werdin). Från Hävringe kommer också den enda rapporten som indikerar häckning, 20 ex 31.3 (Nisse Nilsson, Torkel Pettersson, Jonas Ericsson m.fl.). Sedan 2002 har endast en häcklokal per år rapporterats. Trots detta är nog arten vanligare häckfågel än så i våra skärgårdsområden, eller? Under året gjordes även ett inlandsfynd, 1 ex Kviksundsbron, Eskilstuna 25.9 (Ralf Lundmark).

Gulärta *Motacilla flava*

Årets första obs gjordes redan 14.4 vid Lindbacke, Svanviken, Nyköping (Kalle Brinell). Fyndet är en dag tidigare än det gamla

Från sommaren finns 58 rapporter om gulärla tydande på häckning. Detta är något högre än föregående år. Foto Peter Hennix.

fenologirekordet. Från sommaren finns 58 rapporter som tyder på häckning (rapporter med häckkriterier). Detta är något högre än föregående år (42) och betydligt högre än tidigare år. Detta beror nog till stor del på att allt fler, glädjande nog, använder häckkriterierna, när de rapporterar i Svalan.

Från sträckperioden under andra hälften av augusti finns flera rapporter om större mängder sträckande och rastande fåglar.

Fynd (>100 ex): 116 ex str Vattentornet Oxelösund 14.8 (Kalle Brinell). 177 ex str Vattentornet Oxelösund 19.8 (Kalle Brinell). 50 ex födosökande Vingsleör, Eskilstuna 19.8 (Bo Gustafsson). 193 ex str Vattentornet Oxelösund 26.8 (Kalle Brinell). 151 ex str S Kvicksundsbron, Eskilstuna 26.8 (Joachim Strengbom). 200 ex str SO Marsäng, Nyköping 26.8 (Nisse Nilsson, Jan Sjöstedt). 254 str Vattentornet Oxelösund 27.8 (Kalle Brinell).

Citronärla *Motacilla citreola* **(-2006:4/4) (2007:1/1)**

Rapportområdets femte fynd av denna östliga ärla upptäcktes 23 april vid Kolsna-

ren, Vingåker. De fyra tidigare fynden har alla gjorts vid kustnära lokaler i Nyköping eller Oxelösund. Med detta fynd finns tre vårfynd och två höstfynd.

Fynd: 1 ad hane stationär Sjövikstornet, Kolsnaren, Vingåker 23-24.4 (*Ronny Nilsson, Patrik Bergdahl).

Forsärla *Motacilla cinerea*

Har under året passerat 100 fynd i rapportområdet, redovisas numera inte mer med siffror. För mer info om fynd genom tiderna hänvisas till rrk sörmlands hemsida (<http://rrk.sormlandsornitologerna.se/>).

Under året finns fyra fynd som tyder på häckning vilket kan jämföras med de senaste åren då det rapporterats två till tre troliga häckningar. Utöver häckningarna finns 25 ex rapporterade, varav ett decemberfynd från Gorsingeholm, Strängnäs (15.12 Seppo Hiltunen). Förutom häckplatserna torde Kvicksund vara den säkraste lokalen för forsärla i rapportområdet där 6 sträckande noterades under höststräcket (23.7-2.11). Vinterfynd är inte vanliga, i övrigt är antalet rapporter i nivå med de senaste åren.

Fynd (häckningar eller troliga häckningar): 1 par Spånga, Vingåkersån, Vingåker 25.3-4.6 (Bengt Larsson, Krister Andersson, Lillemor Däckfors m.fl.). 1 par Berga säteri, Åker, Strängnäs 26.3-3.5 (Yngve Meijer, Mats Rönnegren, Staffan Hellbom m.fl.). 2 ad föda åt ungar Länna bruk, Strängnäs 28.3-2.9 (Leif Karlsson, Yngve Meijer, Staffan Hellbom m.fl.). 2 ad föda åt ungar Nasselsta kvarn, Stjärnhov, Gnesta 6.4-4.6 (Ulf Andersson, Göran Andersson, Lennart Wahlén m.fl.).

Sädesärla *Motacilla alba*

Under hösten hade Kalle Brinell flera fina sträckdagar vid Vattentornet Oxelösund. Bästa dagen blev 13.9 då 2080 ex passerade. Övriga dagar med > 800 ex: 31.8 (840), 1.9 (880), 12.9 (965), 14.9 (1120), samt 23.9 (840).

Sidensvans *Bombycilla garrulus*

Under vintern sågs som vanligt en del flockar inom tätorterna. Året var dock inget toppår för arten. Från hösten finns endast en rapport om mer än 1000 ex. 13.10 sträckte 1190 ex förbi Vattentornet Oxelösund (Kalle Brinell).

Strömstare *Cinclus cinclus*

Under året konstaterades en häckning vid Länna Bruk, Strängnäs. Antalet rapporterade häckningar har minskat och arten är nätt och jämt att betrakta som häckfågel.

Häckning: 2 ex föda åt ungar Länna bruk, Strängnäs 1.4-7.5 (Yngve Meijer, Leif Ekblom, Per Erik Pershagen m.fl.)

Järnsparv *Prunella modularis*

Under året gjordes ett vinterfynd (1 ex Skogsbrynsbyn, Ytterjärna, Södertälje 24.1, Johannes Hermundsson). Femte året i rad med vinterfynd. Med tanke på att det under senare år gjorts vinterfynd även i Norrland är det lite förvånande att det inte görs fler än några enstaka vinterfynd per år här hos oss.

Rödhake *Erithacus rubecula*

Antalet vinterfynd verkar sakta men säkert öka. Under januari fanns 13-14 ex i Nyköping-Oxelösundsområdet, 3 ex i Södertälje, 1 ex Gnesta, 1 ex Katrineholm och två vardera i Eskilstuna och Strängnäs. Från december finns två fynd rapporterade från Nyköping

Blåhake *Luscinia svecica*

Inga vårfynd gjordes vilket är ovanligt. Även om arten är betydligt vanligare under höstflytten så brukar det normalt vara upp till ett tiotal fynd under våren.

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochruros*

En tillbakagång jämfört med fjolåret. I huvudsak beror detta på en tillbakagång i Nyköping där det noterats fyra revir jämfört med sju 2006. Ett av paren i Nyköping

För femte året i rad gjordes vinterfynd av järnsparv – denna gång i Ytterjärna. Foto Jonny Werdin.

fick ut två kullar under sommaren. Antalet sjungande hanar från Oxelösund är svårbedömt, men det kan röra sig om fler än två. Noterbart är även att det under året gjordes ett decemberfynd.

Fynd (häckningar): 2 häckningar (2+3 ungar) Klockstapeln, Väster, Nyköping 5.4-20.9 (Jan Hägg, Lennart Wahlén, Markus Fredriksson m.fl.).

Fynd (övriga): 1 hane spel/sång Järnvägsgatan 28 B, Nyköping 30.3-26.5 (Kalle Brinell, Toomas Maadre, Lennart Wahlén m.fl.). 1 hane spel/sång Oxelösunds hamn, Oxelösund 3-5.4 (Tommy Pettersson, Thomas Larsson). 1 ex Odals spannmålmagasin, Södertälje hamn, Södertälje 15.4-17.5 (Stefan Clason, Janne Oldebring, Johannes Hermundsson m.fl.). 1 hane spel/sång Högbrunn, Nyköping 18.4-10.6 (Nisse Nilsson, Bertil Karlsson, Jan Karlsson m.fl.). 1 hane spel/sång SSAB, Oxelösund 2.5 (Leif Nyström). 1 hane spel/sång Spelhagen, Nyköping 30.5-11.7 (Bertil Karlsson, Jan Karlsson). 1 ad hane födosökande Jättorp golfbana, Katrineholm 24.7 (Kent Söderberg). 1 1K födosökande Frustuna k:a, Gnesta 22.9 (Tomas Widlund).

Vinterfynd av rödhake verkar sakta men säkert öka. Foto Jonny Werdin.

1 2K+ hane spel/sång, Jönåker, Nyköping 22.9 (Jan Karlsson). 1 1K ringm Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 18.10 (Roland Ylvén, Kalle Brinell). 1 ex stationär Oxelösunds hamn, Oxelösund 22.12 (Thomas Larsson).

Ringtrast *Turdus torquatus*

Talrikare än valigt under våren. Dock inga höstfynd. Generellt är arten vanligare under vårsträcket. Dagarna kring den 20 april skedde ett massivt trastinflöde längs kusten och stora summor av alla arter noterades under dessa dagar. Det ovanligt koncentrerade inflödet av trastar under den här perioden förklarar nog varför antalet anträffade ringtrastar blev fler än normalt. Vid Lindbacke sågs till exempel 19 ringtrastar på en och samma dag varav 16 ex i en artren flock.

Fynd: 19 ex Lindbacke, Svanviken, Nyköping 13-27.4 (Kalle Brinell, Bertil Karlsson, Nisse Nilsson m.fl.). 1 hane Stenkvistafältet Eskilstuna 17.4 (Jonas Ericsson). 1 ad hane Sävö, Nyköping 17.4 (gnm Göran Altstedt). 1 ex Österby, Hölö, Södertälje 21-22.4 (Stefan Clason, Stefan Bengtsson m.fl.). 1 hane Fågelsund, Flen 23.4 (Sven Pettersson). 3 ex Brandalsunds Gods, Södertälje 24.4 (Alex Roetemeijer). 1 ad hane Aspa gård, Oxelösunds 24.4 (Tommy Pettersson). 6 ex rast Stora Kungsladugården, Svanviken, Nyköping 24.4 (Lennart Wahlén). 1 hane Mikaelgården, Södertälje 24.4 (Alex Roetemeijer). 2 hanar Stendörrens naturreservat, Nyköping 25.4 (Ingvar Jansson). 1 honf Brannäs våtmark, Oxelösund 6.5 (gnm Jan Gustafsson). 1 honf Halla k:a, Nyköping 16.5 (Gunnar Johansson).

Koltrast *Turdus merula*

Ett fynd av en större ansamling, 50 ex födosökande Brannäs våtmark, Oxelösund 26.1 (Jonny Werdin).

Björktrast *Turdus pilaris*

Några rapporter om större ansamlingar och större mängder sträckande fåglar.

Fynd (>500): 650 ex Noraşjön, Tullgarnområdet, Södertälje 10.1 (Hans Norelius). 800 ex rast Björkliden, Yngaren, Katrineholm 9.4 (Håkan Lernefalk). 3 760 ex str N Lindbacke, Svanviken, Nyköping 12-17.4 (Kalle Brinell). 1 500 ex Jäders betongfabrik, Eskilstuna 14-21.10 (Joachim Strengbom).

Taltrast *Turdus philomelos*

Från det stora inflödet av trastar i april finns två rapporter om större ansamlingar.

Fynd (>400): 400 ex str N Järnvägsgatan 28 B, Nyköping 14.4 (K Brinell). 500 ex Lindbacke, Svanviken, Nyköping 17.4 (K Brinell).

Rödvingetrast *Turdus iliacus*

Fyra januarifynd är mer än normalt, vilket kan förklaras med den milda inledningen på

vintern. Som för de andra trastarterna finns rapporter om större mängder från april.

Vinterfynd: 1 ex Hörningsholm, Norra Mörkö, Södertälje 3.1 (Hasse Andersson). 1 ex Skåra viltvatten, Nyköping 6.1 (Kalle Brinell). 1 ex Tosterön, Strängnäs 6.1 (Ulf Cirkassel). 1 ex Smedby, Eskilstuna 12.1 (Ralf Lundmark). 1 ex Seminarieparken, Ytterjärna, Södertälje 27.12 (Johannes Hermundsson).

Fynd (större antal): 400 ex rast Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 10.4 (Lennart Wahlén). 7125 ex str N Lindbacke, Svanviken, Nyköping 12-17.4 (Kalle Brinell). 1200 ex str Järnväggsgatan 28 B, Nyköping 12-14.4 (Kalle Brinell)

Dubbeltrast *Turdus viscivorus*

Fler vinterfynd rapporterade jämfört med de senaste åren. Kanske är antalet vinterfynd åter på gång uppåt? De enda rapporterna om större antal kommer från Kalle Brinells sträckräkning vid Vattentornet Oxelösund.

Vinterfynd: 8 ex Hässelbyholm, Strängnäs 1-28.1 (Björn Karlsson, Kent Söderberg, Staffan Hellbom m.fl.). 2 ex Sundbyholm, Eskilstuna 4.1 (Ilva Hansson). 12 ex förbifl. Löpersjön, Övre Unnan, Nyköping 6.1 (Gigi Sahlstrand). 1 ex Hummelvik fiskehamn, Nyköping 13.1 (Lennart Wahlén). 1 ex Hornö, Mörkö, Södertälje 14.1 (Johannes Hermundsson). 1 ex Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 20.1 (Katarina Boström, Lillemor Däckfors). 2 ex Hägnäsviken, Tullgarnområdet, Södertälje 27.1 (Janne Oldebring). 1 ex Ekholmen, Eskilstuna 10.12 (Ralf Lundmark). 1 ex Lövhuddan, Sundbyholmsön, Eskilstuna 10.12 (Ralf Lundmark). 1 ex Fiskartorpet, Sundbyholmsön, Eskilstuna 10.12 (Ralf Lundmark). 8 ex Hässelbyholm, Strängnäs 20-30.12 (Leif Karlsson, Yngve Meijer, Barbro Hedström). 1 ex Skåraviken, Hallbosjön, Nyköping 30.12 (Tommy Pettersson). 1 ex Yttereneby naturreservat, Södertälje 30.12 (Johannes Hermundsson, Valentin Hermundsson).

Badande björktrast. Större ansamling och sträckande fåglar rapporteras bl a från Svanviken, Nyköping, 3 750 st. Foto Peter Hennix.

Större sträcksummer: 516 ex str Vattentornet Oxelösund 2-10.10 (Kalle Brinell).

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Under perioden 7.5 till 9.8 hördes totalt 72 sjungande individer, vilket är i nivå med det normala under senare år. Fördelningen sett över rapportområdet är synnerligen ojämn. Flest hördes som vanligt i Eskilstuna och Strängnäs men från flera kommuner saknas observationer helt.

Kommunvis fördelning: Kungsör (8), Eskilstuna (24), Strängnäs (16), Vingåker (0), Katrineholm (5), Flen (2), Nyköping (11), Oxelösund (0), Trosa (0), Gnesta (0), Nykvarn (0) och Södertälje (6).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

Under sommaren upptäcktes nio sjungande fåglar. En återgång till mer normalt antal jämfört med 2006 då 15 ex hördes.

Fynd: 1 ex spel/sång Bron, Bondkroken, Strängnäs 3.6-5.6 (Tomas Viktor, Nils-Erik Ewers, Janne Oldebring). 1 ex spel/sång Stora Flättna, Strandstuviken-

Fler vinterfynd av dubbeltrast rapporterade jämfört med de senaste åren. Foto Thomas Larsson.

området, Nyköping 3.6-28.6 (Nisse Nilsson, Kalle Brinell, Jan Hägg). 1 ex spel/sång Räcksta å, Åkers styckebruk, Strängnäs 4.6 (Leif Ekblom, Markku Kemppi, Yngve Meijer). 1 ex spel/sång Pålsundet, Mörkö, Södertälje 5.6-12.6 (Johan Ehrlén, Alex Roetemeijer, Bo Holst). 1 ex spel/sång Åby gård, Vingåkerslätten, Vingåker 8.6-15.6 (Lennart Hellquist, Anne-Marie Johansson, Ronny Nilsson). 1 ex stationär Länna sjön, Strängnäs 8.6 (Patrik Bergdahl). 1 ex spel/sång Lundaäng, Vansö, Strängnäs 15.6-18.6 (Tobias Ljungquist, Kent Söderberg, Yngve Meijer). 1 ex Tegelkällan, Nynäs, Nyköping 23.6-5.7 (Janne Svedberg, Peter Ringqvist, Bosse Ringqvist). 1 ex spel/sång Dragsjön, Eskilstuna 24.6-25.6 (Mats Ottosson, Joachim Strengbom, Kent Karlsson).

Vassångare *Locustella luscinioides* (-2006:19/19) (2007:3/3)

Tre fynd är det näst bästa året någonsin. Endast 1992 var ett bättre år då fyra fynd gjordes. Under 2007 gjordes alla fynd i den norra delen av rapportområdet. Glädjande nog behagade dessutom två av årets fåglar att

sjunga under flera kvällar. Arten är inte årlig men har anträffats 5 av de 8 senaste åren.

Fynd: 1 ex spel/sång Näsbyholmssundet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 19.5-18.6 (*Staffan Hellbom, Yngve Meijer, Markku Kemppi mfl). 1 ex spel/sång Barvalappen, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 24.5-27.5 (*Ilva Hansson, Lennart Eriksson, Jonas Ericsson mfl). 1 ex spel/sång Valnaren, Strängnäs 2.6-3.6 (*Staffan Hellbom, *Yngve Meijer, Markku Kemppi).

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

Årets första sävsångare dök upp rekordtidigt, 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 24.4 (Kent Karlsson) och utgör nu det tidigaste fyndet någonsin för rapportområdet. Det gamla rekordet slogs därmed med en dag. Helt klart är att sävsångarna anlände tidigt då arten finns rapporterad från flera olika lokaler dagen efter det rekordtidiga fyndet vid Ekeby våtmark.

Busksångare *Acrocephalus dumetorum* (-2006:39/39) (2007:4/4)

Från året finns fem godkända fynd. Antalet är i nivå med vad som rapporterats under senare år (tredje året i rad med fyra fynd eller fler), men klart fler än vad som historiskt varit normalt för rapportområdet. För perioden 1975-2004 ligger genomsnittet under ett fynd per år och från endast ett av dessa år (1987) finns fler än två fynd.

Fynd: 1 ex spel/sång Näsbyholmssundet, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 23.5 (*Nisse Nilsson). 1 hane spel/sång Säfstaholm slott, Vingåker 2-4.6 (*Ronny Nilsson, Bengt Larsson, Lars Davner, Lennart Pettersson). 1 ex spel/sång Lottesta, Härad, Strängnäs 2-19.6 (*Björn Sjögren, Jan Hägg, Joachim Strengbom m.fl.). 1 ex spel/sång Pålsundet, Mörkö, Södertälje 6-17.6 (*Göran Pettersson, Nisse Nilsson, Jan Sjöstedt m.fl.), 1 ex spel/sång Brunnsåker, Tosterön, Strängnäs 7.6-16.6 (*Leif Karlsson).

Hela fem fynd av gransångare gjordes redan under mars månad. Foto J M Garg.

Under sommaren 2007 hördes 91 sjungande kärrsångare. Foto Mikael Nord.

En ringmärkt kungsfågel-sångare noterades på Hartsö Enskär i oktober 2007. Foto Kalle Brinell.

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Under sommaren hördes 91 sjungande ex. Trots att rapporter saknas från ett antal kommuner (se nedan) blev 2007 det bästa kärrsångaråret genom alla tider. Även om det inte finns några konstaterade häckningar finns det många rapporter om flera fåglar på samma lokal vilket tyder på att häckningar nog är ganska vanliga.

Kommunvis fördelning: Kungsör (2), Eskilstuna (18), Strängnäs (4), Vingåker (1), Katrineholm (5), Flen (0), Nyköping (42), Oxelösund (1), Trosa (4), Gnesta (0), Nykvarn (0) och Södertälje (17)

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Ett tidigt vårfynd finns rapporterat från Skundern, Mälby Kvarn, Flen 24.4 (Jukka Väyrynen), vilket är blott en dag senare än gällande fenologirekordet från 1996.

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

Återigen ett mycket bra år för trastsångare. Under årets finns 47 sjungande rapporterade, vilket är den näst högsta antalet någonsin. Endast 2006 var ett bättre år med 50 sjungande ex rapporterades. Den överlägset

Tre observationer av taigasångare under ett år, vilket inte har hänt sedan 1991. Foto Göran Alstedt.

bästa lokalen är som vanligt Sörfjärden med hela 19 sjungande individer och en ringmärkt fågel från slutet av augusti.

Kommunvis fördelning av sj individer: Kungsör (0), Eskilstuna (26), Strängnäs (10), Vingåker (0), Katrineholm (4), Flen (2), Nyköping (4), Oxelösund (0), Trosa (0), Gnesta (0), Nykvarn (0) och Södertälje (1).

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

Tre vinterfynd vilket kan anses normalt och två tidiga vårfynd från mitten av april.

Tre vinterfynd och två tidiga vårfynd noteras för svarthätta. Foto Michael Apel.

Rörsångare matar en gökunge. Ett tidigt vårfynd rapporteras från Flen. Foto Per H Olsen.

Vinterfynd och tidiga vårfynd: 1 hona födosökande Sunda, Oxelösund 2.1 (Tommy Ubbesen), 1 hane födosökande Lilla Kungsladugården, Nyköping 25.1 (Jonny Werdin), 1 ex födosökande Trosa 25.2 (Göran Hagerum). 1 ex spel/sång Eskilshem, Eskilstuna 16.4 (Leif Karlsson). 1 ex spel/sång Eskilstunaån, Eskilstuna 17.4 (Leif Karlsson).

Kungsfågelsångare *Phylloscopus proregulus* (-2006:17/20) (2007:1/1)

En ringmärkt fågel Enskär Hartsö skärgård, Nyköping 16.10 (*Roland Ylvén, *Kalle Brinell) Av de 21 fynd som gjorts i vårt rapportområde är 15 från Enskär.

Taigasångare *Phylloscopus inornatus* (-2006:21/21) (2007:3/3)

Tre observationer under ett år vilket inte har hänt sedan 1991. Samtliga observationer som gjorts i vårt rapportområde är inte

oväntat från kusten, varav 19 st av de 24 som gjorts är från Enskär.

Samtliga fynd: 1 ex födosökande Hartsö-Enskär fstn, Hartsö skärgård, Nyköping 29.9 (*Lennart Wahlén), 1 ex stationär Käftudden, Trosa 29.9 (*Göran Andersson), samt 1 ex ringm Enskär, Hartsö skärgård, Nyköping 6.10 (*Kent Karlsson, *Göran Altstedt, *Bo Altstedt m.fl.).

Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*

1 ex spel/sång Lövön, Gillberga, Eskilstuna 21.4 (Kent Karlsson) utgör nytt fenologirekord för arten inom vårt rapportområde.

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Hela fem fynd gjordes redan under mars månad och dessutom gjordes ett sent decemberfynd. Under häckningstid noterades sex sjungande fåglar vilket kan anses vara ganska normalt.

Marsfynd: 1 ex lockläte Nya kyrkogården,

Fem vår- och två höstfynd av mindre flugsnappare kan anses vara normalt. Foto Thomas Larsson.

Nyköping 19.3 (Nisse Nilsson), 1 ex lockläte Brannäs våtmark, Oxelösund 27.3 (Tommy Knutsson), 1 ex spel/sång, ej häckning Sjöholm, Näsnaren-området, Katrineholm 29.3 (Håkan Lernefalk), 1 ex rast Brostugan Ludgo, Ludgo k:a, Nyköping 30.3 (Hasse Berglund) samt 1 ex spel/sång Mölnbo, Södertälje 30.3 (Juho Schellhammer).

Fynd under häckningstid: 1 ex spel/sång Nya kyrkogården, Nyköping 30.5 (Nisse Nilsson), 1 hane spel/sång Brostugan Ludgo, Ludgo k:a, Nyköping 2.6 (Hasse Berglund), 1 hane spel/sång Hartsö skärgård, Nyköping 4.6 (Lennart Wahlén), 1 ex spel/sång Skjulsta, Eskilstunaån, Eskilstuna 11.6 (Kent Karlsson), 1 ex spel/sång Västra delen Långkärrret, O Vinsätter, Katrineholm 15.6-28.6 (Andreas Grabs, Per Flodin) samt

1 ex spel/sång Nyköpingsån inne i staden, Nyköpings stad 10.7 (Nisse Nilsson).

Decemberfynd: 1 ex stationär Brannäs våtmark 24-25.12 (*Tommy Knutsson, Jan Gustafsson).

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

Redan den 15 april gjordes årets första fyra fynd av arten, sedan tidigare finns endast ett tidigare fynd noterat 14 april 1989.

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

Fem vårfynd och två höstfynd kan anses vara normalt. Arten har dock haft kraftiga variationer i antal observationer under 2000-talet. 2001 och 2005 gjordes endast ett fynd vardera och 2004 gjordes 14 fynd i rapportområdet.

Hög sträcksiffra för blåmes vid vattentornet i Oxelösund, 539 ex. Foto Thomas Larsson.

Redan den 15 april gjordes 2007 års första fyra fynd av lövsångare. Foto Peter Hennix.

Vårfynd: 1 hona födosökande Lillrö, Hartsö skärgård, Nyköping 17.5 (Lennart Wahlén). 1 2K hane födosökande Lillrö, Hartsö skärgård, Nyköping 17.5 (Lennart Wahlén). 1 hane spel/sång Mälby, Strängnäs 24.5 (Björn Karlsson). 1 2K hane spel/sång Skjulsta, Eskilstunaån, Eskilstuna 11.6 (Jonas Ericsson). 1 ex spel/sång Fiskeboda,

Fiskeboda-området, Katrineholm 24.6 (Agne Swenzén).

Höstfynd: 1K rast Vattentornet Oxelösund 20.9 (Kalle Brinell). 1 ex Hartsö-Enskär fstn, Hartsö skärgård, Nyköping 29.9-2.10 (Kent Karlsson, Lennart Wahlén, Nicke Helldorff).

Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*

Ett sent fynd ringmärktes 25.9 på Hartsö-Enskär fstn, Hartsö Skärgård, Nyköping (Jan Hägg, Lennart Wahlén).

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Under häckningstid finns rapporter från cirka tio olika lokaler varav alla utom en i de norra och västra delarna av rapportområdet. Under perioden 6.7-31.10 ringmärktes 230 fåglar vid Idö märkplats, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna (Lars Broberg).

Blåmes *Parus caeruleus*

En hög sträcksiffra 539 ex 2.10 Vattentornet Oxelösund (Kalle Brinell).

**Sibirisk nötväcka *Sitta europaea asiatica*
(-2006:0/0) (2007:1/1)**

Den 10.11 gjordes det första fyndet av denna ras av nötväcka för vårt rapportområde vid Hjälmaresund, Eskilstuna (*Joachim Strengbom, *Kent Karlsson).

**Pungmes *Remiz pendulinus*
(-2006:16/20) (2007:2/2)**

Arten börjar bli årsvis i vårt rapportområde och på 2000-talet har fynd noterats sex av åtta år. Det första fyndet i rapportområdet gjordes så sent som 1989.

Fynd: 1 ex Ekeby våtmark, Eskilstuna 11-15.4 (*Kent Karlsson, Lennart Cronholm m.fl.).
1 hane permanent revir Gamla flygrakan, Brandholmen, Nyköping 8-16.5 (*Jan Hägg, Bertil Karlsson, Jan Sjöstedt m.fl.).

**Sommargylling *Oriolus oriolus*
(-2006:95/101) (2007:2/2)**

Två fynd noterades under året varav ett så sent som den 15 augusti vilket är det första fyndet i augusti inom rapportområdet.

Fynd samtliga: 1 hona rast Barksätter, Katrineholms 2.6 (*Lars Davner), 1 1K kennelklubben, Aspa gård, Oxelösund 15.8 (*Kalle Brinell).

Varfågel *Lanius excubitor*

En sommarobservation vilket inte är speciellt vanligt inom rapportområdet.

Sommarfynd: 1 ex födosökande Härad, Sörfjärden, Mälaren, Strängnäs 27.5 (Ulf Gustafsson).

Nötskrika *Garrulus glandarius*

En sträckssiffra >100 ex; 132 ex str S Kvicksundsbron, Kvicksund-området, Eskilstuna 19.9 (Joachim Strengbom).

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

Någon konstaterad eller misstänkt häckning finns ej rapporterad, dock sedd under häckningstid på tolv olika lokaler med enstaka ex. Med tanke på att arten är svårsedd under

Pungmes börjar bli årsvis i vårt rapportområde. Foto Daniel Pettersson.

häckningstid så torde de observationer som finns sannolikt inte ge en bra bild av artens förekomst i landskapet.

**Smalnäbbad nötkråka
*Nucifraga caryocatactes macrorhynchos***

En observation av 2 ex födosökande Rinmansparken, Eskilstuna 3-6.9 (Kent Karlsson).

Kaja *Corvus monedula*

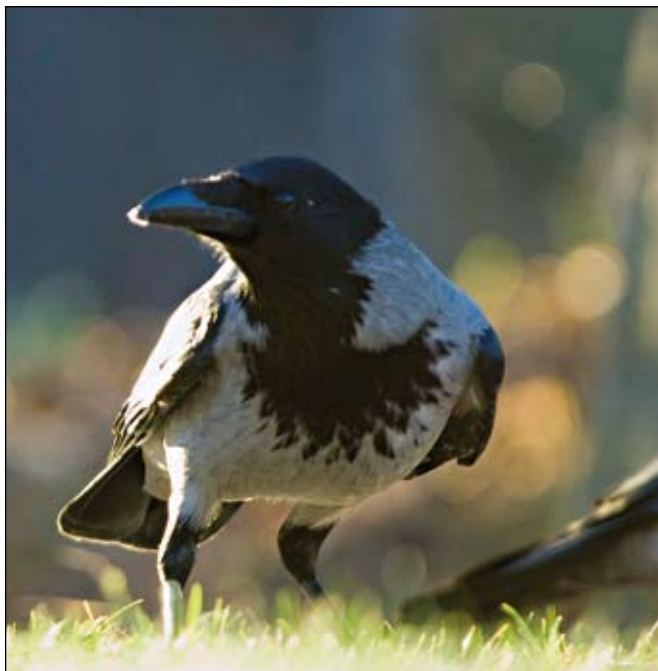
Den 19.10 observerades en fågel vid Eskilshem, Eskilstuna av Joachim Strengbom som bedöms vara en kaja av östligt ursprung uppvisande karaktärer för rasen soemmerringii.

Råka *Corvus frugilegus*

Ett sommarfynd av hela 10 ex Gnesta 19.6 (Richard Bergendahl).

Kråka *Corvus corone*

Ett bra sträck noterades den 13.10 då 2 760 ex sträckte vid Vattentornet Oxelösund (Kalle Brinell).

2 760 kråkor sträckte i oktober 2007 vid vattentornet Oxelösund. Foto Mikael Ackelman.

Svartkråka *Corvus corone corone* (-2005:21/27) (2007:1/1)

För fjärde året i rad observerades denna ras av kråka då en kringflygande fågel noterades i Nyköpingstrakten vid Närkemaderna, Buskhyttan – Svanviken, Nyköping 31.3-13.4 (*Arne Hellström, Jan Sjöstedt, Kalle Brinell m.fl.).

Stare *Sturnus vulgaris*

Under januari månad finns fynd från sju lokaler av tillsammans 46 ex och under december noterades 4-8 ex från olika platser i skåraområdet samt några enstaka ex från ett par andra lokaler.

Stora flockar på minst 1000 ex finns rapporterat enligt följande: 1500 ex rast Rördrommen, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 20.3 (Jorma Jokinen), 3000 ex rast Rördrommen, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 3.4 (Jorma Jokinen), 2500 ex rast Rördrommen, Sörfjärden, Mälaren, Eskilstuna 16.4 (Jorma Jokinen),

1000 ex förbifl. Nils Oscar parken, Nyköping 13.9 (Jan Gustafsson), samt 1000 ex rast Vadsjön, Nyköping 28.9 (Tommy Pettersson).

Ob. bo-/bergfink *Fringilla sp.*

Under året noterades minst 5 000 sträckande fåglar vid tre tillfällen under våren varav som mest 22 100 ex str N Lindbacke, Svanviken, Nyköping 14.4 (Kalle Brinell) och vid tio tillfällen under hösten med som mest 36 600 1K+ str Vattentornet Oxelösund 23.9 (K Brinell).

Grönfink *Carduelis chloris*

Under höststräcket noterades >1000 ex vid ett tillfälle då 1370 ex str Vattentornet Oxelösund 10.10 (Kalle Brinell).

Steglits *Carduelis carduelis*

Under september och oktober månad fanns en större flock på upp till 200 ex vid Skåraviken, Hallbosjön, Skåraområdet, Nyköping (Tommy Pettersson, Andreas Grabs). Andra större flockar som noterades var 60 ex förbifl. Björshults soptipp, Nyköping 22.8 (Kalle Brinell), 50 ex födosökande Frustuna k:a, Gnesta 22.9 (Tomas Widlund) samt 80 ex förbifl. Ryssbergen, Skidbacke, Svanviken, Nyköping 23.9 (Nisse Nilsson)

Grönsiska *Carduelis spinus*

Under perioden 12.9-1.10 noterades fler än 2000 sträckande fåglar vid sex tillfällen med som mest 9 840 ex Vattentornet Oxelösund 26.9 (Kalle Brinell).

Hämpling *Carduelis cannabina*

Numera görs observationer av övervintrande fåglar nästan årligen, detta år finns observationer under januari månad från två platser.

Vinterfynd: 1 ex stationär Svanviken, Nyköping 5.1 (Kalle Brinell). 1-2 ex observerades vid Västerviken-Slottsparken-Häggåsviken Tullgarnområdet, Södertälje 7.1-28.1 (Lennart Wahlén, Hans Norelius, Johannes Hermundsson m.fl). Dessutom finns en observation av en större flock

100 ex födosökande Lilla Lundby, Selaö-området, Strängnäs 21.9 (Björn Karlsson).

Vinterhämsling *Carduelis flavirostris*

Från vintern finns sex rapporter av enstaka ex vilket är något färre observationer än normalt vintertid. Antalet individer vintertid var betydligt färre än normalt eftersom samtliga observationer endast avsåg ett ex var.

Under vårsträcket 5.3–15.4 gjordes fem fynd av tillsammans 33 ex även detta mindre än normalt.

Från höststräcket finns 23 fynd av tillsammans 260 ex där cirka 85 % av fåglarna är observerade i de östra delarna av rapportområdet.

Vinterfynd 1 ex Brandholmens reningsverk, Brandholmen, Nyköping 2.1 (Ragnar Falk). 1 ex lockläte Lilla Nyby avfallsstation, Eskilstuna 6.1 (Jonas Ericsson). 1 2K+ rast Hornö, Mörkö, Södertälje 14.1 (Johannes Hermundsson). 1 ex förbif. Stensätter, Henningslund, Nyköping 20.1 (Anki Gustafsson, Jan Gustafsson, Tommy Pettersson). 1 2K+ str N Pälundet, Mörkö, Södertälje 4.2 (Johannes Hermundsson). 1 ex lockläte Tärnans fågelmatning/Ångstugan, Nyköping 1.12 (Nisse Nilsson).

Brunsiska *Carduelis flammea cabaret*

Endast tio observationer av 14 fåglar under året av denna ras av gråsiska. Detta är den lägsta siffran på 2000-talet, vilket givetvis sammanhänger med att antalet gråsiskor som observerats varit mindre än normalt. Inget av det tio fynden gjordes under häckningstid

Snösiska *Carduelis hornemanni*

Under året finns 29 rapporter av 32 individer vilket är något mindre än vad som setts under senare år. Samtliga observationer gjordes under perioden 1.1–17.2, från hösten saknas alltså helt observationer. Fyndbilden är densamma i närliggande rapportområden att höstobservationer saknas eller är väldigt

I september – oktober fanns en stor flock steglit-sar i Nyköpingsområdet. Foto Thomas Larsson.

fåtaliga. Även antalet observationer av gråsiskor har under hösten varit betydligt färre än vad de brukar vara.

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

Tio observationer av 12 olika fåglar varav två var stationära på Pimpelvägen 18, Järna, Södertälje 1–5.9 (Marianne Karlsson, Ingvar Karlsson, Stefan Clason m.fl.).

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

Under sträcket noterades >400 stäckande fåglar vid tre tillfällen. 460 ex str S Gåsudden, Strandstuviken, Nyköping 9.7 (Kalle Brinell), 518 ex str SV Vattentornet Oxelösund, 14.7 (Kalle Brinell) samt 416 ex str Vattentornet Oxelösund, 19.8 (Kalle Brinell).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Det finns rapporter om totalt 56 sjungande fåglar under perioden 18.5–2.7 vilket är lite färre än vad som varit normalt de senaste åren.

Tolv olika bändelkorsnäbbar observerades. Foto Anders Westlund.

Fynden fördelade sig kommunvis enligt följande: Nyköping 25, Eskilstuna 12, Södertälje och Trosa 6, Katrineholm, Oxelösund och Strängnäs 2 samt Gnesta 1. Under höststräcket noterades 20 ex str Vattentornet Oxelösund, 14.7-26.8 (Kalle Brinell).

Tallbit *Pinicola enucleator*

Under året finns 10 observationer av 24 fåglar varav de flesta var stäckande eller förbiflygande. Fyra av observationerna är från januari månad medan de övriga sex är under perioden 31.10-27.12.

Fynd samtliga: 3 ex Hartsö skärgård, Nyköping 7.1 (Janne Oldebring, Lennart Wahlén), 2 honf förbifl. Gamla Oxelösund 7.1 (Nisse Nilsson), 1 hona stationär Björksund, Nyköping 14.1 (Lennart Wahlén), 2 2K+ honf str S Nibble såg, Ytterjärna, Södertälje 28.1 (Johannes Hermundsson, Valentin Hermundsson),

4 1K+ str Vattentornet Oxelösund 31.10 (Kalle Brinell).

1 ex förbifl. Kleva, Gnesta 1.11 (Niklas Holmqvist), 1 ex förbifl. St. Envätten, Södertälje 18.11 (Stefan Clason), 1 ex str S Kvicksundsbron, Kvicksund-området, Eskilstuna 19.11 (Ralf Lundmark), 2 ex förbifl. Gersilla, Kungsör 21.11 (Patrik Rhönnsstad), 7 ex Djupadalen, Åkers kronopark, Strängnäs 27.12 (Yngve Meijer, Markku Kemppi)

Domherre *Pyrrhula pyrrhula*

Två rapporter under höststräcket om mer än 100 ex; 138 ex str Vattentornet Oxelösund 2.10 (Kalle Brinell), och 102 ex str Vattentornet Oxelösund 9.10 (Kalle Brinell).

Lappsparrv *Circularius lapponicus*

Från våren 7.4-10.5 finns sex observationer av totalt nio individer och från hösten 26.8-14.10 finns ett tjugotal rapporter av ett

fyrtyotal fåglar. Antalet rapporter avseende både vår och höstobservationer är i nivå med vad det brukar vara.

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

Under vintern 7.1–11.2 samt 25.12–30.12 gjordes åtta observationer av 35 ex vilket är mindre än normalt vintertid. Detta beror främst på att ingen större flock observerats. Under vårstacket 9.3–14.4 gjordes 15 observationer av tillsammans 122 individer och även detta var mindre än normalt. Två större flockar noterades; 40 ex Stenkvistafältet, Eskilstuna 9.3 (Ilva Hansson) samt 50 ex födosökande Rossviksfälten, Eskilstuna 14.3 (Lars-Erik Collin, Björn Jönsson). Under höststräcket 18.10–8.11 sju observationer av 56 ex. En större flock noterades under hösten 30 ex Träbron, Lilla Kungsladugården, Nyköping 8.11 (Jan Hägg).

Under vårsträcket sågs cirka 90% av antalet snösparvar i inlandet, medan det under hösten var så att alla fåglar utom en noterades utmed kusten.

Ortolansparv *Emberiza hortulana*

Under våren finns endast rapport om 14 fåglar från 6 olika lokaler där flest antal som vanligt rapporterats från Sofiebergsåsen, Eskilstuna där som mest sex sjungande fåglar noterades. Utvecklingen för denna art har varit negativ ända sedan mitten på 1970-talet. Kanske skulle det behövas en riktad inventering för att konstatera hur illa ställt det är med arten.

Under höststräcket sågs fem fåglar under perioden 19.8–3.9.

Sävsparrv *Emberiza schoeniclus*

Under vintertid rapporterad från åtta olika lokaler varav två i januari och sex i december.

Vinterfynd: 1 ex stationär Brandholmens reningsverk, Brandholmen, Nyköping 4.1 (Lennart Wahlén), 1 2K+ honf stationär Brandholmens reningsverk, Brandholmen,

Utvecklingen för ortolansparv har varit negativ ända sedan mitten på 1970-talet. Foto Ilva Hansson.

Nyköping 7.1 (Kalle Brinell). 1 2K+ honf rast Hornö, Mörkö, Mörkö, Södertälje 14.1 (Johannes Hermundsson), 1 ex lockläte Hummelvik fiskehamn, Nyköping 1.12 (Jan Gustafsson), 1 hane stationär Svanvikens plattform, Svanviken, Nyköping 9.12 (Mats Grahn), 1 ex lockläte Mellsjön, Nyköping 16.12 (Nisse Nilsson), 3 ex lockläte Trosa Havsbad, Trosa 22.12 (Göran Andersson), 2 ex födosökande Trosa Havsbad, Trosa 23.12 (Örjan Jitelius), 1 ex lockläte Närkemaderna, Buskhyttan, Nyköping 24.12 (Nisse Nilsson) samt 1 ex lockläte Tureholmshavsviken, Trosa 30.12 (Göran Andersson).

Allmänt om rapportering

Alla rapporter, även de som ska behandlas av Rk (Riks), skickas till rapportmottagaren. Använd gärna e-post!

Skriftliga rapporter gällande 2007 skickas in senast 5:e januari, 2008 för att komma med i rätt årsrapport. Vi ser helst att Du använder rapportsystemet Svalan och att du rapporterar successivt. Rapporter inskrivna i rapportsystemet Svalan efter den 5:e januari riskerar att inte komma med i rätt årssammanställning.

Som vanligt gäller att observationer inkomna till Sörmlandssvararen jämföras med skriftliga rapporter. Detta under förutsättning att rapportören lämnat namn och telefonnummer. Dessa fynd noteras sedan i Svalan genom Rrk:s försorg. Det innebär förstås att den absolut lämpligaste rapporteringsformen är att Du själv rapporterar direkt i Svalan löpande under året. Detta besparar Rrk mycket arbete och ger utmärkta möjligheter till att bearbeta data och göra analyser fortlöpande istället för att vänta till senvintern året därpå!

Glöm sedan inte beskrivningar av sällsyntare arter. Vilka dessa är framgår av rapportmallen och av nedanstående text. Rapportmall kan erhållas från Rrk:s ledamöter eller från Rrk:s hemsida <http://rrk.sormlandsornitologerna.se>. För den som rapporterar i Svalan finns numera en synnerligen smidig möjlighet att rapportera direkt i en raritetsblankett och skicka in densamma helt via Svalan. Se f.ö. artikel i Fåglar i Sörmland nr 1 2006.

Oavsett om du använder en pappersblankett eller digital dito bör du sedan skicka din beskrivning snarast till rapportmottagaren så Rrk får en möjlighet att bedöma densamma i tid.

Notera att det går bra att rapportera även känslig information såsom häckningar av rovfåglar o.d. Dessa publiceras naturligtvis inte i detalj, men kännedomen om dem kan vara avgörande i fågelskyddsarbetet.

Arter till Rk (men som rapporteras till Rrk)

Följande sällsyntare arter och raser ska bedömas av raritetskommittén:

1. Nya arter eller raser för landet
2. Arter eller raser som t.o.m. 1988 observerats färre än 20 ggr i landet enligt Sveriges fåglar (SOF 2002). Gäller ej nilgås och rödspov (rasen islandica).
3. Följande arter och raser (vilka observerats fler än 20 gånger i landet): stormsvala, toppskarv, purpur-

Rrk:s ledamöter – personer och ansvar 2008

Under arbetet med rapporter inkomna för 2007 och 2008 består Rrk Sörmland även fortsättningsvis av åtta ledamöter och det är samma bemanning som tidigare.

Bemanningen ser ut som följer:

Håkan Lernefalk, Katrineholm
Sammankallande och rapportmottagare
Storgatan 16 A
641 45 Katrineholm
0150-511-34

Kent Söderberg, Strängnäs,
Sammanställningsansvarig

Jan Gustafsson, Oxelösund,
Sammanställnings- & listansvarig
samt ansvarig för Sörmlandssvararen

Örjan Jitelius, Trosa,
Sammanställningsansvarig

Göran Andersson, Flen,
Sammanställningsansvarig
samt backup för Sörmlandssvararen

Per Flodin, Flen,
Ansvarig Svalan & webbmater Rrk:s hemsida

Joachim Strengbom, Eskilstuna
Sammanställningsansvarig
samt backup för Sörmlandssvararen

Jan Hägg, Nyköping
Sammanställningsansvarig

Skriftliga rapporter skickas till rapportmottagaren och för den som vill komma i kontakt med Rrk Sörmland via mejl så gäller adressen: rrk@sormlandsornitologerna.se

häger, amerikansk bläsand, ringand, vitögd dykand, vitnackad svärta (ej adulta hanar), ormörn, stäpphök, mindre skrikörn, större skrikörn, stäppörn, dvärgörn, småtrapp, stortrapp, sibirisk tundrapipare, tärmås, kaspisk trut, medelhavstrut, vitvingad trut, ismås, sandtärna, spetsbergsgrissla, stäppflyghöna, mellanspett, vattenpiplärka, gulärta (raserna feldegg och flavissima/llutea), sydnäktergal, blåhake (rasen cyanecula), svarthakad buskskvätta (rasgruppen maura/stejnegeri), stenskvätta (rasen leucorhoa), ökenstenskvätta, vattensångare, rödstrupig sångare, videsångare, brunsångare, gransångare (rasen tristis, endast handhållna beaktas), rödhuvad törnskata, gyllensparv och svarthuvad sparv.

4. Övriga arter och raser som regional rapportkommitté vill hänskjuta till Rk för yttrande, eller sådana som Rk på eget initiativ önskar granska.

Rapport 2007:

Tjäderinventering Södermanland

- Sammanställd av: Hans Svensson och Jan-Eric Hägerroth

Sammanfattning: I Södermanland har 29 tjäderlekplatser inventerats mera noggrant vilket resulterat i registrering av 138 revirtuppar. I medeltal blir detta 5 revirtuppar per lekplats.

Därutöver har 9 lekplatser besökts på olika sätt och man har uppskattat antal revirtuppar genom kvälls- eller morgonkontroll samt dagtid genom att inventera revirmärken. Av erfarenhet ser man upp till 1 - 2 tuppar färre än det verkliga antalet.

1995 registrerades på de 28 lekplatserna 128 revirtuppar. I medeltal fanns 4,5 revirtuppar per lekplats. År 2004 fanns det 103 revirtuppar vilket innebär en ökning på 33 % för perioden 2004 - 2007.

Stora delar av inventeringsområdet innehåller mycket goda biotoper för tjäder. Störningar har dock skett inom området under åren i form av skogsavverkningar, vägdragningar, kraftledning, bebyggelse med mera. Trots att det finns naturliga variationer från år till år i tjäderpopulationen måste man konstatera att tjäderstammen i stort sett varit livskraftigare tidigare under 1900-talet i Södermanland, kanske allra störst under 40-/50-talen. Före denna tid förekom jakt på både tuppar och höna under hela året, framförallt på vårspelet, då många tuppar sköts. (Olaga jakt) Under 1960-talet fram till i dag har stora slutavverkningar skett samt hårda gallringar med ibland bortröjning av skyddande underväxt. Tjäderbiotoper och lekplatser har härmed

Foto Jan-Eric Hägerroth

försvunnit och som följd av detta har tjäderstammen minskat kraftigt.

Efter en slutavverkning kan det ta 30 - 50 år innan tjädern återvänder i den nya skogen. I regel tar det något längre tid innan en tidigare lekplats börjar fungera igen, om den över huvudtaget återuppstår på samma ställe.

Alla lekplatserna inom området är mycket viktiga för tjäderpopulationen. Detta bland annat för att populationen skall kunna ha fler möjligheter att överleva. Om exempelvis en lokal population försvinner på grund av ett dåligt reproduktionsår, hård predation, avverkningar och/eller andra störningar, finns det större möjligheter att en ny etablering sker igen från andra lokala populationer. Tjädern har en relativt stor möjlighet att sprida sig i skogslandskapet.

Antalet tjäderhönor har inte redovisats i denna inventering. Att inventera tjäderhönor är mycket tidskrävande då de är väldigt svåra att upptäcka och resultatet blir därmed ofta osäkert.

Av inventeringen kan man utläsa att det varit brist på lämplig tjäderskog inom vissa områden på grund av stora slutavverkningar, vilket har fört med sig att tjädern försvunnit eller minskat drastiskt inom dessa områden.

Status för tjäderstammen i Södermanland

De inventerade markerna inom Södermanland har bra förutsättningar att hysa en stark lokal tjäderstam. Många yngre

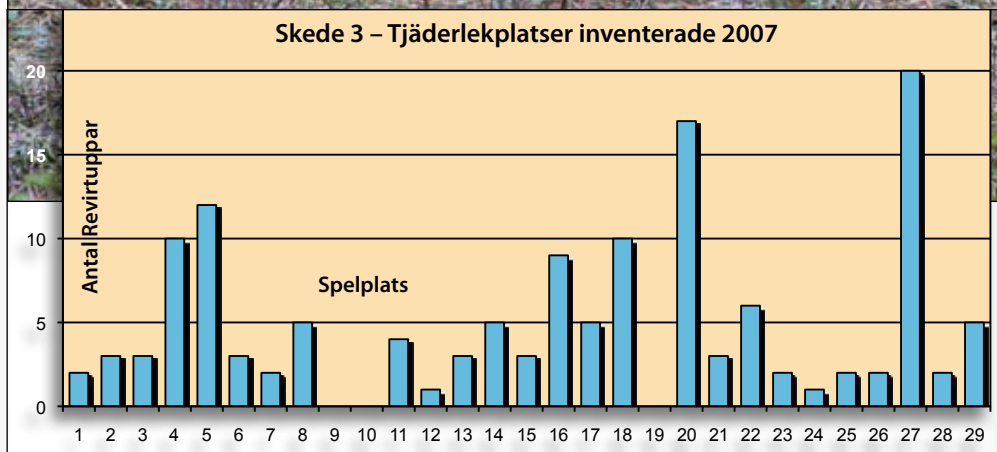

Foto Hans Svenson

talldominerade bestånd börjar åter växa in i "tjäderskog". En viktig sak är att man sparar tjäderleken samt försöker "överhålla" äldre skog i anslutning till lekplatserna med korridorer som sammanbinder tjäderområdena, att inte vissa områden blir "isolerade". De sista 10 – 20 åren har det varit brist på gynnsam tjäderskog i en del områden och

man kan notera att i dessa områden har tjädern försvunnit eller minskat drastiskt.

Om hänsyn tas framför allt vid avverkningar, nya väg-, järnvägs- och kraftlednings-dragningar, en viss styrning av friluftsliv och fritidsbebyggelse m.m. finns det stora förutsättningar att en livskraftig stam av tjäder kan leva vidare.

För att ta en optimal hänsyn till tjäderstammen inom området, förutom att lekplatserna sparas, är det viktigt att det finns tillräckligt med "tjäderskog" kvar. Helst bör skog äldre än 60 år sparas på minst en tredjedel av skogsmarksarealen och i så stora sammanhängande bestånd, som det är praktiskt är möjligt. Det är framförallt i de större skogsområdena som ligger mer än 50 m ö.h. som detta gäller. Det är också viktigt att områdena innehåller en stor variation på olika biotoper, inte minst bestånd med stor förekomst av blåbärsris samt sumpskogar. Större sammanhängande hyggen bör undvikas.

Se även referens: Svensson, H., Andersson, G., 2005. Tjäder i Sörmland. Fåglar i Sörmland. Nr 2 2005.

Inledning

Föreliggande rapport redovisar resultatet från en inventering av tjäderförekomsten i Södermanlands län. Den är sammanställd av Hans Svensson och Jan-Eric Hägerroth, på uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Syftet har varit att registrera och områdesbestämma framför allt befintliga tjäderleks-platser, registrera antalet revirtuppar och dess revir, men även registrera andra viktiga områden för tjädern.

I inventeringsmaterialet finns särskilda skogliga åtgärder beskrivna för varje tjäderlekplats samt allmänna åtgärder för "Övriga tjäderområden".

Inventeringsarbetet har utförts av: Hans Svensson, Gnesta, Jan-Eric Hägerroth, Aspa, Anders Andersson, Laxne, Tomas Janzon, Eskilstuna, Jan Karlsson, Oxelösund, Leif Nyström, Oxelösund, Jonas Svensson, Gnesta och Ellinor Lundin, Gnesta.

Bakgrund

Tjädern är en av våra fågelarter, som är starkt knuten till den äldre skogen med varierande skogsbiotoper, där myrar omväxlar med mossrika blockmarker, hållmarks- och

bergspartier i huvudsak be vuxna med äldre tall och de mera frodiga blåbärs- och gransumpskogarna.

Under de senaste decennierna har man i stora delar av landet kunnat notera en långsam nedgång i tjäderpopulationen, med en ökad hastighet den senaste tiden. Tjädern är därför upptagen i EU:s Fågeldirektiv (79/409/EEG) bilaga 1 om arter där särskilda åtgärder skall vidtas för att säkerställa deras överlevnad och fortplantning inom det område där de förekommer.

Tjäderlekarna är normalt belägna i talldominerade skogar, som skogligt sett är slutavverkningsmogna, men lekplatser kan även förekomma i gallringsskogar. Man vet nu att en lekplats är centrum för en population tjäder. Antalet revirtuppar ger därför en mycket bra information om hur stor populationen är och därmed får man ett underlag för att kunna bevara den lokala tjäderstammen.

Tjäderleken har också med sin specifika biotop, stora nu- och framtida värden, när det gäller förekomsten av andra hotade arter. Genom att värna om tjädern värnar vi också om variationen och de ekologiska sambanden i skogslandskapet.

Vad det gäller tjädern, så räcker det inte bara att spara lekplatsen, utan det måste finnas tillräckligt med äldre skog kvar (minst 30 till 50 % i området).

Kärnområden som har en lång kontinuitet, förbinds med varandra exempelvis genom sparade skogskorridorer.

För att en lokal tjäderpopulation skall kunna fungera behövs 500 - 1200 ha omväxlande skog med bra tillgång till föda som t.ex. tallbarr, tuvull, blåbär (blommor, ris, bär), insekter (för kycklingar), svamp, asplöv samt skydd (t.ex. sparad undervegetation, kjolgranar m.m.) för att hitta en hemvist året om.

Om området krymper kraftigt genom exempelvis genom kalavverkning, försvinner de enskilda tupparnas vistelseområden

Foto Hans Svenson

en efter en och till sist upphör den lokala tjäderstammen att existera.

Därför bör en planering ske, så att en variationsrik skog kan behållas och även återskapas. En stark inriktning på beståndsförnygring är viktig. Man bör undvika större än 1 hektar sammanhängande kalavverkningar, i de områden som tjädern utnyttjar intensivast.

Inventeringsmetodik

Den tid som denna inventeringsmetod kan tillämpas är i stort sett under spelperioden, från 1 mars till den 30 maj. Inventeringen utförs i tre skeden enligt nedan.

Skede 1: Inventeringen börjar bland annat med att man tolkar flygbilder och registrerar tänkbara tjäderområden på skogs- och orienteringskartor. Även information från exempelvis markägare, ornitologer och jägare om tidigare kända lekplatser tas också in i registreringen.

Skede 2: En lämplig inventeringsslinga planeras i fält, med hjälp av de framtolkade områdena.

Vid fältinventeringen noteras olika data, som indikerar tjäderförekomst exempelvis sedda tjädrar, funna tjäderlekar, tjäderspilling, natträdd, tjäderbetade tallar och fjädrar. Övriga förhållanden noteras såsom bland annat skogstillstånd och topografi. Snöförekomst kan ibland underlätta inventeringen.

Skede 3: De funna lekplatserna besöks för att notera antalet revirtuppar och lekplatsens utbredning. Detta utförs dels genom övernattnings på lekplatsen för att registrera antalet tuppar och spelrevir och dels genom kvällsbesök, för att räkna upp- och inflygande tjädrar till "nattkvisten".

På grund av det begränsade tidsintervallet, (inventeringstid 1 mars–30 maj = tiden som tjädertupparna vistas större delen av sin tid på eller invid lekplatsen) måste skede 2 och 3 varvas under inventeringstidens gång för att täcka in så stor areal som möjligt.

Skede 2 utförs mest under dagtid. Flygbilder och kartor är ett hjälpmedel som används vid alla skeden.

Övriga tjäderområden registrerades med hjälp av de framkomna noteringarna på kartor.

Förstagångs- fynd av sibirisk nötväcka

• Text: Joachim Strengbom och Kent Carlsson

Vi hade kvällen innan den 10 november 2007 bestämt oss för att under dagen skäda vid Hjälmaran, närmare bestämt vid Fittje huvud. Tanken var att spana efter senhöstarter. Morgonen blev tämligen medioker. Dåliga observationsförhållanden med fruktansvärt värmedaller förstörde helt morgonen. På vägen hem mot Eskilstuna bestämde vi oss för att besöka Hjälmaresund för att se om det kunde ligga några rastande fåglar där.

Vi beslutade att stanna till vid campingen intill riksväg 57. När vi parkerat bilen och var på väg ner mot vattnet, fick vi syn på en nötväcka i en klen björk framför oss. På något sätt reagerade vi direkt på att det var något avvikande med fågeln. Så snart vi sett den i handkikaren sa vi spontant att det måste vara en sibirisk nötväcka.

Det första vi reagerade på var att fågeln tyckes vara oerhört ljus. Den gav på det hela taget ett väldigt vitt (blå/grå-vitt) intryck. Antagligen var det var färgen/ljusheten som fick oss att reagera vid första anblicken av fågeln. Fågeln ovansida hade en helt annan färgton än de övriga stationära nötväckorna. – urvattnad och ljusare färgad. Om man kallar en vanlig nötväckas ovansida för stålfärgad, var "vår" fågel ljusare blågrå i tonen på ovansidan. När vi tittade på fågeln, medan den satt i björken, kunde vi konstatera att det egentligen inte fanns något skarpt rött alls på undergumpen.

Först såg vi fågeln snett underifrån och från sidan och kunde då inte alls se något rött. När vi såg den mer bakifrån (fortfaran-

Nötväcka, *Sitta europaea* – vilket betyder, europeisk hackspett, ser ut så här i den sibiriska varianten – *Sitta europaea asiatica*. Foto Askar Isabekov.

de underifrån) kunde vi ana en svag smutsfärgat ton långt bak på undergumpen. Detta kunde endast ses, när vi såg fågeln bakifrån. Även om vi inte hade någon annan nötväcka i samma träd, kändes näbben påtagligt kort och klen.

Efter detta konstaterade vi, att vi verkligen hade en sibirisk nötväcka framför oss. Medvetna om ovanligheten sprang Joachim tillbaka till bilen för att hämta kameran och dokumentera fyndet. Fågeln flög då bort från trädet mot en fågelmatning vid en av husvagnarna på campingplatsen. Kent såg att fågeln flög mot fågelmatningen cirka 20 m från trädet där den tidigare satt.

Vi hann båda se fågeln flygande och en kort stund sittande på fågelbordet, innan den försvann. När fågeln flög, uppfattades den som mycket liten och fladdrig. Både näbb och stjärt verkade vara mycket korta, då fågeln flög. Detta kunde jämföras med flera andra nötväckor som fanns kring matningen.

Vi uppfattade kortheten i kroppen och den allmänna litenheten som tydligare, då fågeln flög, än när den satt i trädet. Skillnaden mot de biffiga vanliga nötväckorna var påfallande. Litenheten var så pass påtaglig, att fågeln faktiskt kändes som en helt annan art, när den flög.

Efter en kort stund på fågelbordet försvann nötväckan. Vi var övertygade om att den flugit till en närbelägen buske och snart skulle vara tillbaka vid matningen. Vi stod därför kvar och letade efter fågeln 15–20 minuter utan att se den igen.

Efter detta gick vi ner till vattnet för att spana efter sjöfågel, men återvände efter en kvart till fågelbordet för att se om den sibiriska nötväckan hade kommit tillbaka.

Vi spanade i ytterligare ett 20-tal minuter utan att se röken av någon avvikande nötväcka. Antingen höll den sig utom synhåll eller också hade den helt enkelt dragit vidare.

Vi vet inte om någon eftersökt fågeln,

Den sibiriska nötväckan, överst, har förutom vita "ögonbryn" kortare näbb än vår vanliga art (nedan). Foto Jakub Stančo respektive Peter Hennix.

efter det att vi var där, men den finns inte rapporterad senare. Vi har vid senare besök på campingplatsen noga kollat av fågelmatningen utan att hitta igen den aktuella fågeln, så troligtvis gjorde den sibiriska nötväckan bara ett kort besök vid Hjälmarsund.

MEDDELANDE NR 75 FRÅN

Hartsö-Enskär fågelstation 2007

● Text: Lennart Wahlén.

Verksamhetsperioder

Under jan-feb gjordes 4 besök i den s g s isfria skärgården, i mars-april 8 besök och i maj-juni 4 besök. Under juli och fram till mitten av augusti kontrollerades utfallet hos häckande arter på de yttre skären vid 7 tillfällen.

Under hösten var Enskär bemannat den 18-19/8 och den 16/9-21/10 för ordinarie ringmärkning, varefter ytterligare 4 besök gjordes i området före årsskiftet.

Sammanlagt 64 verksamhetsdagar, varav 38 dagar med nätfångst på södra Enskär under hösten, båda summorna betydligt mindre än normalt p g a personalbrist.

Väder

Under den andra hälften av september 2007 var det ett ganska likartat väder med måttliga, ibland friska (som mest 12 m/s den 20/9) vindar från SV-sektorn. Undantaget var den 28-29/9, då vinden kom från O-NO och kulminerade med ca 15 m/s.

Det var mer klar himmel än molnigt och nederbörden var ringa under perioden, det föll mindre än 10 mm regn. Dis/dimma förekom tidvis den 24-27/9 och maxtemperaturen låg kring 14-18 grader med något enstaka undantag.

I oktober blev det förstas lite kyligare, maxtemperaturen sjönk från cirka 15 grader i början till cirka 7-8 grader i slutet av perioden. Markfrost förekom endast den 11/10 och den 13/10, dis/dimma noterades endast den 16/10 på morgonen. Det var inte speciellt blåsigt denna höst, som mest i oktober noterades SV 14 m/s den 11/10.

Månaden inleddes med H-trycksväder och flera dagar med nästan ingen vind alls,

annars var det en svag övervikt för vindar från sektorn N-NV.

Det torra vädret från september fortsatte, den 1-21/10 föll det återigen mindre än 10 mm regn.

Personal

Stationsledningen har under året utgjorts av Lennart Wahlén, Christer Larsson, Urban Rundström och Göran Altstedt.

Från stationsledningen framförs ett stort tack till samtliga medhjälpare som under hösten arbetat helt ideellt med ringmärkning och sträckräkning det antal dagar som anges inom parenteserna efter respektive namn.

Ringmärkare: Bernth Andersson(8), Katarina Boström(7), Kalle Brinell(5), Kent Carlsson(8), Lillemor Däckfors(7), Anita Eriksson(7), Nicke Helldorff(8), Jan Hägg(4), Christer Larsson(7), Jan Oldebring(2), Urban Rundström(8), Lennart Wahlén(9) och Roland Ylvén(5)

Assistent: Monika Augustsson(3), Tom Kvarnström(2), Marianne Mathiasson(7), Anna Oldebring(2) och Sara Oldebring(2).

Observationer

(utom invasionsarter)

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Sträckande mot SV: 40 ex den 28/9, 220 ex den 29/9, 50 ex den 30/9, 1 ex den 4/10, 60 ex den 7/10, 11 ex den 9/10, 50 ex den 12/10 och 30 ex den 18/10. Totalt ca 530 ex, dessutom rastade 70 ex den 29/9.

Prutgås *Branta bernicla*

Sträckande mot SV: 35 ex den 25/9, 270 ex den 28/9, 1 ex den 15/10 och 7 ex den 21/10. Dessutom ett fåtal rastande.

En rödhake registreras på Harstö-Enskär fågelstation. Foto Peter Hennix.

Gravand *Tadorna tadorna*

Under maj-juni minst fyra par vid skären öster om Enskär. En häckning konstaterad, då ett par med 5 ungar sågs vid Torskbådan den 1/7. Par vid Enskär, Garkast och Storrö verkar ha misslyckats med häckningarna.

Snatterand *Anas strepera*

Häckningstid: En upprörd hane sågs vid Storrö 17/5, ev en mink som oroad – kanske fanns en snatterandshona på bo i närheten.

Skedand *Anas clypeata*

Häckningstid: En hane vid Storrö den 17/5 och två hanar vid Flata Ålkråkshällen den 1/7.

Ejder *Somateria mollissima*

Synnerligen dåligt häckningsresultat efter att ytterst få honor lagt sig på ägg! Ungproduktion nära noll!

Alförrädare *Polysticta stelleri*

En adult hane upptäcktes bland skären öster om Enskär den 31/5, i samma område som

en hane uppehöll sig under hela våren 2006. Den 6/6 fanns det även 8 honor tillsammans med hanen! Men därefter ingen mer obs under 2007.

Svärta *Melanitta fusca*

Flera par i området under häckningstid, men ingen ungvull sågs under 2007

Salskrake *Mergellus albellus*

En flock om 90 ex rastade öster om Enskär den 8/3.

Svartnäbbad islom *Gavia immer*

En adult fågel sträckte österut den 28/4.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Har aldrig häckat i fågelskyddsområdet, har försvunnit från närliggande kolonier och har minskat i antal i vårt område.

Kungsörn *Aquila crysaetos*

En ungfågel kretsade över Enskär en längre stund den 9/10.

Stenfalk *Falco columbarios*

Talrik under hösten, 18 obsdagar under perioden 16/9-19/10.

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

En trolig ungfågel fanns vid Enskär den 30/9-1/10.

Antalet obsdagar för övriga rovfåglar

under hösten: Havsoörn(38), fiskgjuse(3), brun kärrhök(2), blå kärrhök(3), duvhök(3), sparvhök(32), ormvränk(5), fjällvråk(10), tornfalk(9) och lärkfalk(5).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Flera par finns i området, den 1/7 sågs 2 flygga ungar vid Ljusskär och möjligen skedde en lyckad häckning vid Flatklubben.

Sandlöpare *Calidris alba*

Rastande vid de yttersta skären: 1 ad den 22/7, 8 ad den 25/7 och 1 1K den 7/9 och troligen samma exemplar den 11/9.

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Endast en obs, 1 ad rastade vid de yttre skären den 25/7.

Skärnsnäppa *Calidris maritima*

Rastande flockar vid de yttersta skären: 80 ex den 7/1, 30 ex den 16/2, 200 ex den 30/3 och den 1/4, 290 ex den 14/4 samt 100 ex den 15/4. Under senhösten rastade 9 ex den 19/11 och 5 ex den 10/12 i samma område.

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

Ett exemplar ringmärktes den 6/10.

Myrspov *Limosa lapponica*

Rastande: 1 ex den 22/7 och 2 ex den 25/7. Sträckande: 5 ex den 18/8 och 1 ex den 27/9.

Roskarl *Arenaria interpres*

Fyra par/revir i området men ingen lyckad häckning 2007.

Ytterligare 20 arter vadare observerades

under 2007, bl a kustpipare, kustsnäppa, småsnäppa, småspov och svartsnäppa.

Kustlabb *Stercorarius parasiticus*

Uteblivna eller misslyckade häckningar på 3-4 skär (Skeppsklubben, St Källarklubben, Måsklubben och eventuellt Enskärsklubben) men ett par fick ut en flygg unge på St Garkast väldigt sent. Sannolikt var det en omläggning av paret från Skeppsklubben.

Fjälllabb *Stercorarius longicaudus*

En 1K-fågel sträckte den 29/9 mot SO tätt intill södra Enskär, födosökte lite i den måttliga-friska ostvinden (ej rapporterad till Rrk och därför ännu ej behandlad).

Silltrut *Larus fuscus*

Glädjande nog en lyckad häckning på St Tärnskär, ett par med ungar sågs den 1/7.

Gråtrut *Larus argentatus*

Beståndet har säkert minskat med minst 80% under de senaste åren, ett fåtal flygga ungar under 2007.

Dvärgmåås *Larus minutus*

Delvis stationärt födosökande utanför södra Enskär: 4 ad + 1 1K den 18/10 och 35 ex (minst 5 ad + någon 2K + övriga 1K) den 20/10. Den 19/10 sågs 14 ex sträcka förbi södra Enskär.

Kentsk tärna *Sterna sandvicensis*

Vid södra Enskär sträckte en 1K-fågel (troligen även en adult samtidigt) mot SV den 7/8 och en adult sträckte mot S på samma lokal den 10/8

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Några kolonier med drygt 100 par tillsammans hävdade revir och ruvade, men ytterst få flygga ungar, om ens någon! Minken...?

Nicke Helldorff frigör en kungsfågel från ett av näten vid fågelstationen. Markku Kemppe står redo med tygpåsen. Foto Peter Hennix.

Sillgrissla *Uria aalge*

Sommarfynd: 1 ex den 22/7 och 5 ex den 25/7.

Tordmule *Alca torda*

Inventeringen av häckande tordmular gav till resultat att ca 70 bon hittades. Alltså en fortsatt nedgång, som befarat tyvärr. Endast 11 boungar kunde ringmärkas, men några av dessa blev med säkerhet inte flygga, de försvann i förtid och blev väl sannolikt minkföda i stället. Återigen hittades också döda vuxna tordmular, nämligen åtta stycken varav tre var märkta av oss i området som boungar under tidigare år. Flera kalla ägg hittades, liksom tomma bon där häckning sannolikt påbörjats. Förutom boungarna som märktes

kunde vi även sätta ringar på tre vuxna tordmular under 2007.

Att tordmule-populationen nu snabbt minskar på grund av minkarnas härjningar innebär på sikt, eftersom ungpoduktionen naturligt är låg och fåglarna mycket trogna sina boskrevor, att arten kan fösvinna helt som häckfågel i Hartsö skärgård. Och det kan gå fort om ingen åtgärd för att ta bort mink kommer till stånd.

Tobisgrissla *Cephus grylle*

Ett par fanns vid Skeppsklubben/Högklubben under häckningstid, kanske ett försök gjordes. Annars räknar vi med att arten är borta som häckfågel i denna del av skärgården.

Berguv *Bubo bubo*

Ett exemplar stöttes på Enskärs södra udde den 22/10. Häckfågel i skärgården längre in.

Berglärka *Eremophila alpestris*

Ett exemplar rastade en stund på Gräshälsklubben intill stationen den 20/10.

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Flera par häckar i hela området, bl a sågs ett par med fyra flygga ungar på Hamnskär den 1/7.

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochrurus*

Ett exemplar fångades och ringmärktes på Enskär den 18/10

Höksångare *Sylvia nisoria*

Ingen observation under 2007

Kungsfågelsångare

Phylloscopus proregulus

På södra Enskär rastade 1 ex den 3/10 (ej rapporterad till Rrk och därför ännu ej behandlad) och den 16/10 fångades ett nytt exemplar, stationens fjortonde.

Taigåsångare *Phylloscopus inornatus*

På södra Enskär sågs 1 ex den 25/9 (ej rapporterad till Rrk och därför ännu ej behandlad) och därefter fångades 1 ex den 29/9 och ytterligare 1 ex den 6/10. Därmed har 20 ex ringmärkts vid stationen sedan 1965.

Mindre flugsnappare *Ficedula parva*

Den 17/5 rastade 2 ex (hane+hona) på Lillrö. Under hösten rastade på södra Enskär 1-2 ex den 29/9 och 1 ex den 2/10.

Tofsmes *Parus cristatus*

Ett exemplar sågs på Tallberget, södra Enskär den 22/9. Ses inte varje höst på Enskär.

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Ett exemplar kom insträckande den 18/10, landade i vassen vid stationen och kunde sedan fångas för ringmärkning. Den 20/10 sågs först en märkt skäggmes i samma vass (troligen fågeln som märktes den 18/10) och under minst en timmes

tid fanns där ytterligare 5-6 födosökande individer (minst 2 hanar och minst 3 honfärgade).

Skata *Pica pica*

Häckar knappast på Enskär, men under hösten noterades arten med minst 2 ex under 17 obsdagar 23/9-21/10, sannolikt på utflykt från Hartsö gård ca 5 km norrut.

Vinterhämling *Carduelis flavirostris*

Sträckande vid Enskär: 3 ex den 16/10, 43 ex den 17/10, 41 ex den 18/10, 10 ex den 19/10 och 5 ex den 20/10, noterat i samband med intensifierad sträckbevakning på södra udden.

Den 21/10 rastade ca 40 ex på St Garkast.

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Tre hanar sjöng på Enskär den 4/6 och samtidigt sågs en bobyggande hona.

Lappsparv *Calcarius lapponicus*

Vid Enskär sträckte enstaka individer den 23/9, 24/9 och 11/10.

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

Sträckande eller rastande fåglar noterades såväl vid Enskär som vid de yttre skären: 5 ex den 7/1, 2 ex den 4/2, 5 ex den 18/10, 13 ex den 19/10, 1 ex den 20/10, 16 ex den 21/10 och 3 ex den 10/12.

Invasionsarter

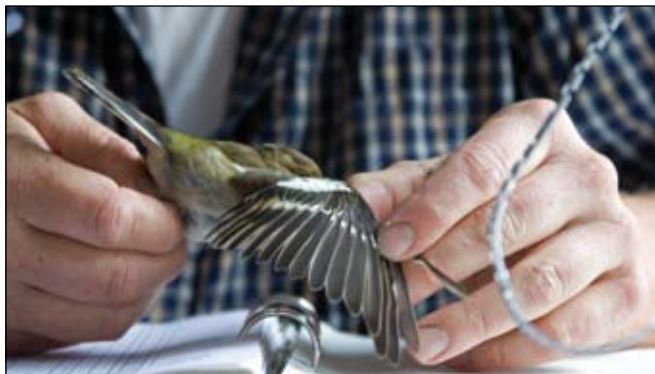
Arturvalet (29 arter) har sitt ursprung i den lista som upprättades inom projektet Nordiska Invasionsfåglar. Under 2007 var blåmes, talgoxe och nötskrika betydligt talrikare än normalt samt i viss mån även sparvuggla och stjärtmes, vilka inte noteras alls vissa år. Dessutom noterades måttliga och framför allt tidiga rörelser av sidensvans och domherre.

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

Fem exemplar fångades i gryningen under fem olika dagar 23/9-9/10. Nordostligt

En kungsfågel, ringmärkt på Hartsö-Enskär 071002, rapporterades 18 dagar senare från Marlborough, Wiltshire, England. Foto Peter Hennix.

Åldersbestämning. Foto Peter Hennix.

ursprung känns därför mest troligt, fåglarna avbröt sträcket ute till havs och kom in till Enskär under efternatten.

Hornuggla *Asio otus*

Ett exemplar sågs på Barackberget den 18/10.

Obest. jord-/hornuggla *Asio sp*

Noterades den 4/10 och den 11/10 med 1 ex vardera, den senare smet ur ett nät i gryningstimmen.

Pärluggla *Aegolius funereus*

Höstens enda exemplar fångades i kvällen den 6/10. Kanske var det en lokal fågel, som kom från det närliggande Hartsö. Där stöttes nämligen 1 ex mitt på dagen den 28/10 och enligt de boende där, så hade det hörts pärluggla på ön under hela varen.

Spillkråka *Dryocopus martius*

Observerades 16 dagar (troligen ett fåtal individer) under hösten och 2 ex ringmärktes.

Större hackspett *Dendrocopos major*

Tio obsdagar 27/9-17/10, 5 ex märkta.

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Noterad den 19/8 och därefter 16 dagar 19/9-21/10 (troligen ett fåtal individer inblandade) med 6 ex märkta.

Sidensvans *Bombicilla garrulus*

Observerades alla dagar utom två under perioden 4-20/10. Ca 600 ex noterades på sträck och 2 ex märktes, tidigare under åren endast 16 ex totalt.

Stjärtmes *Aegithalos caudatus*

Måttlig rörelse med nio obsdagar 3-21/10 och 44 ex ringmärkta. Troligen ca 150 ex observerade under dessa dagar.

Svartmes *Parus ater*

Svag flyttning, fem obsdagar 20-29/9 samt 15/10 och blott 1 ex märkt.

Blåmes *Parus caeruleus*

Observerades samtliga dagar utom 14-15/8, totalt 38 dagar. 186 märkta är en hög summa, medelvärdet för åren 1965-2007 är 115 ex.

Talgoxe *Parus major*

Liksom blåmesen talrik, observerades 38 dagar av 40 möjliga och 194 ex märktes. Medelvärdet är för talgoxen 89 ringmärkta per år under perioden 1965-2007.

Nötväcka *Sitta europaea*

Tre märkta under sju obsdagar 19/9-15/10, sannolikt lokala fåglar.

Trädkrypare *Certhia familiaris*

Obsad 23/9, 25/9 och 11 dagar 3-15/10, varvid blott 16 ex märktes. Andra året i följd med nytt bottenrekord!

Nötskrika *Garrulus glandarius*

Rejäl flyttning med ca 130 ex sedda på sträck eller sträckförsök. Under 21 obsdagar 16/9-20/10 ringmärktes 4 ex.

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

Blott en obs, då 1 ex hördes under säsongens sista dag den 21/10.

Gråsiska *Carduelis flammea*

Nitton obsdagar 26-27/9 och 2-21/10 med 26 ex ringmärkta.

Bändelkorsnäbb *Loxia leucoptera*

Ett ex förbiflygande vid södra Enskär den 7/1.

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

Sju observationer 22/9-16/10, mest enstaka ex men mot slutet ett par flockar med tiotal individer.

Större korsnäbb *Loxia pytyopsittacus*

Fem observationer 24/9-17/10, totalt 22 ex sedda.

Tallbit *Pinicola enucleator*

Tre exemplar kom sträckande från Landsortshället och fortsatte västerut över Storrö den 7/1.

Domherre *Pyrrhula pyrrhula*

Nästan daglig 26/9-21/10, men blott 4 ex märkta. Minst 140 ex observerades på sträck eller sträckförsök.

Följande invasionsarter observerades inte vid Enskär under 2007: Fjälluggla,

I genomsnitt ringmärks 3650 fåglar om året vid fågelstationen. Foto Peter Hennix.

hökuggla, gråspett, vitryggig hackspett, tretåig hackspett, talltita, lappmes och snösiska.

Ringmärkningen

Under häckningstiden märktes endast 16 ex, alla tordmular (2 ad och 14 pulli) och under ordinarie höstsäsong 3300 ex. Totalt under året därmed 3316 ex ringmärkta, medelvärde för alla år är 3650 ex.

Mest fångade arter blev kungsfågel 1632 ex, rödhake 521 ex, talgoxe 194 ex, blåmes 186 ex gärdsmyg 169 ex och grönfink 141 ex.

Bland ovanligare arter i fångsten kan nämnas en dvärgbeckasin, en svart rödstjärt, en kungsfågelsångare, två taigasångare och en skägges.

Notabelt är också 51 fångade och ringmärkta järnsparvar, varav 34 ex (!) den 29/9. En märklig anhopning som sannolikt orsakades av en flyttopp i kombination med sämre väder, frisk-hård ostvind och tidvis dimma med lätt regn på Enskär. Medelvärde för järnsparven är knappt 10 märkta ex per år.

Återfynd och kontroller

vid Hartsö-Enskär fågelstation under 2007

Under året erhöles elva rapporter från våra egna märkningar och samtidigt har vi från RC fått meddelanden angående fyra fåglar som vi fångat med främmande ringar.

Återfynd inrapporterade under 2007

Rödhake *Erithacus rubecula*

BZ.94.506 1K+

061010 Enskär

071102 La Chapelle-sur-Loire, Indre-et-Loire, Frankrike

1709 km SV – 1 år 23 dagar

Nyligen död, flugit mot glasruta.

Taltrast *Turdus philomelos*

4.479.75 Årsunge

04092 Enskär, vinge 117 mm.

071104 Tavira, Faro, Algarve, Portugal

3004 km SV – 3 år 43 dagar

Nyligen död, funnen.

Kungsfågel *Regulus regulus*

RL.8973 1K, hane

06101 Enskär

070329 Hållsta, Gnesta, Sörmland

40 km NNV – 170 dagar

Funnen död vid fritidshus.

Kungsfågel *Regulus regulus*

RU.3628 1K, hane

071002 Enskär

071020 Marlborough, Wiltshire, England

1452 km VSV – 18 dagar

Kontrollerad av ringmärkare: 1K, hane,

vinge 56 mm, vikt 5.2 g

Kungsfågel *Regulus regulus*

RU.3832 1K, hane

071003 Enskär

071106 Vransko Lake, Pakostane, Kroatien

1650 km S – 34 dagar

Kontrollerad av ringmärkare: 1K, hane

En sparvhök, märkt på Åland, fångades på Enskär i slöjnet och släpptes. Foto Thomas Larsson.

Blåmes *Parus caeruleus*

BM.91.378 1K, hane

991010 Enskär, vinge 68 mm, vikt 12.0 g, F0.

991031 Kristiansund, Møre och Romsdal, Norge

716 km NV – 21 dagar

Kontrollerad av ringmärkare: 2K+, hane

Blåmes *Parus caeruleus*

CB.70.923 2K+, hane

071007 Enskär, vinge 68 mm, vikt 13.6 g, F5

071024 Grenen, Skagen, Jylland, Danmark

414 km VSV – 17 dagar

Kontrollerad av ringmärkare: 2K+, hane

Grönfink *Carduelis chloris*

2.KL.83.856 1K, hona

051122 Enskär

071018 Nyköping, Sörmland

23 km VNV – 1 år 330 dagar

Kontrollerad av ringmärkare (Ulf Widemo):

2K+, hona, vinge 87 mm, vikt 27.6 g

Grönfink *Carduelis chloris*

2.KL.83.918 1K, hona

061105 Enskär

070620 Laajaranta, Äänekoski, Vasa, Finland 632 km NO – 227 dagar
Nyligen död, troligen flugit mot glasruta

Sävsparrv *Emberiza schoeniclus*

1.EP.23.332 1K, hane
061009 Enskär, vinge 81 mm
070408 Landsort, Sörmland
24 km ONO – 181 dagar
Kontrollerad av ringmärkare: 2K, hane, vinge 80 mm, vikt 17.6 g, F4

Sävsparrv *Emberiza schoeniclus*

1.EP.23.568 1K, hona
071006 Enskär, vinge 75 mm
071116 Bilje, Nova Gorica, Slovenien
1446 km SSV – 41 dagar
Kontrollerad av ringmärkare: 2K+, hona, vinge 73 mm, vikt 17.1 g

Främmande kontroller

Sparvhök *Accipiter nisus*

Helsinki B.122.380 Årsunge, hane
071002 Signilskär, Åland, Finland 071011
Enskär: Årsunge, hane, vinge 206 mm, vikt 150 g
199 km SSV – 9 dagar
Fångad i slöjnat och åter släppt.

Rödhake *Erithacus rubecula*

Strasbourg BC.84.112 Årsunge, vinge 72 mm, vikt 16.5 g, F1
061018 Hautconcourt, Moselle, Frankrike
071006 Enskär: 2K+, vinge 73 mm, vikt 16.2 g, F0
1282 km NNO – 353 dagar
Fångad i slöjnat och åter släppt

Kungsfågel *Regulus regulus*

Helsinki 23.669.L Årsunge, hona
060926 Lågsjär, Åland, Finland 070926
Enskär: 2K+, hona, vinge 53 mm, vikt 5.5 g, F4
190 km SV – 1 år exakt
Fångad i slöjnat och åter släppt

Gulsparrv *Emberiza citrinella*

2.KN.28.468 2K, hane, vinge 88 mm
070425 Landsort, Sörmland
070918 Enskär: 2K+, hona, vinge 87 mm, vikt 30.7 g
24 km VSV – 146 dagar
Fångad i slöjnat och åter släppt

Återfynd och kontroller

vid Hartsö-Enskär fågelstation 2005–2006

Återfynd inrapporterade 2005

Tordmule *Alca torda*

8086038 Bounge
960708 Lilla Garkast
050709 Segelskär, Nylands län, Finland
353 km ONO – 9 år 3 dagar
Funnen nyligen död. På häckningsplats?

Koltrast *Turdus merula*

4464212 Årsunge
010815 Enskär. Vinge 133 mm
050508 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 3 år 267 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (3K+, hane, vinge 138 mm, vikt 99.4 g, F3).

...och samma fågel

050624 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 3 år 314 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (3K+, hane, vinge 138 mm, vikt 97.7 g, F2).
Även tidigare kontrollerad på samma plats
020502 och 040522. Taltrast *Turdus philomelos*
4479745 Årsunge
040907 Enskär. Vinge 118 mm.
050206 Portalegre, Alto Alentejo, Portugal
2823 km SV – 152 dagar
Nyligen död, skjutet.

Taltrast *Turdus philomelos*

4479747 Årsunge, Vinge 116 Mm
040910 Enskär

051016 Romegoux, Charente-Maritime,
Frankrike
1878 Km SV – 1 År 36 Dagar
Nyligen Död, "Hunting".

Taltrast *Turdus Philomelos*

4507545 Årsunge, vinge 119 mm.
050921 Enskär
051216 Moraleja, Caceres, Spanien
2684 km SV – 86(+3) dagar
Nyligen död, skjuten

Törnsångare *Sylvia communis*

2KE.91304 Årsunge
960812 Enskär
970717 Älgviken, Nynäshamn, Sörmland
39 km NO – 339 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (2K, hona,
vinge 74 mm, vikt 14.8 g, F1)

Kungsfågel *Regulus regulus*

RR.3237 Årsunge, hane.
040926 Enskär
051010 Langenwerder, Rostock, Ty skland
634 km SV – 1 år 14 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (årsunge eller
äldre)

Kungsfågel *Regulus regulus*

RL.7913 Årsunge, hane.
051008 Enskär
051026 North Ronaldsay, Orkney, Skott-
land 1137 km VNV – 18 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (årsunge, hane,
vinge 55 mm, vikt 5.4 g)

Främmande kontroller

inrapporterade under 2005

Sparvhök *Accipiter nisus*

Helsinki S.071540 Bounge, hona
050620 Halikko, Åbo-Björneborg, Finland
050901 Enskär: Hona, vinge 233 mm, vikt
240 g.
367 km VSV – 73 dagar
Fångad i slöjnet och åter släppt.

Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*

Helsinki 82750.T Årsunge
041024 Lågskär, Åland, Finland
051018 Enskär: Vinge 50 mm, vikt 8.8 g
190 km SV – 359 dagar
Fångad i slöjnet och åter släppt.

Törnsångare *Sylvia communis*

1EN.02116 2K, vinge 73 mm, vikt 14.3 g, F6
040531 Landsorts fågelstation, Sörmland
050905 Enskär: 2K+, vinge 73 mm, vikt
13.9 g
24 km VSV – 1 år 97 dagar
Fångad i slöjnet och åter släppt.

Törnsångare *Sylvia communis*

1EN.02.170 2K+, hona, vinge 70 mm, vikt
14.9 g, F3
040822 Landsorts fågelstation, Sörmland
050906 Enskär: 2K+, vinge 69 mm, vikt
15.1 g
24 km VSV – 1 år 15 dagar
Fångad i slöjnet och åter släppt

Gråsiska *Carduelis flammea*

Stavanger 1H.25555 Årsunge
040805 Vågan, Nordland, NORGE
041009 Enskär: C.f.cabaret, vinge 72 mm,
vikt 12.1 g, F4
Fångad i slöjnet och åter släppt.

Återfynd inrapporterade 2006

Koltrast *Turdus merula*

4464212 Årsunge
010815 Enskär. Vinge 133 mm.
060106 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 4 år 145 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (Hane, vinge
139 mm, vikt 122 g, F5).

...och samma fågel

060218 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 4 år 188 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (3K, hane,
vinge 139 mm, vikt 114 g, F5).

En nyligen ringmärkt rödhake släpps fri.

Foto Peter Hennix.

...och samma fågel

060522 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 4 år 281 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (3K+, hane,
vinge 137 mm, vikt 95.3 g, F4).

...och samma fågel

060601 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 4 år 291 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (3K+, hane,
vinge 136 mm, vikt 97.5 g, F3).

...och samma fågel

060609 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 4 år 299 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (3K+, hane,
vinge 139 mm, vikt 100 g, F4).
Även tidigare kontrollerad på samma plats
020502, 040522, 050805 och 050624.

Kungsfågel *Regulus regulus*

RL.8840 Årsunge, hona.
061003 Enskär
061014 Greifswalder Oie, Rostock, Tyskland
539 km SSV – 11 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (årsunge, hona)

Grönfink *Carduelis chloris*

2KH.64.049 Årsunge, hane.
031230 Enskär: Vinge 88 mm

060527 Landsorts fågelstation, Sörmland
24 km ONO – 2 år 149 dagar
Kontrollerad av ringmärkare (3K+, hane,
vinge 87 mm, vikt 26.3 g, F3, "flintskallig")

Grönfink *Carduelis chloris*

2KL.83852 Årsunge, hona
051122 Enskär
060727 Särkisalo, Åbo-Björneborg, Finland
346 km ONO – 247 dagar
Nyligen död, troligen flugit mot glasruta.

Främmande kontroller

inrapporterade under 2006

Rödhake *Erithacus rubecula*

Bologna AX.21532 Fjölåring, vikt 14.6 g,
F1.
060325 Ventotene, Latina, Italien 060930
Enskär: 2K+, vinge 75 mm, vikt 18.2 g, F5
2010 km N – 189 dagar
Fångad i slöjnet och åter släppt.

Grönfink *Carduelis chloris*

2KN.28115 Årsunge, hane, vinge 91 mm,
vikt 28.8 g.
061025 Landsorts fågelstation, Sörmland
061105 Enskär: Årsunge, hane.
24 km VSV – 11 dagar
Fångad i slöjnet och åter släppt.

Ringmärkning Hartsö-Enskär fågelstation				
	Antal ringmärkta		Återfynd	
	2007	Totalt	2007	Totalt
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>		75		3
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>		16		3
Grågås <i>Anser anser</i>		13		1
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>		1		
Vitkindad gås <i>Branta leucopsis</i>		1		
Kricka <i>Anas crecca</i>		1		
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>		1		
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>		8		2
Ejder <i>Somateria mollissima</i>		3		
Svärta <i>Melanitta fusca</i>		1		
Duvhök <i>Accipiter gentilis</i>		8		2
Sparvhök <i>Accipiter nisus</i>	3	122		5
Fjällvråk <i>Buteo lagopus</i>		1		
Ormvråk <i>Buteo buteo</i>		1		
Tornfalk <i>Falco tinnunculus</i>		9		
Stenfalk <i>Falco columbarius</i>		22		
Lärfalk <i>Falco subbuteo</i>		4		
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>		1		
Kornknarr <i>Crex crex</i>		1		
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>		2		
Större strandpipare <i>Charadrius hiaticula</i>		1		
Kustpipare <i>Pluvialis squatarola</i>		4		
Kustsnäppa <i>Calidris canutus</i>		2		
Småsnäppa <i>Calidris minutus</i>		6		
Kärnsnäppa <i>Calidris alpina</i>		172		3
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyptes minimus</i>	1	7		1
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>		8		
Morkulla <i>Scolopax rusticola</i>	2	39		4
Småspov <i>Numenius phaeopus</i>		2		1
Rödbena <i>Tringa totanus</i>		2		1
Gluttsnäppa <i>Tringa nebularia</i>		8		
Grönbena <i>Tringa glareola</i>		1		

	Antal ringmärkta		Återfynd	
	2007	Totalt	2007	Totalt
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>		41		
Roskarl <i>Arenaria interpres</i>		10		
Labbb <i>Stercorarius parasiticus</i>		19		
Skrattmåsar <i>Larus ridibundus</i>		5		
Fiskmåsar <i>Larus canus</i>		17		
Silltrut <i>Larus fuscus</i>		1		
Gråtrut <i>Larus argentatus</i>		20		
Havstrut <i>Larus marinus</i>		4		
Skräntärna <i>Sterna caspia</i>		151		2
Silvertärna <i>Sterna paradisaea</i>		97		
Sillgrissla <i>Uria aalge</i>		49		4
Tordmule <i>Alca torda</i>	16	1509		49
Tobisgrissla <i>Cephus grylle</i>		42		2
Skogsduva <i>Columba oenas</i>		2		
Ringduva <i>Columba palumbus</i>		8		1
Gök <i>Cuculus canorus</i>		190		
Hökuggla <i>Surnia ulula</i>		15		
Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>	5	250		1
Kattuggla <i>Strix aluco</i>		1		
Hornuggla <i>Asio otus</i>		57		1
Jorduggla <i>Asio flammeus</i>		23		1
Pärluggla <i>Aegolius funereus</i>	1	868		17
Nattskärre <i>Caprimulgus europaeus</i>		27		
Tornseglare <i>Apus apus</i>		88		
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>		2		
Göktyta <i>Jynx torquilla</i>		90		1
Gråspett <i>Picus canus</i>		1		
Gröngöling <i>Picus viridis</i>		96		
Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>	2	215		
Större hackspett <i>Dendrocopos major</i>	5	69		6
Vitryggig hackspett <i>Dendrocopos leucotos</i>		1		
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	3	273		
Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>		26		
Sånglärka <i>Alauda arvensis</i>		1		

	Antal ringmärkta		Återfynd	
	2007	Totalt	2007	Totalt
Trädlärka <i>Lullula arborea</i>		2		
Berglärka <i>Eremophila alpestris</i>		1		
Backsvala <i>Riparia riparia</i>		4		
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	1	102		
Hussvala <i>Delichon urbica</i>		78		
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	1	644		2
Ängspiplärka <i>Anthus pratensis</i>	1	37		
Skärpiplärka <i>Anthus petrosus</i>		18		
Gulärka <i>Motacilla flava</i>		118		1
Sädesärka <i>Motacilla alba</i>		1369		5
Sidensvans <i>Bombycilla garrulus</i>	2	18		
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	169	707		2
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	51	466		6
Rödthake <i>Erithacus rubecula</i>	521	19628	1	70
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>		17		
Blåhake <i>Luscinia svecica</i>		137		1
Blåstjärt <i>Tarsiger cyanurus</i>		1		
Svart röstjärt <i>Phoenicurus ochruros</i>	1	3		
Röstjärt <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	5	2578		8
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>		170		
Svarthakad buskskvätta <i>Saxicola torquata</i>		1		
Stenskvätta <i>Oenanthe oenanthe</i>		498		4
Ringtrast <i>Turdus torquatus</i>		3		
Koltrast <i>Turdus merula</i>	18	1249		21
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	1	155		4
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	42	3688	1	10
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	7	828		5
Dubbeltrast <i>Turdus viscivorus</i>	3	55		1
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>		17		
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>		46		
Kärrsångare <i>Acrocephalus palustris</i>		2		
Rörsångare <i>Acrocephalus scirpaceus</i>		85		
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>		121		
Rödstrupig sångare <i>Sylvia cantillans</i>		1		

	Antal ringmärkta		Återfynd	
	2007	Totalt	2007	Totalt
Ökensångare <i>Sylvia nana</i>		1		
Höksångare <i>Sylvia nisoria</i>		16		
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	3	3051		5
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	1	126		3
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	1	1653		3
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	43	3787		13
Nordsångare <i>Phylloscopus borealis</i>		1		
Kungsfågelsångare <i>Phylloscopus proregulus</i>	1	14		
Taigasångare <i>Phylloscopus inornatus</i>	2	20		
Videsångare <i>Phylloscopus schwarzi</i>		3		
Brunsångare <i>Phylloscopus fuscus</i>		1		
Grönsångare <i>Phylloscopus sibilatrix</i>		351		
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i>	49	1501		4
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	31	18989		28
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	1632	10444	3	57
Brandkronad kungsfågel <i>R. ignicapillus</i>		1		
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	1	461		5
Mindre flugsnappare <i>Ficedula parva</i>		125		
Halsbandsflugsnappare <i>Ficedula albicollis</i>		2		
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	1	44		5
Skäggmes <i>Panurus biarmicus</i>	1	7		
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	44	430		
Entita <i>Parus palustris</i>	2	64		
Talltita <i>Parus montanus</i>		106		
Tofsmes <i>Parus cristatus</i>		15		
Svartmes <i>Parus ater</i>	1	1292		1
Blåmes <i>Parus caeruleus</i>	186	4852	2	9
Talgoxe <i>Parus major</i>	194	1039		11
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	3	47		
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	16	2403		5
Trädgårdsträdkrypare <i>Certhia brachydactyla</i>		1		
Sommargylling <i>Oriolus oriolus</i>		1		
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	1	1196		5
Varfågel <i>Lanius excubitor</i>		96		

	Antal ringmärkta		Återfynd	
	2007	Totalt	2007	Totalt
Ökenvarfågel <i>Lanius meridionalis</i>		1		
Nötskråka <i>Garrulus glandarius</i>	4	156		1
Skata <i>Pica pica</i>		7		
Nötkråka <i>Nucifraga caryocatactes</i>		52		2
Kråka <i>Corvus corone</i>		12		1
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>		122		5
Pilfink <i>Passer montanus</i>		1		
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	26	3141		15
Bergfink <i>Fringilla montifringilla</i>	8	469		2
Grönfink <i>Carduelis chloris</i>	141	1008	2	10
Steglits <i>Carduelis carduelis</i>		4		
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>	4	97		18
Hämpling <i>Carduelis cannabina</i>		3		
Vinterhämpling <i>Carduelis flavirostris</i>		27		
Gråsiska <i>Carduelis flammea</i>	26	3263		8
Snösiska <i>Carduelis hornemanni</i>		6		
Bändelkorsnäbb <i>Loxia leucoptera</i>		19		
Mindre korsnäbb <i>Loxia curvirostra</i>		86		2
Större korsnäbb <i>Loxia pytyopsittacus</i>		15		
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>		29		
Tallbit <i>Pinicola enucleator</i>		14		
Domherre <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	4	922		3
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>		3		
Lappsparv <i>Calcarius lapponicus</i>		19		
Snösparv <i>Plectrophenax nivalis</i>		2		
Gulsparv <i>Emberiza citrinella</i>	1	89		1
Ortolansparv <i>Emberiza hortulana</i>		48		
Videsparv <i>Emberiza rustica</i>		24		
Dvärgsparv <i>Emberiza pusilla</i>		3		
Sävsparv <i>Emberiza schoeniclus</i>	28	417	2	5
Totalt	3316	99857	11	478

Reflektioner över drygt 30 år med fågelrapporten

Omdaning av landskapet och klimatet har medfört stora och omfattande förändringar av många sörmländska fågelarter. Det konstaterar artikelförfattaren efter en grundlig genomgång av gamla fågelrapporter.

Fågelfaunan i ständig förändring

● Text: Joachim Strengbom

Arets fågelrapport är den trettiofemte som sammanställts för Sörmlands rapportområde (landskapet Sörmland förutom Södertörn). Mycket har hänt sedan starten 1975, inte minst när det gäller själva sammanställningen av rapporten. Från att under många år helt baserats på inskickade pappersrapporter baseras numer sammanställningen näst in till 100 procent på rapporter inmatade i rapportsystemet Svalan.

Det är dock inte bara sammanställningen som förändrats under åren utan det har också skett påtagliga förändringar av den sörmländska fågelfaunan. För er som varit med sedan starten är kanske förändringar för många arter uppenbara, men jag misstänker att många med mig inte riktigt har koll på de förändringar som faktiskt skett under drygt tre decennier. Jag misstänker att även en och annan av er som varit med ett tag skulle bli överraskade om ni gick tillbaka och detaljstuderade en del av de förändringar som skett sedan mitten av sjuttioalet.

Jag har under en längre tid känt att jag har haft bristfällig koll på detaljer kring de långsiktiga förändringarna av fågelfaunan i Sörmland. Det är lätt att minnas hur det var med till exempel gräshoppångaren förra

året och att det nog var ungefär samma antal som året innan det förra. De flesta vet också att arten har ökat sedan den etablerade sig i Sverige under femtiotalet, men hur ser trenden över de senaste 30 åren egentligen ut? Ökar antalet gräshoppångare fortfarande eller har det skett en tillbakagång?

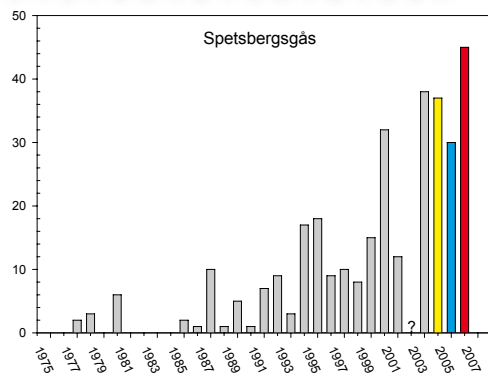
Med sådana frågor ekade i mitt huvud så bestämde jag mig en helg i februari för att verkligen ta reda på hur det förhöll sig. Jag stegade in på Stadsbiblioteket i Eskilstuna och begärde helt enkelt upp samtliga nummer av FiS från deras magasin (vilken fantastisk inrättning våra bibliotek är!).

När jag började kika i rapporterna insåg jag tämligen omgående att förändringen av många arter var långt mycket större och mer spännande än vad jag hade föreställt mig. Till exempel är vissa arter i dag 10–30 gånger vanligare än vad de var för trettio år sedan! Om jag blev överraskad över hur stora förändringarna är, så kanske andra också skulle bli det. Jag bestämde mig därför att skriva ihop något om de förändringar som skett. Jag har valt ut och sammanställt statistik över hur uppträdandet av några arter förändrats över tiden. Jag kommer här att presentera dessa sammanställningar och reflektera lite över tänkbara förklaringar till förändringarna.

Innan jag skriver något annat så kan det vara på plats med ett par reflektioner över källmaterialet. Fågelrapporten bygger med några få undantag på spontanrapportering och även om man kan anta att de flesta förändringar som årsrapporterna speglar är reella, måste man alltid ha med i beräkningen att materialet aldrig kan jämföras med data från riktade inventeringar.

Ett uppenbart problem är förstås att antalet rapportörer förändrats under åren. Rapportsystemet Svalan har till exempel medfört att det totala antalet rapporter under senare år ökat markant. Problemet blir störst där det skett en ökning av antalet rapporterade ex av en art. I dessa fall är det alltid svårt att veta om ökningen beror på bättre rapportering eller på en reell föränd-

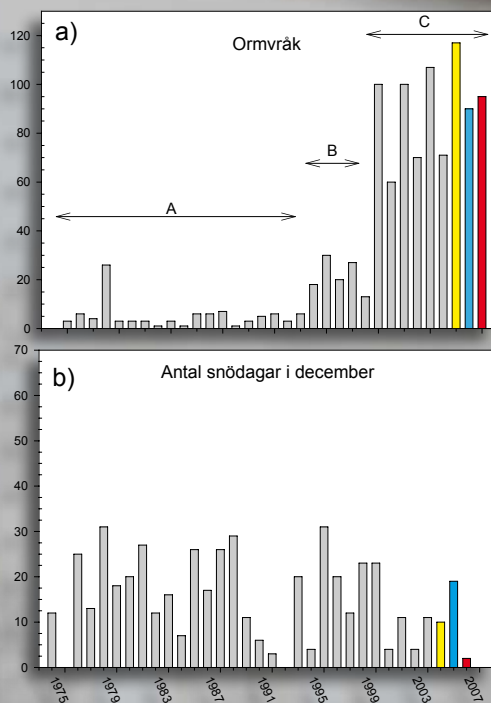

Figur 2. Antal rapporterade spetsbergsgäss per år under perioden 1975–2006. År där sammanställning saknas eller exakt antalsuppgift saknas är markerade med ?

ring. För arter som minskat är trenden mer säker.

Det bör dock påpekas att om antalet rap-

Figur 3. Antal övervintrande ormvråkar inom Sörmlands rapportområde (a) och antal dagar i december med mer än 50 % snötäcke (b). Snödata kommer från Valla Väder (<http://hem.passagen.se/vstation/index.htm>). Foto Thomas Larsson.

portörer påverkat antalet rapporterade ex, bör minskningen i sådana fall i verkligheten vara större än vad de siffror jag presenterar. Med detta i åtanke så är det lätt att kritisera vetenskapligheten i sådan här sammanställning. Syftet med min sammanställning är dock inte att presentera vetenskapliga data över förändringarna, utan snarare att belysa att vår fågelfauna av en eller flera orsaker är i ständig förändring.

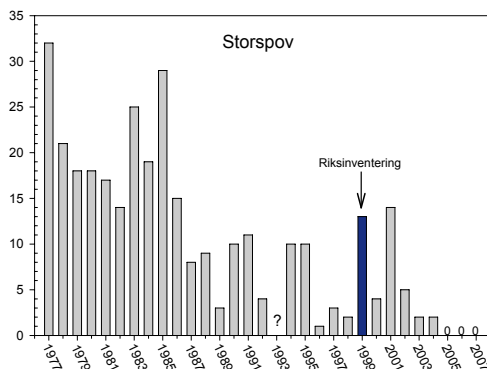
Om man bortser från de ovan nämnda problemen vad finns det för andra orsaker som kan förändra vår fågelfauna? Jag har valt att förenkla och kommer att diskutera orsakerna till förändringarna utifrån tre huvudorsaker:

- Storskaliga förändringar av arters utbredning
- Landskapsförändringar
- Förändringar som speglar ett förändrat klimat

Dessa orsaker kan självklart samverka och är inte oberoende av varandra, men de går i alla fall till viss del att separera. Jag har sammanställt data över förändringar för ett antal utvalda arter och listat vad jag ser som troliga orsaker till förändringarna.

Vilka arter har jag då valt att sammanställa? Urvalet är subjektivt och speglar mest av allt mitt eget intresse för olika arter. Jag har dock valt ut arter som representerar olika artgrupper och arter där jag misstänkte att det skett en hel del förändringar. Bland gäsen valde jag att titta på blåsgås och spetsbergsgås. Jag valde endast ut en rovfågel och det var ormvråk. Jag valde då att bara titta på vinterfynd för att se hur antalet övervinterrare hade förändrats under åren.

Fåglar knutna till jordbrukslandskapet har under senare tid pekats ut som verkliga förlorare och därför valde jag ut flera arter som är knutna till denna biotop. Storspov, vaktel,

Figur 4. Antal storspovar anträffade i lämplig häckmiljö/häckningar per år under perioden 1977-2007. År där sammanställning saknas är markerade med ? medan 0 symboliserar att arten inte finns rapporterad.

kornknarr och ortolansparv får representera denna grupp. Sångare är lite av mina egna favoriter när det gäller rapportstatistik och därför valde jag ut ganska många arter tillhörande denna grupp. De fyra arter som jag valde var gräshoppssångare, flodsångare, kärrsångare och busksångare.

Hur har då förekomsten av dessa arter förändrats sedan mitten av sjuttioalet och framåt?

Gäss

Generellt så har alla gäss ökat under perioden. Till exempel så var grågäss en tämligen ovanlig häckfågel i inlandet i början av perioden medan det nu finns hundratals häckningar rapporterade varje år. Utan att överdriva kan man konstatera att liknande ökning gäller för både bläs- och spetsbergsgäs. Från mitten av sjuttioalet fram till i dag har det skett en våldsam ökning av antalet rapporterade exemplar av dessa arter (fig 1 och 2).

För bläsgäs har jag valt att endast sammanställa vårfynd, eftersom antalet höstfynd under senare år ibland överstigit 1000 ex. För spetsbergsgäs kanske en del av ökningen förklaras av att rapporteringen blivit bättre. Både fler rapportörer och bättre kunskap om hur man identifierar spets-

bergsgäss i en större flock med sädgäss har sannolikt bidragit till att fler exemplar rapporteras i dag jämfört med för 30 år sedan. Detta kan dock knappast förklara hela den ökningen som skett och bättre kunskap kring identifiering håller inte som förklaring till ökningen av bläsgäs.

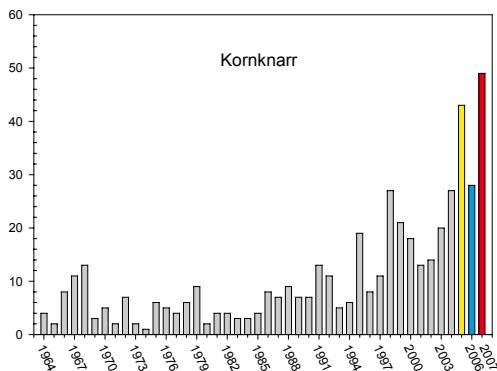
En mer trolig förklaring till ökningen ligger sannolikt i förändrade populationsstorlekar eller förändrade flyttmönster för båda arterna. Intressant i sammanhanget är att antalet rapporterade bläs- och spetsbergsgäss fortsätter att öka trots att antalet rastande sädgäss inte längre följer samma trend.

Ormvråk

Det kommer väl knappast som någon överraskning, om jag säger att vinterfynden av vråkar har ökat. Däremot kanske storleksordningen på ökningen förvånar. Antalet övervintrande ormvråkar är i dag i medeltal mer än 10 gånger fler än i mitten av sjuttioalet (fig 3a).. Under sjuttioalet och åttiotalet övervintrade i medeltal färre än tio ormvråkar per år, medan det sedan 2000 och framåt i medeltal har övervintrat drygt 80 ex per år. Även om man skulle kompensera siffrorna för bättre rapportering under senare år, skulle trenden med ökande övervintrare med all sannolikhet ändå bestå.

Vad beror förändringen på? Antar att de flesta skulle gissa på att det är mildare vintrar som ligger bakom förändringen. Valla Väder (<http://hem.passagen.se/vstation/index.htm>) har haft vänligheten att tillhandahålla mig med väderdata för perioden 1971-2007. Väderdata pekar mot att vintrarna i genomsnitt blivit något varmare och snöfattigare i dag jämfört med hur det var under sjuttio- och åttiotalet. Under perioden 1975-1989 var medeltemperaturen under januari $-3,9^{\circ}\text{C}$ jämfört med $-1,8^{\circ}\text{C}$ för perioden 1990-2007.

Det maximala snödjupet från dec (året innan) till februari var i medeltal 22,3 cm

Figur 6. Antal rapporterade spelande kornknarrar per år under perioden 1964–2007.

Foto Segey Yeliseev.

under perioden 1975–1989 jämfört med 15,3 cm under perioden 1990–2007. Den stora skillnaden mellan början och slutet av perioden 1975 till 2007 är dock frekvensen av år med djupt snötäcke. Under åren 1975 till 1989, var det maximala snödjupet 20 cm eller större under 11 av 15 år (73 %) jämfört med endast 9 av 18 år (50 %) under perioden 1990–2007.

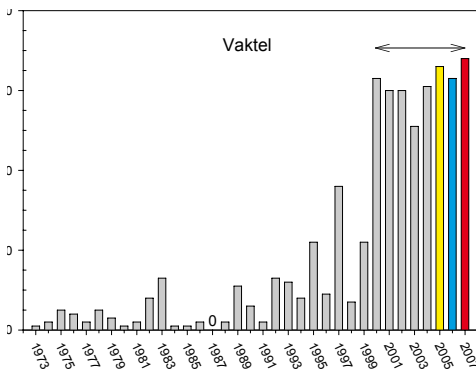
Logiskt kan man misstänka att väderförhållandena i december har stor betydelse för hur många vråkar som försöker övervintra. I figur 3b har sammanställt antal dagar i december med kontinuerligt snötäcke (mer än 50 % av marken ska vara snötäckt för att en dag ska räknas) under perioden 1975–2007. Hur bra korrelerar då antalet övervintrande ormvråkar med temperatur och snödjup? Något överraskande blir svaret att det inte alls verkar finnas någon direkt korrelation mellan antalet övervintrande vråkar och temperatur eller snöförhållanden.

Kan man då helt bortförklara förändrade vinterförhållande som förklaring till det ökande antalet övervintrande vråkar? Nej, kanske ändå inte. Om det finns något

samband, är det dock mer komplicerat än ett direkt samband mellan vinterförhållande och antal övervintrande vråkar. Om man, istället för att relatera antalet övervintrande vråkar till väderförhållandet inom en och samma vinter, relaterar antalet vråkar en viss vinter till vinterförhållandena under de närmaste tre tidigare åren, finner man ett negativt samband mellan antalet vråkar och antalet dagar med kontinuerligt snötäcke i december. Sambandet är dock inte särskilt starkt, endast 20 % av variationen i antalet vråkar kan förklaras med antalet snö dagar i december.

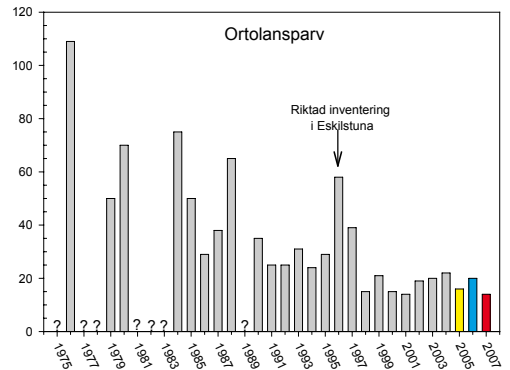
Vad säger detta? Jo, om sambandet stämmer, bestäms antalet övervintrande vråkar inte bara av vinterförhållandena den aktuella vintern, även vinterförhållandena under tidigare år har betydelse. Ökningen av antalet övervintrande vråkar skulle i så fall bero på ett förändrat flyttmönster orsakat av en serie av milda vintrar. Väderförhållanden under ett specifikt år har därför mindre betydelse.

Resonemanget stämmer i alla fall till viss del med hur det såg ut under vintern 2006. Trots att det snömässigt var en vinter, som inte avsevärt skiljde sig från en genomsnittlig vinter 1975–1989, övervintrade betydligt fler vråkar 2006 än någon gång under sjuttioalet. Man kan anta att ett

Figur 7. Antalet rapporterande spelande vaktlar per år under perioden 1973–2007. 0 symboliserar att rapporter från det aktuella året saknas.

Foto Mikael Nord.

Figur 5. Antal rapporterade revirhävande/sjungande ortolansparvar per år under perioden 1975–2007. ? markerar att data saknas för det aktuella året.

sådant övervintringsbeteende är framgångsrikt och blir vanligare bland vråkarna om vintrarna inte blir extremt kärva. Då sådana extremvintrar (som skulle sälla bort många vråkar med detta beteende) tycks ha blivit ovanliga, e kan kanske vinterförhållandena trots allt vara en viktig förklaring till varför antalet övervintrande ormvråkar ökat, och fortsätter att öka.

Med tanke på det något komplicerade

förhållandet mellan vinterväder och antalet övervintrare samt att det samband, som jag ovan beskrivit, endast förklarar cirka 20 % av variationen i antalet övervintrande

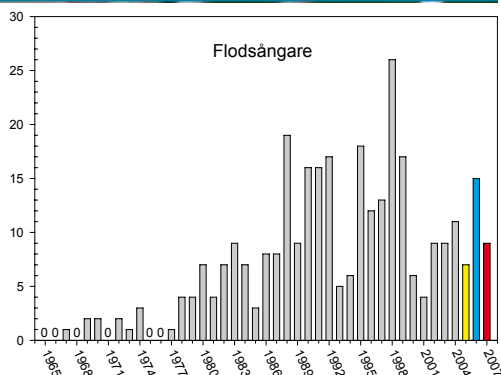

Figur 10. Antalet rapporterade sjungande flodsångare per år under perioden 1965–2007. 0 symboliserar att rapporter från det aktuella året saknas. Foto Lasse Olsson.

vråkar, undrar man förstas, om det finns andra tänkbara orsaker till förändringen än mildare vintrar?

Tillgången på föda är säkert också betydelsefull. Om man har detta i åtanke, kan nog en ökad areal av goda jaktmarker ha bidragit till ökningen av övervintrare. Mängden vallodlingar till följd av ökat antal hästgårdar och inte minst den ökade arealen av så kallade omställningsmarker har nog förbättrat arealen med lämpliga jaktmarker, och därmed födotillgången för övervintrande vråkar.

I och med det som brukar kallas ”omställning 90”, lades en stor del åkermark i träda i början av nittio-talet. Även om en del av den omställda arealen senare återgick till aktiv jordbruksmark i samband med EU-inträdet i mitten på nittio-talet, så har ”omställning 90” säkerligen ökat arealen med lämpliga jaktmarker. Tidsmässigt så stämmer ”omställning 90” dessutom väl överrens med den ökning av antalet övervintrande ormvråkar

som skedde i början av nittio-talet (se period b i fig 3a), men kan knappast förklara den stora ökningen som skett under tjugohundratalet (period c i fig 3a).

Sammanfattningsvis kan man säga att det inte finns någon enkel eller självklar förklaring till varför antalet övervintrande ormvråkar ökat. Förklaringen är troligtvis en kombination av flera olika faktorer där både landskapsförändringar och förändringar av vinterklimatet ingår som viktiga pusselbitar. Även om jag har svårt att tro att det är bättre rapportering som är huvud-

förklaringen till ökningen, kan man förstås inte helt utesluta att detta till viss del också har bidragit till ökningen.

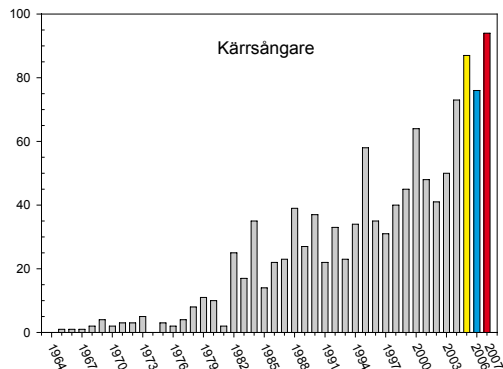
Fåglar knutna till jordbrukslandskapet

Det är allmänt vedertaget att många fåglar, som är knutna till jordbruksmarker, uppvisar negativa populationstrender (se tex Pärt och Wretenberg 2007). Fågelrapporterna från Sörmlands rapportområde ger för vissa arter samma, något dystra bild. Både antalet storspovar rapporterade i lämplig häckmiljö (fig 4) och antalet revirhävande ortolansparvar (fig 5) är i dag avsevärt lägre än i mitten av 70-talet.

För storspoven är siffrorna riktigt dystra. Under de senaste tre åren har det under häcktid inte rapporterats en enda storspov i lämplig häckmiljö och arten får nog numera anses som utgången som häckfågel från vårt rapportområde. Generellt brukar förändringar i jordbrukslandskapet anföras som orsaken till förändringen. Exakt vad dessa förändringar är brukar dock sällan preciseras. Mindre areal med vallodlingar och tidigare lagd slätter är tänkbara orsaker till nedgången.

Troligtvis är det fler faktorer som bidragit till förändringarna. Om jag får spekulera, tror jag att en del i förklaringen ligger i att de flesta av våra tidigare häckande storspovar inte utgjorde en kärnpopulation och kanske aldrig, eller i alla fall inte under modern tid, haft en positiv populationstillväxt. De skulle då utgjort vad man brukar kalla för sinkpopulationer. Sådana populationer är beroende av konstant tillskott från populationer med högre tillväxt, så kallade source- eller källpopulationer.

En svag försämrad populationstillväxt i källpopulationerna kan innebära att nytillskottet till sinkpopulationerna blir mindre eller upphör helt. Sinkpopulationerna är i sådana lägen dömda att dö ut. Man kan till exempel tänka sig att storspovens egentliga kärnhabitat har utgjorts av våtmarker och att de individer som häckat i jordbruksland-

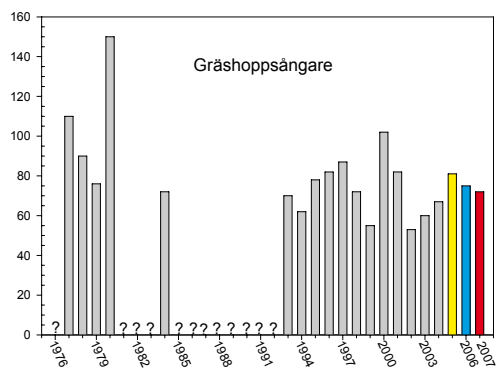

Figur 8. Antalet rapporterade sjungande kärrsångare per år under perioden 1964–2007.

skapet utgjort sinkpopulationer. Utdikning och igenväxning av våtmarker skulle då kunna vara förklaringen till nedgången av storspovar knutna till jordbruksmark. Förändringen av storspovens förekomst hos oss skulle i så fall hänföras till kategorin storskaliga landskapsförändringar och inte direkt till förändringar i jordbruksmarker.

För ortolansparven ser utvecklingen lite annorlunda ut. Arten har otvetydigt minskat sedan mitten av sjuttioalet. 1975 rapporterades 109 sjungande/revirhävande individer. Under flera år från slutet av sjuttioalet och början av åttiotalet saknas arten i rapporterna. Jag tolkar detta som att den varit så pass vanlig att det inte ansetts nödvändigt att ha den som rapportart. Från 2007 finns endast 14 sjungande/revirhävande ex rapporterade.

Om man antar att siffrorna från fågelrapporterna speglar populationsstorleken i vår del av landskapet så innebär det en populationsminskning på 87 %, vilket måste betraktas som en allvarlig minskning. Om man ska hitta någon ljuspunkt i det hela kan man dock konstatera att minskningen verkar ha avstannat, eftersom antalet rapporter under de senaste 10 åren legat tämligen konstant på 15–20 ex. Anledningen till den minskade förekomsten av ortolansparv är ganska självklar. Dess naturliga häckmiljö i våra trakter, naturbetesmarker, glest be-

Figur 9. Antalet rapporterade sjungande gräshoppssångare per år under perioden 1976–2007. Foto Mikael Nord.

vuxna åkerholmar och torrbackar har i stor utsträckning försvunnit.

Det finns dock hopp om bättring. På många platser i Sörmland har under senare år åkerholmar och ekbackar restaurerats och förhoppningsvis kan arten återetablera sig i miljöer där den fanns tidigare men nu försvunnit. Möjligen kan ortolansparven också hitta nya häckmiljöer. I Norrland är arten ganska vanlig på unga hyggen i skogslandskapet och kanske kan arten hitta nya häckplatser i sådana miljöer även hos oss. Vem vet, det kanske redan finns ortolansparvar som häckar på hyggen hos oss?

Alla arter knutna till jordbrukslandskapet minskar dock inte. Både kornknarr och vaktel är lysande undantag. Självt blev jag mäktigt förvånad över att se att 2007 var det bästa året för kornknarr sedan årliga fågelrapporter började sammanställas (fig 6). I min enfald hade jag nog trott att kornknarren var vanligare på sjuttioalet än vad den varit under senare tid. I stället är det precis tvärt om. I dag är kornknarren sex gånger vanligare än vad den var under sjuttioalet. För vaktel är förändringen ännu mer påtaglig (fig 7). Spelande vaktlar är i dag 20 gånger vanligare än på sjuttioalet.

Vad kan dessa förändringar då bero på? Jag tror att en del av förklaringen ligger i förändringar i jordbrukslandskapet. I vår del av landet har under det senaste årtiondet antalet hästgårdar ökat lavinartat vilket inneburit att många mindre gårdar i

småbyggderna i dag är hästgårdar med stor andel hagar och vallodlingar. Dessutom så kan kanske så kallade omställningsåkrar (långliggande träden) ha haft viss betydelse.

För vaktel kan man väl heller inte helt utesluta att utplanteringar eller kanske varmare somrar (arten är hos oss på gränsen av sitt utbredningsområde) haft viss betydelse. Om det sistnämnda stämmer så skulle ökningen spegla ett förändrat utbredningsmönster orsakat av andra faktorer än landskapsförändringar på ett regionalt plan.

Sångare

Jag tror att det är ganska många som känner till att flera av våra sångare, som till exempel kärresångare och trastsångare, har ökat i antal men hur stora förändringarna är kanske är mindre självklart. För kärresångare är ökningen av antalet rapporterade sjungande fåglar sedan slutet av sextioalet häpnadsväckande (fig 8). Under perioden 1965–1969 rapporterades i genomsnitt 1,8 sjungande individer per år jämfört med 66,6 per år under perioden 2000–2007.

Från 2000 och framåt har det i genomsnitt rapporterats 37 gånger fler kärresångare än under andra hälften av sextioalet! Under sjuttioalet rapporterades i genomsnitt 4,1 per år, under åttiotalet 21,4, under nittioalet 35,8 och under nollnolltalet var

Figur 11. Antalet rapporterade busksångare per år under perioden 1975–2007. Foto Mikael Nord.

genomsnittet som sagt 66,6. Ökningen har framförallt skett från början av åttiotalet och framåt och ökningen verkar dessutom fortsätta. De senaste tre åren har varit de ojämförligt bästa med en toppnotering på 94 sjungande ex från 2007.

Vad beror då ökningen på? Till viss del kan den nog bero på en expansion av artens generella utbredningsområde, men landskapsförändringar har nog varit en starkt bidragande faktor. Igenväxningen av åker och ängsmark har sannolikt gynnat kärrensångare. Inte minst *Salix*planteringar (energiskog) verkar ha gynnat arten.

Man kan undra hur mycket längre ökningen kan fortgå? Sannolikt kan den fortsätta flera år till, men så småningom kommer den uppåtgående trenden att brytas. Ett sådant trendbrott verkar redan ha skett för gräshoppssångare (fig 9. Under perioden 1976–1980 rapporterades i medeltal 107 sjungande ex per år (toppåret 1980 rapporterades 150 ex) vilket kan jämföras med 73 ex per år under perioden 1993–2007. Tyvärr saknas sammanställningar av arten från

större delen av åttiotalet, varför det är lite svårt att säkert säga om och när en nedgång skett. Med lite vilja kan man skönja samma mönster för flodsångare (fig 10). Även om mellanårsvariationen är ganska stor, kan man från tidigt sjuttioal fram till slutet av nittiotalet se en ökande trend i antalet sjungande ex som rapporterats (som mest 27 ex 1998). Från och med 2000 verkar dock ett trendbrott skett och antalet ex har sedan dess pendlat mellan 4 och 15.

Finns det någon logisk förklaring till trenderna som kan förklara när och varför minskningarna skett? Ja, jag tror i alla fall det. Både gräshoppssångare och flodsångare har gynnats av igenväxningen av sank- och ängsmarker. Då gräshoppssångaren föredrar tidiga igenväxningsstadier och flodsångare föredrar något senare successionsstadier med glesa buskbestånd, kan man anta att gräshoppssångaren missgynnas tidigare än flodsångaren, om förbuskning av strandängar, betesmarker och igenlagd jordbruksmark fortgår.

Den neråtgående trenden skulle i så fall förklaras av att igenväxning, som till en

Ökningen av sångare, som trastsångare kan till viss de bero på en expansion av artens generella utbredningsområde, men landskapsförändringar har nog varit en starkt bidragande faktor. Foto Mikael Nord.

början var positiv, nu gått så långt att dessa marker inte längre är optimala biotoper för dessa arter. Man kan tänka sig att samma sak i framtiden kommer att drabba kärrsångare. Jämfört med gräshoppssångare och flodsångare anträffas kärrsångare ofta i mer triviala biotoper. Kärrsångare kan till exempel nöja sig med örtrika dikeskanter mitt ute i ett storskaligt jordbrukslandskap och som tidigare nämnts anträffas de ofta i täta buskage som till exempel salixodlingar. Detta gör att man kan anta att kärrsångare är mindre känsliga för fortsatt igenväxning och att vi därför fortfarande ser en ökning i antalet fynd.

En intressant notering i sammanhanget är att busksångare visar ett helt annat mönster än de andra närstående arterna (fig 11). Om man bortser från de senaste tre åren (2005–2007), har antalet sjungande ex som rapporterats varit konstant lågt (medel 0,76 per år under perioden 1975–2004).

Under perioden 1975–1981 var i förhållandet mellan kärrsångare och busksångare i genomsnitt cirka 6 till 1, medan förhållandet under perioden 2000–2007 var 67 till 2! Man undrar förstas varför kärrsångare men inte busksångare gynnats på samma sätt? Kanske beror det på relativt låga populationstätheter i de områden som arten skulle

kunna sprida sig ifrån (exempelvis Baltikum) vilket gör att expansionen västerut går så långsamt att vi därför har svårt att se en uppåtgående trend? Framtiden lär väl utvisa om så är fallet eller inte.

Jag har här bara presenterat ett axplock av allt som finns sammanställt i rapporterna men hoppas ändå att den här genomgången medfört att fler fått upp ögonen för hur dynamisk vår fågelfauna är. Själv tycker jag dessutom att denna enkla sammanställning tydligt visar hur mycket intressant information man kan få ut av de årliga fågelrapporter som sammanställts. Det finns garanterat mycket mer att gräva fram och jag hoppas att jag genom denna artikel inspirerat andra att börja titta i gamla rapportnummer och fundera över trender och mönster.

Stort tack till VallaVäder som bidragit med väderdata och Kent Carlsson för värdefulla

Litteratur:

- Fåglar i Sörmland 1975–2007
- Pärt, T. och Wretberg, J. 2007. Finns det hopp för fåglarna i odlingslandskapet? Vår Fågelvärd 66 (2), 6-13.
- Svensson, S., Svensson, M., Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.

Tynnelsö slott har varit många kungars sommarviste. Det omnämns första gången 1282. Från 1306 tillhörde det Strängnäs stift. Gustav Vasa drog 1527 in slottet till kronan. Sedan 1940 tillhör slottet Vitterhetsakademien och förvaltas av Riksantikvarieämbetet.

Tynnelsö

en reserverad naturupplevelse i Mälaren

- Foto: Peter Hennix

Mälaren Tynnelsö i Tynnelsöfjärden, 5 kilometer, nordost om Strängnäs, är svårtillgänglig – men väl där finner man stora naturvärden med ett rikt fågelliv, rödlistade lavar och gamla ädellövträd. Tack vare invallning har en stor insjö bildats med flera utmärkta platser för både fågelskådning och fotografering.

För att skydda och utveckla värdefull löv- och ädellövskog och bevara den biologiska mångfald som är knuten till områdets naturtyper, utsåg Länsstyrelsen 2003 delar av Tynnelsö till naturreservat.

Tynnelsöfjärden är en typisk mälarvik med grunda vattenområden och breda vassar. Fågellivet är rikt och fjärden är viktig som rastlokal. Tynnelsö, den största ön, har ädellövskog av delvis naturskogskaraktär med ek och alm. Här finns Tynnelsö slott med omgivande kulturlandskap.

Öarna Stora Rullingen och Skinnpåsarna är geologiskt intressanta horstbildningar (urberg som efter förskjutningar i bergsplattorna kommit att sticka upp över det omgivande landskapet) med markanta förkastningsbranter. Bråtorpslund är en värdefull ädellövskog. Lundens gamla grova ekar hyser flera rödlistade arter av lavar och vedsvampar. Bråtorpslund är ett Natura 2000-område.

Reservatet Tynnelso Prästholmen utgörs av tre delområden. Närmaste överfart är från Landhäll på Selaön.

Kartor: Länsstyrelsen.

Skogen har troligen en genomsnittsålder på cirka hundra år. Men enstaka träd av ek, ask, alm och tall har en betydligt högre ålder.

Reservatet består av tre delområden, Prästholmen, Långskär samt en mindre del i norr Alkärrret. De är åtskiljda av en på 1990-talet anlagd våtmark (numera snarare en insjö) samt ett större hygge. Skogen på Prästholmen betades intill mitten på 1900-talet och tecken finns på äldre avverkningar.

Området har en relativt sen markanvändningshistoria. Större delen av området ligger under 5 meters ekvidistans (det vinkelräta avståndet i terrängen mellan två höjdkurvor på en karta), och torde under större delen av historisk tid utgjorts av små kobbar med omgivande sankmark.

Den historiska kartmaterialet, troligt-

vis daterat till mitten av 1700, visar på att kobbarna betades. På häradskartan, från år 1900, utgjorde Prästholmen fortfarande en egen ö. De mer höglänta partierna betades och här fanns en del lövträd, medan de mer låglänta sankpartierna brukades som äng.

Prästholmen

Naturvårderna på Prästholmen i norr är främst knutna till den gamla löv- och ädel-lövskogen.

Vid den konstgjorda insjön finns många fina platser för fågelskådning och fotografering.

Området domineras av ek med stort inslag av klibbal, främst utmed stranden. Dessutom förekommer ask samt inslag av alm, björk, rönn, tall och gran. Buskar av hägg, viden, måbär och hagtorn växer också här.

Skogen har troligen en genomsnittsalder på cirka hundra år. Men enstaka träd av ek, ask, alm och tall har en betydligt högre ålder. Död ved av olika lövträd uppträder.

Fågellivet är rikt på Tynnelsö

Ett 70-tal arter observerades av en grupp från Strängnäs ornitologiska klubb under en exkursion i maj, bland annat: björktrast, storskarv, gråtrut, havstrut, fisktärna, kanadagås, drillsnäppa, fiskmås, sångsvan, grågås, kricka, gräsand, brunand, vigg, knipa, salskrake, fasan, skäggdopping, storskarv, gråhäger, brun kärrhök, havsörn, fiskgjuse, trana, sothöna, tofsvipa, enkelbeckasin, skogssnäppa, skrattmås, fiskmås, ringduva, göktyta, spillkråka, större hackspett, sånglärka, ladusvala, hussvala, trädpiplärka, ängspiplärka, sädesärla, gärdsmyg, rödhake, koltrast, taltrast, rödvingetrast, sävsångare, törnsångare, svarthätta, lövsångare, stjärtmes, svartvit flugsnappare, blåmes, talgoxe, nötväcka, trädkrypare, kaja, kråka, korp, stare, pilfink, bofink, grönfink, gulspurv, sävsparv, knölsvan, gök, rördrom och sjöorre.

Synen av fåglar och växtlighet är betagande, när morgondimman lättar över reservatets insjö.

I söder går reservatsgränsen längs en vall som har haft till funktion att valla in en åker. Där finns tre mindre ”skogsöar” som är bevuxna med gammal asp, gammal olikåldrig lövskog samt albårder utmed stranden. Död ved uppträder allmänt på den aspdominerade östra ön.

Långskär

I det långsträckta västra området med Långskär i norr finns en mosaik av olika naturtyper dels avskuren av vassområden.

I söder dominerar olikåldrig flerskiktad lövskog av lundkaraktär med äldre alm och klibbal samt inslag av ek, hägg och tall. Här finns död ved allmänt av diverse lövträdslag.

I fuktiga, tidvis översvämmade partier växer alsumpskog med alsocklar och en del död ved. På själva Långskär kommer det in lite gammal barrskog med talldominans.

Alkärret

I det minsta delområdet finns en alm- och alskog. Här växer ett av länets få områden med ren almskog. Området har under lång tid fått utvecklas fritt varpå naturkvaliteter som gamla träd och lågor och torrträd uppträder rikligt. Värdefulla element är grova almar.

Den gamla ädellövskogen som återfinns i flera delar av reservatet innehar en hel del sällsynta lavar, till exempel liten punktlav, grå värtlav, lönnlav och blekspik. Reservatet innehåller värdefulla livsmiljöer även för fåglar, svampar, mossor och ryggradslösa djur. Mindre hackspett förekommer med flera revir på norra delen av Tynnelsö.

Delar av reservatet ingår i det ”Europeiska nätverket av värdefulla naturområden”.

Denna artikel är till stor del grundad på Länsstyrelsens egen information.

Skyddsvärda träd inventerade

Gamla lövträd betydelsfulla för hålhäckare

Länsstyrelsen i Sörmland har i samarbete med Skogsstyrelsen genomfört en inventering av särskilt skyddsvärda träd i vårt län under 2005 och 2006. Resultatet finns sedan presenterat i en omfattande rapport som utgivits under 2008. Även för den som inte specifikt intresserar sig för träd finns en hel del matnyttigt att hämta i denna rapport. För den fågelintresserade noteras exempelvis kopplingen till hålhäckande fåglar vars existens och häckningsframgång bygger på att det finns just grova gamla lövträd.

Inventeringen är en del i Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd där syftet är att åstadkomma en gynnsam bevarandestatus för rödlistade arter och deras livsmiljöer.

Åtgärdsprogrammet ingår i den storsatsning för hotade växter och djur som Naturvårdsverket och länsstyrelserna genomför med syfte att till år 2015 minska antalet hotade arter med 30 %.

Totalt ska 209 åtgärdsprogram för 385 arter tas fram. Genom samverkan mellan myndigheter, kommuner, markägare och andra berörda aktörer där skydd och vård av värdefulla trädmiljöer prioriteras kan höga

Skogsduvan tycks helt knuten till miljöer med gamla lövträd såsom ekdungar. Foto Wikipedia.

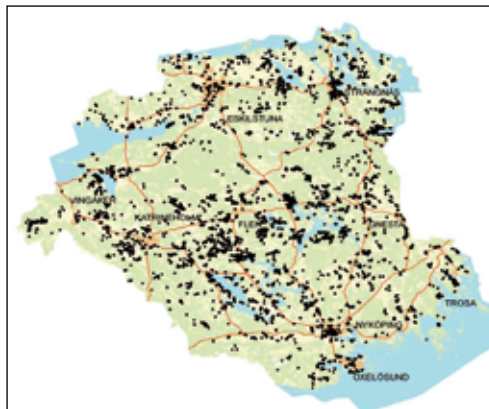
naturvärden bevaras. Detta kan bidra till att Riksdagens miljö kvalitetsmål uppnås.

Gammalt intresse – ung kunskap

Människans intresse och fascination för gamla grova och ihåliga träd går långt tillbaka i tiden. Kunskapen om deras stora biologiska och kulturhistoriska värde är dock betydligt yngre. Att dessa träd i många avseenden är nyckeln till bevarandet av många sällsynta och hotade växt- och djurarter är dåligt känt. Att värna och vårda skyddsvärda träd får därför anses vara en av naturvårdens viktigaste uppgift.

Inventeringen är en del i Naturvårdsver-

Detta referat baseras på en rapport från Länsstyrelsen i Sörmland. Vissa stycken i texten är tagna direkt ur denna rapport. Rapporten i sin helhet kan erhållas från Länsstyrelsens hemsida.

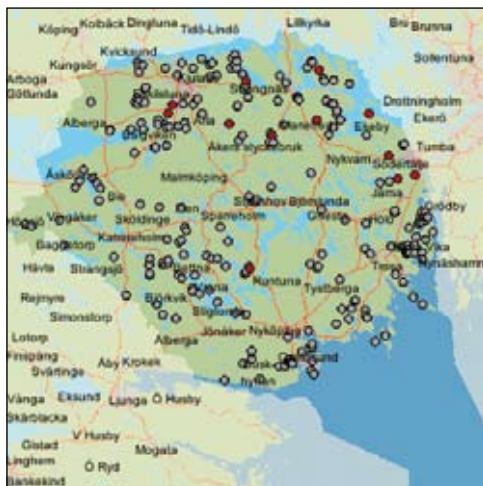
Kartan visar utbredningen av skyddsvärda träd i Södermanlands län.

kets åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd där syftet är att åstadkomma en gynnsam bevarandestatus för rödlistade arter och deras livsmiljöer. Bakgrunden till inventeringen är att gamla och grova träd med stora natur- och kulturhistoriska värden i dag hotas av exploatering och en ökad igenväxning av landskapet. Med detta riskerar hundratals sällsynta och hotade arter att försvinna och ett viktigt kulturarv gå förlorat. Trots denna vetenskap har både riktade undersökningar och skötselåtgärder i kulturlandskapets trädmiljöer varit eftersatta. Som exempel kan nämnas att närmare 1 500 olika arter av svampar, lavar och insekter är beroende av gamla ekar.

Öka kunskap om skyddsvärda träd

Syftet med denna inventering har varit att öka kunskapen om var skyddsvärda träd förekommer, deras status gällande natur- och kulturvärden och hot samt behov av skötsel eller andra bevarandeåtgärder. Markägarkontakt har tagits före varje besök och alla skötselinsatser planeras i samråd med markägaren.

Av Sveriges 3 653 rödlistade växt- och djurarter är närmare en fjärdedel knutna till gamla och grova träd i kulturlandskapet. Åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda

Denna karta bygger på rapporter ur Svalan för spelande skogsduvor i Sörmlands rapportområde under 2000-talet. Med lite god vilja kan man se att koncentrationer för skogsduva följer områden med hög andel skyddsvärda träd. Även fågelskådare med ringa trädintresse har alltså anledning att delta i arbetet med bevarande av dessa skyddsvärda träd. Om inte annat så genom att även fortsättningsvis noga bokföra alla spelande skogsduvor och andra hålhäckare i rapportsystemet Svalan.

träd förväntas ha positiva effekter för över 400 rödlistade arter.

Under de 19 månader som inventeringen pågått har 22 492 skyddsvärda träd registrerats i 4 453 olika områden. Av dessa träd utgörs 11 624 (52 %) av ekar, 4 081 av lind, 1 531 av lönn, 1 458 av ask och 734 av alm. Resterande träslag utgör mindre än 14 %.

Av alla ekar är 4 276 stycken (37 %) hotade av igenväxning och i stort behov av skötselåtgärder i form av frihuggning av inväxande träd och buskar. För att förhindra att gamla och grova ekar dör i förtid utför länsstyrelsen sedan 2005 riktade skötselinsatser för att gynna de mest hotade träden. Under två år har över 500 träd röjts/huggits fram. Från och med hösten 2007 är målet att minst 1 000 träd/år ska frihuggas.

Följande mål är uppsatta för grova och gamla ekar:

Hur hålhäckande fåglar lyckas med sin häckning beror mycket på tillgången av grova gamla lövträd som här i Bresshammarsskogen utanför Strängnäs. Foto Peter Hennix.

Minst 80 % av alla jätteeckar inom skyddade områden och 60 % utanför skyddade områden, har gynnsam bevarandestatus senast år 2014 i samtliga län. Delmål för 2008 är 60 % respektive 50 %.

Med skyddsvärda träd avses:

- jätteträd; träd grövre än 3,14 meter i stamomkrets på det smalaste stället under brösthöjd.
- mycket gamla träd; gran, tall, ek och bok äldre än 200 år. Övriga trädslag äldre än 140 år.
- grova hålträd; träd grövre än 1,25 meter i stamomkrets i brösthöjd med utvecklad hållighet i huvudstam.

Eftersom ihåliga träd är värdefulla miljöer för många arter av fåglar, insekter och fladdermöss har uppgifter om trädens hålligheter registrerats. Hål skapas i regel av någon form av skada, t.ex. ett grenbrott som sedan angrips av svamp. I hålen bildas med tiden

så kallade mulm dvs. ett sorts trämjöl bestående av en blandning av trädrester, svamp, djurexkrement, fågelbon m.m. Beroende på trädets och hållighetens storlek kan mängden mulm variera från någon liter till flera kubikmeter.

Biologiskt sett har träd med mycket mulm och hål en bit ovanför mark den största mångfalden av arter. Träd med hållighet i markplan har inte lika stabila miljöer då de ofta utsätts för yttre påverkan som översvämning och annan markstörning.

I fågelvärlden är det som bekant åtskilliga arter som är mer eller mindre, beroende av dessa hålträd för sin häckning. I Rrk:s sammanställning på annan plats i denna årsbok noteras denna koppling mellan antalet revirhävande individer av en viss art och mängden äldre lövträd. Ett utmärkt exempel är skogsduvan som tycks helt knuten till miljöer med just gamla lövträd såsom ekdungar.

Årsboken har utgivits
med ekonomiskt stöd av

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län